

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Του

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΑΝΔΡΙΑ ΜΑΛΑΜΗ

Επιβλέπων Καθηγητής: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη Λογιστική και
Χρηματοοικονομική

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2022

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την περάτωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Γεώργιο Μιχαλόπουλο για την βοήθεια που μου προσέφερε κατά την διάρκεια εκπόνησης της. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για όλη την στήριξη που μου έχει προσφέρει κατά την διάρκεια των σπουδών μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το τραπεζικό σύστημα αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες ανάπτυξης της οικονομίας για κάθε χώρα. Μέσω της χορήγησης δανείων σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις συμβάλλει με τον αμεσότερο τρόπο στην ανάπτυξη όλων των κλάδων της οικονομίας, στην αύξηση της συνολικής κατανάλωσης και γενικότερα στην άνθηση της εθνικής οικονομίας.

Στην περίπτωση της Ελλάδας το τραπεζικό σύστημα είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την ελληνική οικονομία με αποτέλεσμα να υπάρχει μια σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ των πορειών και των δύο. Σήμερα, μετά από μία πληθώρα εξαγορών και συγχωνεύσεων, ποσοστό μεγαλύτερο από το 95% της ελληνικής τραπεζικής αγοράς βρίσκεται υπό τον έλεγχο των τεσσάρων συστημικών τραπεζών οι οποίες είναι η Alpha Bank, η EFG Eurobank Ergasias, η Εθνική Τράπεζα και η Τράπεζα Πειραιώς. Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2008 είχε τεράστιες επιπτώσεις στην πορεία της ελληνικής οικονομίας, η οποία με την σειρά της μετέφερε τις επιπτώσεις αυτές στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η εκτενής χρηματοοικονομική ανάλυση των τεσσάρων συστημικών τραπεζών, εφόσον και αυτές αντιπροσωπεύουν πρακτικά το σύνολο της ελληνικής τραπεζικής αγοράς, μέσω της χρήσης αριθμοδεικτών για την δεκαπενταετή περίοδο 2007-2021 και η εξαγωγή συμπερασμάτων για την ευρύτερη πορεία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Από την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε έγινε αντιληπτό ότι οι ελληνικές τράπεζες παρότι έχουν αλλάξει σε μεγάλο βαθμό την διάρθρωση τους, έχουν λάβει πολλά μέτρα με στόχο την εξυγίανση τους και γενικά ακολουθούν μία σωστή πορεία δεν έχουν φτάσει ακόμα σε ένα αποδεκτό επίπεδο σε όλους τους τομείς. Όπως φαίνεται στην παρακάτω ανάλυση οι ελληνικές τράπεζες δεν είναι ακόμα κερδοφόρες και παράλληλα αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα όσον αφορά την ποιότητα του δανειακού τους χαρτοφυλακίου αν και βρίσκονται σε αρκετά καλύτερη κατάσταση από τα πρώτα χρόνια μετά την έναρξη της κρίσης.

Σε αντίστοιχα επίπεδα βρίσκεται και η ρευστότητα τους, η οποία δεν εμφανίζει επαρκή σημάδια βελτίωσης, παρόλα τα πακέτα οικονομικής ενίσχυσης που έχουν λάβει από το ελληνικό δημόσιο και την Ευρωζώνη, με εξαίρεση την τελευταία διετία όπου και λόγω της έναρξης της πανδημίας οι ελληνικές τράπεζες κάνουν προσπάθεια συσσώρευσης ρευστού με σκοπό την μετρίαση των επιπτώσεων που αναμένονται

εξαιτίας αυτής. Παρατηρείται ανάκαμψη της κεφαλαιακής τους επάρκειας, παρά τις τεράστιες επιπτώσεις που είχε το PSI, γεγονός που οφείλεται στις ανακεφαλαιοποιήσεις που έγιναν με την βοήθεια του ελληνικού Δημοσίου και της Ευρωζώνης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2007-2008.....	10
2.1. Η Παγκόσμια Χρηματοπιστωτική Κρίση Του 2007-2008.....	10
2.2. Η Πορεία Της Ελληνικής Οικονομίας Πριν Και Μετά Την Κρίση.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	18
3.1. Η Αρχή της Κρίσης και το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα.....	18
3.2. Η Αναδιάρθρωση του Δημοσίου Χρέους και οι Επιπτώσεις στο Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα.....	20
3.3. Η Βραχυπρόθεσμη Επάνοδος του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος και η Αιφνίδια Διακοπή της από την Πολιτική Κρίση του 2015 ..22	
3.4. Η Τελική Σταδιακή Ανάκαμψη Μετά την Πολιτικοοικονομική Κρίση	24
3.5. Η Αρχή της Πανδημίας του COVID-19 και το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα	25
3.6. Αποτίμηση της Πορείας του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος την Περίοδο 2007 με 2021.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΣΥΣΤΗΜΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	35
4.1. Η Alpha Bank	35
4.2. Η EFG EUROBANK ERGASIAS	37
4.3. Η Τράπεζα Πειραιώς.....	40
4.4. Η Εθνική Τράπεζα.....	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΩΝ.....	46
5.1. Δείκτες Αποδοτικότητας – Κερδοφορίας.....	46
5.1.1 Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου (ΚΠΕ) – Net Interest Margin (NIM)	46
5.1.2 Δείκτης Αποδοτικότητας Ενεργητικού – Return on Assets (ROA)	48
5.1.3 Δείκτης Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων – Return on Equity (ROE).....	51
5.1.4 Πολλαπλασιαστής Ιδίων Κεφαλαίων – Equity Multiplier.....	53
5.2. Δείκτες Ρευστότητας.....	55
5.2.1 Ταμειακά Διαθέσιμα / Δάνεια και απαιτήσεις κατά πελατών	55
5.2.2 Απαιτήσεις από Τράπεζες / Υποχρεώσεις προς Τράπεζες.....	57
5.3. Δείκτες Αποτελεσματικότητας.....	59

5.3.1	Δείκτης Λειτουργικού Κόστους / Συνολικά Καθαρά Έσοδα Εκμετάλλευσης	59
5.3.2	Δείκτης Έξοδα μη σχετικά με τόκους / Σύνολο Ενεργητικού	61
5.4.	Δείκτες Παραγωγικότητας	63
5.4.1	Δείκτης Δάνεια / Αριθμός Τραπεζικών Καταστημάτων	63
5.4.2	Δείκτης Δάνεια / Αριθμός Εργαζομένων	64
5.5.	Δείκτες Ποιότητας Δανείων	66
5.5.1	Προβλέψεις Δανείων / Σύνολο Δανείων	67
5.5.2	Προβλέψεις Δανείων / Καθαρό Εισόδημα από Τόκους	68
5.5.3	Δείκτης Κάλυψης μη-Εξυπηρετούμενων Δανείων	70
5.6.	Δείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας	72
5.6.1	Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων – Core Tier I (CET1)	73
5.6.2	Συνολικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας – Capital Adequacy Ratio (CAR)	76
5.7.	Βιωσιμότητα – Αποδοτικότητα	77
5.8.	Εμπειρική Διερεύνηση των Προσδιοριστικών Παραγόντων του Δείκτη Κερδοφορίας (ROA)	79
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ		83
Βιβλιογραφία		86

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 3.1:	Κύρια Στοιχεία Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος (Ε.Τ.Σ.)	28
Πίνακας 3.2:	Εξαγορές Τραπεζών κατά το 2012-2013	28
Πίνακας 5.1.1:	Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου	47
Πίνακας 5.1.2:	Return on Assets (ROA) (%)	49
Πίνακας 5.1.3:	Return on Equity (ROE) (%)	51
Πίνακας 5.1.4:	Equity Multiplier	54
Πίνακας 5.2.1:	Ταμειακά Διαθέσιμα / Δάνεια και Απαιτήσεις κατά Πελατών (%)	56
Πίνακας 5.2.2:	Απαιτήσεις από Τράπεζες / Υποχρεώσεις προς Τράπεζες (%)	57
Πίνακας 5.3.1:	Λειτουργικό Κόστος/Συνολικά Καθαρά Έσοδα Εκμετάλλευσης (%)	59
Πίνακας 5.3.2:	Έξοδα μη σχετικά με Τόκους / Σύνολο Ενεργητικού (%)	61
Πίνακας 5.4.1:	Δάνεια / Αριθμός Τραπεζικών Καταστημάτων (σε εκατ. ευρώ)	63
Πίνακας 5.4.2:	Δάνεια / Αριθμός Εργαζομένων (σε εκατ. ευρώ)	65
Πίνακας 5.5.1:	Προβλέψεις Δανείων / Σύνολο Δανείων (%)	67
Πίνακας 5.5.2:	Προβλέψεις Δανείων / Καθαρό Εισόδημα από Τόκους (%)	69
Πίνακας 5.5.3:	Δείκτης Κάλυψης μη-Εξυπηρετούμενων Δανείων (%)	71
Πίνακας 5.6.1:	Core Tier I (CET1) (%)	74
Πίνακας 5.6.2:	Capital Adequacy Ratio (CAR) (%)	76

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 3.1: Μερίδιο Αγοράς των 5 Μεγαλύτερων Ελληνικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων με βάση το Συνολικό Ενεργητικό (%)	29
Διάγραμμα 3.2: Σύνολο Ενεργητικού (Ε.Τ.Σ.) (ποσά σε δις. Ευρώ).....	30
Διάγραμμα 3.3: Σύνολο Δανείων (Ε.Τ.Σ.) (ποσά σε δις. Ευρώ)	31
Διάγραμμα 3.4: Σύνολο Καταθέσεων (Ε.Τ.Σ.) (ποσά σε δις. Ευρώ).....	32
Διάγραμμα 3.5: Return On Assets (Ε.Τ.Σ.) (%)	33
Διάγραμμα 3.6: Σύνολο ΜΕΔ/Σύνολο Δανείων (Ε.Τ.Σ.) (%)	34
Διάγραμμα 5.1.1: Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου (%).....	47
Διάγραμμα 5.1.2: Return on Assets (ROA) (%)	50
Διάγραμμα 5.1.3: Return on Equity (ROE) (%)	52
Διάγραμμα 5.1.4: Equity Multiplier.....	54
Διάγραμμα 5.2.1: Ταμειακά Διαθέσιμα / Δάνεια και Απαιτήσεις κατά Πελατών (%)	56
Διάγραμμα 5.2.2: Απαιτήσεις από Τράπεζες / Υποχρεώσεις προς Τράπεζες (%).....	58
Διάγραμμα 5.3.1: Λειτουργικό Κόστος/Συνολικά Καθαρά Έσοδα Εκμετάλλευσης (%)	60
Διάγραμμα 5.3.2: Έξοδα μη σχετικά με Τόκους / Σύνολο Ενεργητικού (%).....	62
Διάγραμμα 5.4.1: Δάνεια /Αριθμός Τραπεζικών Καταστημάτων (σε εκατ. ευρώ).....	64
Διάγραμμα 5.4.2: Δάνεια / Αριθμός Εργαζομένων (σε εκατ. ευρώ)	65
Διάγραμμα 5.5.1: Προβλέψεις Δανείων / Σύνολο Δανείων (%).....	68
Διάγραμμα 5.5.2: Προβλέψεις Δανείων / Καθαρό Εισόδημα από Τόκους (%)	70
Διάγραμμα 5.5.3 Δείκτης Κάλυψης μη-Εξυπηρετούμενων Δανείων (%).....	71
Διάγραμμα 5.6.1: Core Tier I (CET1) (%)	75
Διάγραμμα 5.6.2: Capital Adequacy Ratio (CAR) (%)	77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η πραγματοποίηση μίας συγκριτικής χρηματοοικονομικής ανάλυσης των τεσσάρων συστημικών τραπεζών στην Ελλάδα για την περίοδο 2007 με 2021 με την χρήση κατάλληλων χρηματοοικονομικών δεικτών. Συγκεκριμένα θα γίνει ανάλυση των τεσσάρων αυτών τραπεζών για τους τομείς της κερδοφορίας-αποδοτικότητας, της ρευστότητας, της αποτελεσματικότητας, της παραγωγικότητας, της ποιότητας δανείων και της κεφαλαιακής επάρκειας. Ταυτόχρονα, με ένα εμπειρικό υπόδειγμα γίνεται προσπάθεια αξιολόγησης των παραγόντων που διαμόρφωσαν την κερδοφορία των τραπεζών για την προαναφερθείσα περίοδο.

Η περίοδος που εξετάστηκε χαρακτηρίστηκε από διαδοχικές αρνητικές εξελίξεις στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο. Αρχικά, το ξέσπασμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007-09 ακολούθησε η κρίση χρέους του ελληνικού δημοσίου που αποτελεί την σημαντικότερη απειλή της βιωσιμότητας των ελληνικών τραπεζών. Το δεύτερο ισχυρό σοκ με το οποίο βρέθηκαν αντιμέτωπες ήταν κατά το 2015 η κρίση που προκλήθηκε από την δραματική εκροή των καταθέσεων. Τέλος, η παγκόσμια ύφεση που οφείλεται στην υγειονομική κρίση του 2020-21, γεγονός που και αυτό με την σειρά του είχε αρνητικές επιπτώσεις στην τραπεζική λειτουργία.

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση ξεκίνησε από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής με τρεις διαδοχικές και αλληλεξάρτητες «φούσκες». Την πρώτη από αυτές αποτέλεσε η αγορά κατοικιών στις ΗΠΑ το καλοκαίρι του 2007. Οι κατοικίες στις ΗΠΑ τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 2000 είχαν αγοραστεί μέσω ενυπόθηκων δανείων μεγάλης μόχλευσης και χαμηλής πιστοληπτικής διαβάθμισης. Η δεύτερη διαδοχική «φούσκα» που έσπασε ήταν οι αγορές στις οποίες διαπραγματεύονταν τα προϊόντα τα οποία προέρχονταν από τιτλοποιήσεις στεγαστικών δανείων. Άμεσο επακόλουθο ήταν η τρίτη «φούσκα» η οποία έπληξε τις αγορές πιο σύνθετων προϊόντων, όπως τα CDOs και τα CDSs. Καθώς η ικανότητα των τραπεζών να απορροφήσουν κινδύνους βρέθηκε σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, όχι μόνο λόγω ανεπαρκούς κεφαλαιακής βάσης, αλλά και λόγω του τεράστιου βραχυπρόθεσμου δανεισμού, οι «φούσκες» στις αγορές φυσικού και χρηματοοικονομικού κεφαλαίου συνέχισαν να σπάνε με σημείο κορύφωσης την πτώχευση της Lehman Brothers και

την κατάρρευση μεγάλων τραπεζικών και ασφαλιστικών οργανισμών το Φθινόπωρο του 2008 (Eurobank Research, Οικονομία & Αγορές, Τόμος IV, Τεύχος 8, Δεκέμβριος 2009).

Ο τρόπος με τον οποίο εισήχθη η χρηματοοικονομική κρίση στην πραγματική οικονομία οφειλόταν στα εξής γεγονότα: Αρχικά, εξαιτίας της απροθυμίας των πιστωτικών ιδρυμάτων όσον αφορά την χορήγηση δανείων και κατά δεύτερον, μέσω της ισοπέδωσης του πλούτου νοικοκυριών και επιχειρήσεων λόγω των προαναφερθέντων «φουσκών». Άμεση συνέπεια αποτέλεσε η αναπάντεχα μεγάλη παγκόσμια μείωση του ΑΕΠ, η μείωση της απασχόλησης και η κατακόρυφη αύξηση της ανεργίας (Τράπεζα της Ελλάδος, 2009b).

Η κρίση του 2008 ήταν συστημική και δημιουργήθηκε από βασικά το χρηματοοικονομικό σύστημα και κυρίως το τραπεζικό σύστημα. Στην περίπτωση της Ελλάδας, κέντρο του χρηματοοικονομικού της συστήματος είναι το τραπεζικό σύστημα το οποίο μέσω της παροχής δανείων στις ελληνικές επιχειρήσεις τους προσφέρει την δυνατότητα να αναπτύξουν το σύνολο των δραστηριοτήτων τους. Το Ελληνικό Δημόσιο και οι τράπεζες έχουν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της μειωμένης ρευστότητας και το υψηλό κόστος άντλησης της εξαιτίας της εκτεταμένης δημοσιονομικής κρίσης στην Ελλάδα, του τεράστιου ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και των μεγάλων χρηματοδοτικών αναγκών του Δημοσίου. Σε συνδυασμό με την υψηλή ανεργία, την έλλειψη σταθερότητας στο εσωτερικό της χώρας σε πολιτικό επίπεδο, διαμορφώνουν ένα τοπίο γεμάτο προκλήσεις για τις ελληνικές τράπεζες.

Η διαμόρφωση του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος ήταν αποτέλεσμα των πολυάριθμων συγχωνεύσεων, εξαγορών και απορροφήσεων μεταξύ των ελληνικών τραπεζών που έλαβαν χώρα κατά την περίοδο που αναλύουμε. Πλέον, περισσότερο από το 95% της τραπεζικής αγοράς βρίσκεται υπό τον έλεγχο των τεσσάρων συστημικών τραπεζών, οι οποίες είναι η Εθνική Τράπεζα, η Τράπεζα Πειραιώς, η Alpha Bank και η Eurobank Ergasias.

Οι παραπάνω 4 συστημικές τράπεζες αποτελούν πρακτικά σχεδόν το σύνολο της τραπεζικής αγοράς στην Ελλάδα και ο σκοπός της εργασίας αυτής είναι η εκτενής χρηματοοικονομική τους ανάλυση με στόχο την αξιολόγηση της απόδοσης τους. Για την πραγματοποίηση της χρηματοοικονομικής τους ανάλυσης θα χρησιμοποιηθεί η μέθοδος των χρηματοοικονομικών αριθμοδεικτών και θα καλυφθεί η περίοδος 2007-2021. Θα χρησιμοποιηθούν οι αριθμοδείκτες που αφορούν την αποδοτικότητα-

κερδοφορία, τη ρευστότητα, την παραγωγικότητα, την ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου και την κεφαλαιακή επάρκεια.

Η δεκαπενταετής περίοδος για την οποία γίνεται η παραπάνω ανάλυση χαρακτηρίζεται από διάφορα κομβικά γεγονότα που διαμόρφωσαν το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Πέραν της προαναφερθείσας παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης η ελληνική οικονομία και κατ' επέκταση το τραπεζικό σύστημα ήρθε αντιμέτωπο με την ελληνική πολιτική κρίση του 2015 και την αρχή της πανδημίας του COVID-19 κατά το 2020. Ο τραπεζικός κλάδος έκανε τεράστια βήματα προς την σωστή κατεύθυνση όμως οι παραπάνω κρίσεις δεν του έδιναν το περιθώριο να ανακάμψει ικανοποιητικά και τον επανέφεραν σε κακά επίπεδα.

Οι τέσσερις συστημικές τράπεζες αντιπροσωπεύουν σχεδόν το σύνολο της ελληνικής τραπεζικής αγοράς και για αυτό τον λόγο ο βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η εκτενής χρηματοοικονομική τους ανάλυση μέσω της χρήσης χρηματοοικονομικών αριθμοδεικτών για την περίοδο 2007 με 2021. Ταυτόχρονα, σκοπό αποτελεί και η εξαγωγή συμπερασμάτων για την συνολική πορεία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Το Κεφάλαιο 2 αναφέρεται στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2008 καθώς και στην πορεία της ελληνικής οικονομίας, την οποία επηρέασε τόσο έντονα η κρίση αυτή, πριν και μετά την κρίση. Επίσης, αναφέρεται στις επιπτώσεις της ελληνικής πολιτικής κρίσης του 2015 και της πανδημίας του COVID-19 το 2020. Στο Κεφάλαιο 3 γίνεται μια γενική περιγραφή του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ελλάδα για την περίοδο 2007 με 2021. Αναφέρεται στις επιπτώσεις που είχε η αρχή της κρίσης, η αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους, η πολιτική κρίση του 2015 και η αρχή της πανδημίας στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα αλλά και στις περιόδους ανάκαμψης που διακόπηκαν απότομα από αυτές. Το Κεφάλαιο 4 αποτελεί μία ιστορική αναδρομή για κάθε μία από τις τέσσερις ελληνικές συστημικές τράπεζες. Τέλος, στο Κεφάλαιο 5 γίνεται η χρηματοοικονομική τους ανάλυση με την χρήση χρηματοοικονομικών αριθμοδεικτών και μία εμπειρική διερεύνηση του δείκτη κερδοφορίας. Τα στοιχεία για τον υπολογισμό των αριθμοδεικτών έχουν παρθεί από τις οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών για κάθε έτος για την περίοδο που εξετάζουμε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2007-2008

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση η οποία ξέσπασε την περίοδο 2007-2008 έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην πορεία του χρηματοπιστωτικού τομέα και στην διαμόρφωση του τραπεζικού περιβάλλοντος στην σημερινή του μορφή τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε επίπεδο χώρας. Για αυτό τον λόγο τα επόμενα κεφάλαια θα είναι αφιερωμένα στην περιγραφή αλλά και ανάλυση, με σύντομο τρόπο, των αιτιών και των συνεπειών της. Όστε, να κατανοηθούν σε ικανοποιητικό βαθμό οι αλυσιδωτές αντιδράσεις οι οποίες είχαν ως απόρροια την διαμόρφωση του ελληνικού τραπεζικού περιβάλλοντος σήμερα.

Για όμοιους λόγους είναι σημαντική η ανάλυση της ελληνικής οικονομίας πριν και μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, καθώς η σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ της ελληνικής οικονομίας και του εγχώριου τραπεζικού συστήματος αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα διαμόρφωσης του τελευταίου.

2.1. Η Παγκόσμια Χρηματοπιστωτική Κρίση Του 2007-2008

Μέχρι το 2007 παρατηρείται μια άνθιση της παγκόσμιας οικονομίας, καθώς πορευόταν με υψηλή ρευστότητα και χαλαρές πιστωτικές συνθήκες. Γεγονός το οποίο αντικατοπτριζόταν στην παράλληλη ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού τομέα. Όμως, οι κεντρικές τράπεζες προειδοποιούσαν μέσα από τις εκθέσεις τους για τους κινδύνους που επιφύλασσε το μέλλον. Οι συνεχείς προειδοποιήσεις τους δεν λήφθηκαν σοβαρά υπόψιν καθώς η προαναφερθείσα άνθιση είχε δημιουργήσει την ψευδαίσθηση της συνεχούς ανοδικής πορείας στο επίπεδο κατανάλωσης, στις τιμές μετοχών, εμπορευμάτων και κατοικιών.

Άμεση επίπτωση της παραπάνω ψευδαίσθησης στο τραπεζικό περιβάλλον αποτέλεσε η γενικευμένη υποεκτίμηση του πιστωτικού και άλλων κινδύνων, η χαλάρωση των κριτηρίων δανεισμού και η δημιουργία σύνθετων πιστωτικών εργαλείων και σχημάτων, των οποίων ο κίνδυνος επιμεριζόταν με τρόπους που δεν γίνονταν πλήρως αντιληπτοί. Ταυτόχρονα, δεν δόθηκε η απαραίτητη έμφαση στην

αλληλεξάρτηση μεταξύ της πραγματικής οικονομίας και των χρηματοπιστωτικών αγορών.

Όπως ήταν φυσικό, ακολούθησε μια παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, η οποία ξεκίνησε από τις Ηνωμένες Πολιτείες το 2007 (φούσκα της αγοράς ακινήτων) και δημιούργησε ένα παλιρροϊκό κύμα που στη συνέχεια χτύπησε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες και οικονομίες. Αν και η προαναφερθείσα χρηματοπιστωτική κρίση δεν είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ελληνική είναι σημαντικό να αναλυθούν τα γεγονότα της επειδή μπορεί να θεωρηθεί ως το έναυσμα της αρνητικής πορείας της ελληνικής οικονομίας, η οποία με την σειρά της οδήγησε και στην ελληνική τραπεζική κρίση.

Το επιτόκιο το οποίο προσέφερε η κεντρική τράπεζα των Η.Π.Α. κατά τα πρώτα έτη της δεκαετίας του 2000 ήταν σε πρωτοφανή χαμηλά επίπεδα. Άμεσο αποτέλεσμα ήταν η αγορά να γεμίσει με «φθινό» χρήμα. Αυτό το γεγονός εκμεταλλεύθηκαν οι αμερικάνικες τράπεζες οι οποίες ξεκίνησαν να χορηγούν δάνεια σε πελάτες οι οποίοι υπό άλλες συνθήκες δεν θα πληρούσαν τα κριτήρια για να δανειστούν. Φυσικό επακόλουθο ήταν η υπερχορήγηση στεγαστικών δανείων, σε ανθρώπους που ουσιαστικά δεν είχαν την δυνατότητα να ανταποκριθούν στις δανειακές τους υποχρεώσεις, αφού το όνειρο κάθε Αμερικάνου πολίτη ήταν η αγορά ενός σπιτιού.

Οι τράπεζες, συνειδητοποιώντας πως η συγκεκριμένη κατάσταση δεν θα συνεχιστεί και για τα επόμενα χρόνια, προσπάθησαν να ξεφορτωθούν αυτές τις επισφάλειες, μέσω της τιτλοποίησης των απαιτήσεων τους και την πώληση τους σε τρίτους. Τα οποία αποτελούσαν προϊόντα υψηλής απόδοσης, αλλά και υψηλού ρίσκου. Τα προϊόντα αυτά ονομάστηκαν Collateralized Debt Obligations (CDOs) και λόγω των υψηλών αποδόσεων τους τα συγκεκριμένα προϊόντα έγιναν πολύ δημοφιλή.

Η μεγάλη αύξηση του βαθμού μόχλευσης των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών, η υπερβολική πιστωτική επέκτασή τους στην αγορά των στεγαστικών αυτών δανείων χαμηλής πιστοληπτικής αξιολόγησης και η έκθεση πολλών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε αυτά μέσω της αγοράς CDOs δημιούργησε μια «φορολογιακή βόμβα».

Οι αυξήσεις των επιτοκίων από την κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ οι οποίες ξεκίνησαν το 2004 οδήγησαν πολλούς δανειολήπτες στην αδυναμία αποπληρωμής των υποχρεώσεων τους με αποτέλεσμα την πτώχευση πολλών ιδρυμάτων σε μικρό χρονικό διάστημα. Όλα τα «τοξικά» χρεόγραφα τα οποία είχαν υποκείμενα

περιουσιακά στοιχεία τέτοια δάνεια είχαν σχεδόν μηδενική αξία λόγω της μεγάλης προσφοράς και της ανύπαρκτης ζήτησης. Άμεσο αποτέλεσμα ήταν η πτώχευση κολοσσών (Lehman Brothers), η εξαγορά ιδρυμάτων (Bear Stearns, Merrill Lynch) και η θέση άλλων υπό κρατικό έλεγχο (Fannie Mae, Freddie Mac).

Ο άνευ προηγουμένου κλονισμός του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος οδήγησε σε κρίση εμπιστοσύνης, κυρίως μεταξύ πιστωτικών οργανισμών που ως κύρια πηγή χρηματοδότησης, όπως ηλέγθει, είχαν τον βραχυπρόθεσμο δανεισμό, γεγονότα τα οποία οδήγησαν και σε κρίση ρευστότητας. Κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2008 παρατηρήθηκε κατακόρυφη αύξηση του κόστους χρήματος. Η απροθυμία των πιστωτικών ιδρυμάτων να χορηγήσουν δάνεια και η καταστροφή του πλούτου των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων ήταν ο τρόπος με την οποία η κρίση αυτή πέρασε και στην πραγματική οικονομία. Επιπτώσεις παρατηρήθηκαν και στο εξωτερικό εμπόριο το οποίο κατέρρευσε και παράλληλα για πρώτη φορά μετά από τρεις δεκαετίες μειώθηκε η κατανάλωση. Με άμεση συνέπεια την εντυπωσιακή μείωση του ΑΕΠ παγκοσμίως, την μείωση της απασχόλησης και την αύξηση της ανεργίας (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014b).

Τα πρώτα δείγματα ανάκαμψης από την παγκόσμια κρίση εμφανίζονται το 2010. Χώρες με υγιή βασικά οικονομικά δεδομένα θα κατορθώσουν σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα να βρεθούν εκ νέου σε τροχιά ανάπτυξης, ενώ χώρες με μεγάλες μακροοικονομικές ανισορροπίες και διαρθρωτικές αδυναμίες θα συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες και σε ορισμένες περιπτώσεις θα είναι απαραίτητη εξωτερική οικονομική βοήθεια. Σε ένα γενικό πλαίσιο κατά την περίοδο 2010-2019 στις μεγαλύτερες οικονομίες παγκοσμίως παρουσιάστηκαν μεγάλα σημάδια ανάκαμψης, συνεχή αύξηση του ΑΕΠ, των εισαγωγών και εξαγωγών και της κατανάλωσης.

Ωστόσο, η εμφάνιση της πανδημίας του COVID-19 ανέστρεψε την παραπάνω συνεχή ανάκαμψη. Τα συνεχή lockdowns, η πλήρης διακοπή των διεθνών και των εγχώριων επιβατικών μεταφορών, η πλήρης ή μερική διακοπή της λειτουργίας ολόκληρων παραγωγικών κλάδων στις περισσότερες χώρες παγκοσμίως και το τεράστιο πλήγμα που είχε να αντιμετωπίσει το παγκόσμιο σύστημα υγείας είχαν τεράστιες επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία. Πολλές χώρες, σε όλο τον κόσμο έλαβαν μέτρα προκειμένου να ελαφρύνουν οικονομικά και φορολογικά τους επαγγελματίες και τους πολίτες. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το τραπεζικό πακέτο COVID-19 αποτέλεσε ένα από τα μέτρα που λήφθηκαν με στόχο να διασφαλιστεί ότι

οι τράπεζες ήταν σε θέση να συνεχίσουν το δανεισμό σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της οξύτερης φάσης της κρίσης. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αντέδρασε άμεσα απέναντι στην κρίση που προκλήθηκε από τον COVID-19, θέτοντας σε λειτουργία τρεις μηχανισμούς. Το πρόγραμμα αγοράς ομολόγων της ΕΚΤ (PEPP), την έκτακτη πιστοληπτική γραμμή του ΕSM και το πρόγραμμα ανάκαμψης της Ε.Ε. (Next Generation EU NGEU). Ωστόσο, παρά τα όλα εκτεταμένα μέτρα στήριξης σε επίπεδο Ε. Ε. και κρατών μελών αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο η πανδημία έπληξε σκληρά την οικονομία η οποία βρίσκεται τώρα σε ύφεση.

2.2. Η Πορεία Της Ελληνικής Οικονομίας Πριν Και Μετά Την Κρίση

Την περίοδο 2000-2007 οι μακροοικονομικές συνθήκες ήταν ευνοϊκές για την Ελλάδα, με υψηλούς ρυθμούς ανόδου του ΑΕΠ (αρκετά πάνω από το μέσο όρο της ζώνης του ευρώ), σχετικά σταθερό πληθωρισμό και σταδιακά μειούμενο ποσοστό ανεργίας. Η οικονομική μεγέθυνση στηρίχθηκε από την ταχεία πιστωτική επέκταση και το χαμηλό κόστος δανεισμού μετά την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την ένταξη της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) το 2001 (Ομιλία του Γιάννη Στουρνάρα, Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος).

Η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας ήταν κυρίως βασισμένη στην κατανάλωση και όχι σε ένα βιώσιμο παραγωγικό πρότυπο. Σε αντίθεση με την πλειοψηφία των χωρών της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης η οικονομία της Ελλάδας έχει τα χαρακτηριστικά μίας κλειστής οικονομίας επειδή δεν έχει αναπτύξει επαρκώς το εξαγωγικό εμπόριο. Η αύξηση της κατανάλωσης ολοένα και περισσότερων εισαχθέντων προϊόντων, καθώς δεν είχε πλέον τον συναλλαγματικό περιορισμό, οδηγεί σε ολοένα και μεγαλύτερη απομάκρυνση από ένα ισοσκελισμένο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών. Η ανάπτυξη της στηρίχθηκε κατά κύριο λόγο σε αυξήσεις της ζήτησης, οι οποίες τροφοδοτούνταν από την ευκολότερη πρόσβαση των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών σε πιστώσεις χάρη στα χαμηλά επιτόκια, και συνυπήρξε με την εμφάνιση δίδυμων ελλειμμάτων, δηλαδή δημοσιονομικού ελλείμματος και ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (Ζωγραφάκης και Σπάθης, 2011). Την συγκεκριμένη περίοδο παρατηρείται συστηματική αύξηση του δημοσίου χρέους λόγω των αύξησης των δημόσιων δαπανών και της αδυναμίας

των κρατικών εσόδων να τις καλύψουν. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα κατά τα έτη 2006-2007, η Ελλάδα να μπει σε επιτήρηση, από την οποία εξήλθε, δίχως όμως να αλλάξει την οικονομική πολιτική της, το οποίο είχε ως αποτέλεσμα την συνέχεια της αύξησης του δημοσίου χρέους και της αρνητικής πορείας των οικονομικών δεικτών της.

Η αρχή της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2007 δεν επηρέασε άμεσα το ελληνικό τραπεζικό σύστημα επειδή δεν είχε ιδιαίτερη έκθεση στα προαναφερθέντα στην προηγούμενη ενότητα «τοξικά» χρεόγραφα αλλά ταυτόχρονα δεν είχε και ιδιαίτερα μεγάλη μόχλευση. Όμως, η κρίση επηρέασε το Ελληνικό δημόσιο φέρνοντας στην επιφάνεια τις επιπτώσεις της συνεχούς αύξησης του δημοσίου χρέους και την λανθασμένη έως τώρα δημοσιονομική πορεία της χώρας η οποία είχε οδηγήσει σε μεγάλο έλλειμα το ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών και σε χειρίστη κατάσταση την ανταγωνιστικότητα της χώρας σε σχέση με τις υπόλοιπες τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Κατά τα έτη 2008 και 2009 εξαιτίας της αποδυνάμωσης του δημοσιονομικού και μακροοικονομικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την υποβάθμιση της πιστοληπτικής αξιολόγησης της χώρας και της απότομης ανόδου των αποδόσεων των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου οι ελληνικές τράπεζες και το Δημόσιο οδηγήθηκαν σε αποκλεισμό από τις διεθνείς αγορές κεφαλαίων και χρήματος. Παράλληλα, ασκήθηκαν μεγάλες πιέσεις στον τραπεζικό τομέα της χώρας οι οποίες προήλθαν από την εκτεταμένη εκροή καταθέσεων, την μείωση των τιμών των εξασφαλίσεων των δανείων και τις αποπνικτικές συνθήκες ρευστότητας.

Στην αρχή του Απριλίου, η Ε.Ε. προχώρησε στη θέσπιση χρηματοδοτικού μηχανισμού για χώρες με δυσχέρειες πρόσβασης στις αγορές κεφαλαίων. Τα παραπάνω γεγονότα οδήγησαν την Ελλάδα, ενώ οι περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες παγκοσμίως έδειχναν σημάδια ανάκαμψης και παρουσίαζαν ανάπτυξη, να ζητήσει χρηματοδοτική στήριξη. Τον Απρίλιο του 2010 η ελληνική κυβέρνηση υπέβαλε αίτημα σύναψης δανείου στην Ε.Ε., το ΔΝΤ και την ΕΚΤ, ύψους 110δισ ευρώ. Στις 5 Μαΐου του 2010 εγκρίθηκε από το ελληνικό Κοινοβούλιο το πρώτο Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής, το οποίο περιλάμβανε δημοσιονομικά μέτρα και μεταρρυθμίσεις, καθώς και στόχους για τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος. Με αυτόν τον τρόπο εγκρίθηκε από τους Ευρωπαίους εταίρους και το ΔΝΤ το πρώτο πακέτο οικονομικής βοήθειας προς την Ελλάδα ύψους 110δισ ευρώ, πακέτο το οποίο δεν αποσκοπούσε μόνο στην αποφυγή της ελληνικής χρεοκοπίας αλλά και στην προστασία των μεγάλων οικονομιών της ευρωζώνης.

Η πορεία της Ελληνικής οικονομίας το 2011 χαρακτηρίζεται από περαιτέρω μείωση του ΑΕΠ και εκτόξευση της ανεργίας (Τράπεζα της Ελλάδος, 2011). Παρά τα θετικά βήματα τα οποία ακολουθεί η Ελλάδα κρίνεται απαραίτητη η επιπλέον οικονομική βοήθεια προς αυτή. Έτσι, τον Φεβρουάριο του 2012 εγκρίθηκε το δεύτερο Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής, για νέο δάνειο ύψους 130δισ ευρώ από το ΔΝΤ και την ευρωζώνη (Τράπεζα της Ελλάδος, 2013a). Στη συνέχεια, τον Μάρτιο του 2012 ξεκίνησε η εφαρμογή του προγράμματος επαναγοράς ομολόγων (PSI+).

Το PSI (Private Sector Involvement) επεδίωξε να ανταλλάξει τα υπόλοιπα ελληνικά ομόλογα συνολικής αξίας 205 δισ ευρώ με νέα ΟΕΔ ονομαστικής αξίας ίσης με το 31,5% της ονομαστικής αξίας των προηγούμενων σε συνδυασμό με ομόλογα εκδόσεως του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) αξίας ίσης με το 15% της ονομαστικής αξίας των ανταλλάξιμων ομολόγων. Κοινώς, προσφέροντας πίσω το 46,5% της ονομαστικής τους αξίας. Το τελικά παραδοτέο ποσό των ομολόγων ήταν αξίας 198δισ ευρώ. Επομένως, το κούρεμα του PSI ήταν 106δισ ευρώ. Τον Δεκέμβριο του 2012 κατέστη δυνατή η αγορά από την Ελλάδα μέρους των νεοεκδοθεισών ομολόγων του Μαρτίου για το ένα τρίτο περίπου της ονομαστικής τους αξίας. Οι κάτοχοι ομολόγων ύψους 32δισ ευρώ αποδέχθηκαν την προσφορά και έλαβαν σε αντάλλαγμα βραχυπρόθεσμα ομόλογα ύψους 11δισ ευρώ (Τράπεζα της Ελλάδος, 2013a). Η πορεία της Ελληνικής οικονομίας συνεχίζει και το 2013 να χαρακτηρίζεται από μείωση του ΑΕΠ και αύξηση της ανεργίας (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Για πρώτη φορά αφότου ξεκίνησε η κρίση παρατηρείται κατά το 2014 αύξηση του ΑΕΠ με ρυθμό 0,8% και πτώση της ανεργίας, δημιουργώντας αίσθημα αισιοδοξίας πως η ελληνική οικονομία σταθεροποιείται και ξεκινά την ανοδική πορεία (Τράπεζα της Ελλάδος, 2015a). Στις αρχές του 2015 διεξάγονται βουλευτικές εκλογές οι οποίες με την σειρά τους θα ανατρέψουν το θετικό κλίμα που είχε παρατηρηθεί κατά το προηγούμενο έτος. Η ανησυχία που είχαν προκαλέσει στις αγορές οι παραπάνω εκλογές σε συνδυασμό με την καθυστέρηση της νεοεκλεχθείσας Ελληνικής κυβέρνησης να έρθει σε συμφωνία με τους εταίρους οδηγούν στην δημιουργία μίας αβεβαιότητας τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό. Τα παραπάνω γεγονότα προκάλεσαν την μεγάλη εκροή καταθέσεων από τις Ελληνικές τράπεζες λόγω της έλλειψης εμπιστοσύνης και του φόβου απώλειας από μεριάς των πολιτών. Στις 26 Ιουνίου ανακοινώθηκε η διεξαγωγή δημοψηφίσματος

στις 5 Ιουλίου, σχετικά με τους προτεινόμενους όρους από τους δανειστές για μια τρίτη δανειακή σύμβαση, και στις 29 Ιουνίου επιβλήθηκαν τραπεζική αργία και περιορισμοί στην ανάληψη και μεταφορά κεφαλαίων (capital controls). Με αυτό τον τρόπο διεκόπη η οικονομική ανάπτυξη που είχε ξεκινήσει με αργούς ρυθμούς το 2014.

Κατόπιν, συνεχίστηκαν οι διαπραγματεύσεις με την Ευρωζώνη για ένα τρίτο Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής και ήρθαν σε συμφωνία στις 12 Ιουλίου, για δάνειο από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας έως 86δισ ευρώ (Τράπεζα της Ελλάδος, 2016). Στα μέσα Αυγούστου του 2015 εγκρίθηκε από το ελληνικό Κοινοβούλιο το τρίτο Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής, τριετούς διάρκειας και ολοκληρώθηκε στις 21 Αυγούστου του 2018. Την τριετία αυτή παρατηρήθηκαν πρωτογενή υπερπλεονάσματα τα οποία οφείλονταν κυρίως στην υποεκτέλεση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, με αποτέλεσμα αρνητικές συνέπειες στον ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Παρόλα αυτά η Ελληνική οικονομία κατά τα έτη 2017-2019 εμφάνισε ήπια ανάκαμψη με μέσο ρυθμό 1,5%.

Το 2020 αναμενόταν πως θα είναι και η αρχή της εξόδου της Ελλάδας από την κρίση και της ταχείας οικονομικής της ανάπτυξης. Όμως, η πανδημία του COVID-19 έβαλε φρένο στην παραπάνω πρόβλεψη. Η εγχώρια και εξωτερική ζήτηση μειώθηκαν σημαντικά, παρατηρήθηκε μείωση του εισοδήματος των νοικοκυριών και της κατανάλωσης τους, περιορίστηκαν οι επενδυτικές δράσεις των επιχειρήσεων, τεράστιες ζημιές παρουσίασαν όλες οι υπηρεσίες με πρώτη αυτή του τουρισμού και ταυτόχρονα ο πληθωρισμός επέστρεψε σε αρνητικά επίπεδα. Παράλληλα, η συνεχής μικρή πτώση του ποσοστού ανεργίας στην Ελλάδα ανακόπηκε απότομα. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διευρύνθηκε κατά 8,4δισ ευρώ αλλά αντισταθμίστηκε έως έναν βαθμό χάρις την παράλληλη μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών (Τράπεζα της Ελλάδος, 2020-2021b). Η λήψη διαφόρων μέτρων όχι μόνο σε επίπεδο χώρας αλλά και σε παγκόσμιο μετρίασε τις επιπτώσεις της πανδημίας, οι οποίες όμως εάν δεν ακολουθηθούν οι κατάλληλες στρατηγικές θα εκδηλωθούν μελλοντικά μετά το πέρας της.

Λαμβάνοντας υπόψιν όλα τα παραπάνω μπορεί να ειπωθεί πως ενώ η Ελλάδα αποτελεί μία από τις χώρες που βίωσαν σε τεράστιο βαθμό τις επιπτώσεις της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης κατά κύριο λόγο δεν ήταν αυτή η οποία οδήγησε την χώρα στην κατάσταση στην οποία βρίσκεται σήμερα. Αυτό ήταν άμεσο αποτέλεσμα μίας απερίσκεπτης δημοσιονομικής πολιτικής η οποία έλαβε χώρα επί

σειρά ετών σε συνδυασμό με την απουσία οποιουδήποτε είδους εποπτικού ελέγχου και πειθαρχίας που οδήγησαν στην δημιουργία τεράστιου δημοσίου χρέους και δημοσιονομικού ελλείμματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το χρηματοοικονομικό σύστημα στην Ελλάδα απελευθερώθηκε πλήρως το 1994 και έκτοτε αναπτύχθηκε ραγδαία, με κύρια έμφαση στον δανεισμό των νοικοκυριών. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα παρουσιάζει μεγάλη ανάπτυξη τα χρόνια πριν από την παγκόσμια κρίση του 2007-2008. Οι μεγάλες ελληνικές τράπεζες στρέφουν το επιχειρηματικό τους ενδιαφέρον και διοχετεύουν τα κεφάλαιά τους στα Βαλκάνια, στην Τουρκία και άλλες σε γειτονικές χώρες. Οι ελληνικές τράπεζες διευρύνουν την δραστηριοποίησή τους σε 16 χώρες, κατέχοντας σημαντικό αριθμό τραπεζικών υποκαταστημάτων και θυγατρικών τραπεζών.

3.1. Η Αρχή της Κρίσης και το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

Η αρχή της διεθνούς χρηματοοικονομικής κρίσης το 2008 αποτέλεσε την αρχή του τέλους της αύξησης των μεγεθών του. Ο χρηματοοικονομικός τομέας στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία των τραπεζών. Σήμερα υπάρχουν τέσσερις μεγάλες συστημικές τράπεζες, οι οποίες κατέχουν περίπου το 95% του συνολικού ενεργητικού των τραπεζών και χορηγούν ένα αντίστοιχο ποσοστό από τα συνολικά δάνεια στην οικονομία. Αυτό συνέβη επειδή ο αριθμός των τραπεζών μειώθηκε κατά την διάρκεια της κρίσης λόγω εξαγορών και απορροφήσεων της πλειοψηφίας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος από τις τέσσερις ισχυρές ελληνικές τράπεζες. Με βάση στοιχεία από την Τράπεζα της Ελλάδος το μερίδιο των πέντε μεγαλύτερων πιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην ελληνική επικράτεια, με βάση το σύνολο του ενεργητικού τους, παρουσίασε ραγδαία αύξηση κατά τα έτη τα οποία εξετάζουμε. Κατά το 2007 το μερίδιό τους ήταν το 67,7% και το 2020 κατέχουν το 97% του συνόλου της αγοράς. Στον Πίνακα 3.1 και στο Διάγραμμα 3.1 αναφέρεται αναλυτικά το ποσοστό μεριδίου για τα έτη 2007-2020 και στον Πίνακα 3.2 αναφέρονται οι εξαγορές και απορροφήσεις που έγιναν από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες κατά το 2012-2013, όπου και παρατηρήθηκε η μεγαλύτερη μεταβολή συγκέντρωσης.

Οι ελληνικές τράπεζες άντεξαν τη διεθνή χρηματοοικονομική κρίση 2007 – 2009 και δεν επηρεάστηκαν άμεσα χάρη στην επεκτατική πολιτική τους στο εξωτερικό η οποία ίσως και να αποτέλεσε την αιτία χάρις την οποία δεν είχαν μεγάλη

έκθεση σε επενδυτικά προϊόντα υψηλού ρίσκου, όπως τα «τοξικά» χρεόγραφα που την προξένησαν. Πτώση της αξίας τους στο χρηματιστήριο, σημαντική άνοδο των διατραπεζικών επιτοκίων και αυξημένες αναλήψεις κεφαλαίων παρατηρούνται και στην ελληνική τραπεζική αγορά εξαιτίας του κλονισμού της εμπιστοσύνης του κοινού και των αγορών απέναντι στους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς ανά τον κόσμο, γεγονός το οποίο δεν άφησε ανεπηρέαστη και την ελληνική αγορά. Οι επιπτώσεις της κρίσης του 2007-2009 διαχειρίστηκαν με επιτυχία από τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα αλλά εν τέλει η σχέση αλληλεξάρτησης με το ελληνικό κράτος είχε τον σημαντικότερο ρόλο στην αρνητική πορεία που παρατηρήθηκε στην συνέχεια.

Το σύνολο του ενεργητικού των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων παρουσίασε μεγάλες ανοδικές τάσεις κατά τα πρώτα χρόνια της κρίσης, γεγονός που οφειλόταν στους λόγους που αναφέρθηκαν στην αρχή της προηγούμενης παραγράφου. Ξεκινώντας από τα 377δισ ευρώ στο τέλος του 2007 έφτασε τα 499,5δισ ευρώ το 2010. Από το 2011 και στην έπειτα όμως παρατηρήθηκε μία συνεχής και ραγδαία πτώση του. Αποκορύφωμα της πτώσης αυτής αποτέλεσε το 2018 όπου και το σύνολο του ενεργητικού τους άγγιξε τα 258,7δισ ευρώ και στην συνέχεια παρουσίασε μία ανοδική τάση κατά την επόμενη τριετία με το 2021 να έχει φτάσει στο ύψος των 319,3δισ ευρώ. Τα στοιχεία αυτά πάρθηκαν από την Τράπεζα της Ελλάδος και παρουσιάζονται αναλυτικά για κάθε έτος που εξετάζουμε στον Πίνακα 3.1 και στο Διάγραμμα 3.2.

Η έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων και ουσιαστικά η παύση του διατραπεζικού δανεισμού είναι τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της περιόδου. Με βάση στοιχεία από την Τράπεζα της Ελλάδος τα δάνεια (μετά από προβλέψεις) κατά την περίοδο που εξετάζουμε παρουσίασαν τεράστια μείωση. Το 2007 οι συνολικές χορηγήσεις έφταναν τα 269,27δισ ευρώ και παρουσίασαν αύξηση μέχρι και το 2010 αγγίζοντας τα 324,88δισ ευρώ. Όμως, μετά το 2010, όπου και άρχισε να επηρεάζεται έντονα το ελληνικό τραπεζικό σύστημα εξαιτίας της ελληνικής δημοσιονομικής κρίσης, παρουσιάζεται μία ραγδαία πτώση τους. Το κατώτερο επίπεδο το έφτασαν το 2019 όπου και βρίσκονταν στα 156,68δισ ευρώ και στην συνέχεια παρουσιάζουν μία μικρή ανάκαμψη καταλήγοντας κατά το 2021 στα 176,17δισ ευρώ. Η πορεία των δανείων μετά από προβλέψεις του συνόλου του ελληνικού τραπεζικού συστήματος τα έτη 2007 έως και 2021 παρουσιάζεται αναλυτικά στον Πίνακα 3.1 και στο Διάγραμμα 3.3.

Σύμφωνα με την Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος το 2010, η βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών βασιζόταν πια σε εμπορικά γραμμάτια και στην χρήση repos και η μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση σε διάφορες μορφές δανεισμού αφού το χρηματοδοτικό κενό που έχει δημιουργηθεί είναι σημαντικά μεγαλύτερο από αυτό που μπορούν να καλύψουν οι ιδιωτικές επενδύσεις. Εξαιτίας της ελληνικής δημοσιονομικής και μετέπειτα πολιτικής κρίσης οι ελληνικές τράπεζες οδηγήθηκαν δύο φορές στην χρεοκοπία και είναι ευάλωτες σε μια μελλοντική, τρίτη, χρεοκοπία. Χαρακτηριστικό αποτελεί και η σημερινή πλήρης εξάρτηση των τραπεζών στον δανεισμό του Ευρωσυστήματος. Όσον αφορά το ενεργητικό τους, η διεθνής κρίση έκανε δύσκολη και τη χορήγηση δανείων προς νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης περιόδου αποτέλεσε και η αδυναμία αποπληρωμής από τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές ενός τεράστιου αριθμού δανείων, γεγονός που είναι εμφανές από την ραγδαία αύξηση των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ). Τα κόκκινα δάνεια από περίπου 11δισ ευρώ τον Δεκέμβριο του 2007 έφτασαν στο ύψος των 38δισ ευρώ το τέλος του 2010, όπως φαίνεται ξεκάθαρα στην προτελευταία γραμμή του Πίνακα 3.1. Αντίστοιχα, το ποσοστό των ΜΕΔ/ΔΑΝΕΙΑ εκτοξεύθηκε από το 4,09% κατά το 2007 στο 10,52% κατά το τέλος του 2010.

3.2. Η Αναδιάρθρωση του Δημοσίου Χρέους και οι Επιπτώσεις στο Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

Το κούρεμα του Δημοσίου χρέους, που αποτέλεσε προϋπόθεση του πακέτου οικονομικής βοήθειας ύψους 110δισ ευρώ (Τράπεζα της Ελλάδος, 2011), πήρε θέση κατά το 2012 και είναι αυτό που έκανε τη μεγάλη διαφορά στη διάρθρωση και πορεία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Το κούρεμα αυτό έγινε μέσω του Private Sector Involvement ή PSI. Με την αναδιάρθρωση του ελληνικού δημοσίου χρέους μέσω του PSI, τα χαρτοφυλάκια κρατικών ομολόγων των τραπεζών υπέστησαν τεράστιες ζημιές, ενώ η πολυετής ύφεση οδήγησε σε προοδευτική αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (Τράπεζα της Ελλάδος, 2013a). Η αξία των ομολόγων του ελληνικού Δημοσίου που είχαν στην κατοχή τους οι τράπεζες μειώθηκε κατά 78% όπως και τα δάνεια που είχαν δοθεί από αυτές στον δημόσιο τομέα με αποτέλεσμα την πρώτη χρεοκοπία. Οι συνολικές απώλειές του τραπεζικού τομέα ανήλθαν περίπου

στα 39 δισεκατομμύρια ευρώ. Με τις απώλειες των τεσσάρων συστημικών τραπεζών να είναι οι εξής : Εθνική Τράπεζα 14,8 δις, Τράπεζα Πειραιώς 7,7 δις, Alpha Bank 6 δις, Eurobank 7,3 δις. Η Τράπεζα της Ελλάδος ήρθε σε συνεννόηση με τους δανειστές το 2012 ώστε να διασώσει τις τέσσερις συστημικές τράπεζες. Όσον αφορά τον υπόλοιπο τραπεζικό κλάδο θα μπορούσε να λειτουργήσει με απαραίτητη προϋπόθεση την ανακεφαλαιοποίηση του με ιδιωτικούς πόρους. Η συσσώρευση ζημιών είχε ως συνέπεια σημαντική υποχώρηση της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, με αποτέλεσμα να καταστεί επιτακτικά αναγκαία η ανακεφαλαιοποίησή τους. Όπως ήταν αναμενόμενο, ελάχιστες τράπεζες είχαν την δυνατότητα να συγκεντρώσουν τα απαραίτητα κεφάλαια από την αγορά με αποτέλεσμα την συγκέντρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στις τέσσερις συστημικές τράπεζες, κάτι που φαίνεται ξεκάθαρα και στην πρώτη γραμμή του Πίνακα 3.1. Στον Πίνακα 3.2 αναφέρονται αναλυτικά οι εξαγορές που πήραν θέση κατά τα έτη 2012 και 2013 και οδήγησαν στην συγκέντρωση τόσο μεγάλου μεριδίου αγοράς ανάμεσα στις τράπεζες αυτές. Η χρεοκοπία του ελληνικού κράτους ήταν αυτή η οποία οδήγησε στην χρεοκοπία των τραπεζών ενώ τώρα το κράτος με την βοήθεια των δανειστών και των εποπτικών αρχών αναχρηματοδότησε τις τέσσερις συστημικές και ρευστοποίησε ή μεταβίβασε την συντριπτική πλειοψηφία των υπολοίπων. Η παραπάνω τακτική είχε ως αποτέλεσμα το κράτος, το οποίο συμμετείχε σε τεράστιο βαθμό στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου των συστημικών τραπεζών, να γίνει κάτοχος της συντριπτικής πλειοψηφίας των μετοχών τους. Όσον αφορά το χρηματικό κεφάλαιο που ήταν απαραίτητο για να λάβει θέση το παραπάνω εγχείρημα, αυτά προήλθαν από δάνειο αξίας 50δις ευρώ, που ήταν μέρος του συνολικού πακέτου διάσωσης, σύμφωνα με το 2ο Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής, που υπογράφηκε μαζί με το PSI από την Κυβέρνηση. Τότε ιδρύθηκε και το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ), το οποίο έγινε ο κάτοχος του ποσού των 50 δις ευρώ και ανέλαβε τις λεπτομέρειες της ανακεφαλαιοποίησης (Τράπεζα της Ελλάδος, 2012b). Τον Μάρτιο του 2013 έγινε και η πρώτη ανακεφαλαιοποίηση αποκαθιστώντας σταδιακά την εμπιστοσύνη και δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για να ενισχυθεί μεσοπρόθεσμα η χορήγηση νέων πιστώσεων στην οικονομία (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

3.3. Η Βραχυπρόθεσμη Επάνοδος του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος και η Αιφνίδια Διακοπή της από την Πολιτική Κρίση του 2015

Το 2014 ήταν μια ανθηρή χρονική περίοδος για τις ελληνικές τράπεζες λόγω της σταθεροποίησης της οικονομίας με αποτέλεσμα οι συστημικές τράπεζες να μπουν σε στάδιο ανάκαμψης. Το έτος 2014 σηματοδοτεί την επιστροφή της οικονομικής δραστηριότητας σε θετικούς ρυθμούς μεγέθυνσης μετά από έξι έτη βαθιάς οικονομικής κρίσης που αποτιμώνται σε σωρευτική υποχώρηση του ΑΕΠ πάνω από 25% (Τράπεζα της Ελλάδος, 2015a). Τον Απρίλιο του 2014 έγινε η δεύτερη ανακεφαλαιοποίηση σχεδόν αποκλειστικά με ιδιωτικούς πόρους ύψους 8,2δισ ευρώ, γεγονός το οποίο σε συνδυασμό με την γενικότερη βελτίωση των μακροοικονομικών συνθηκών συνέβαλε στην ενίσχυση της προσφοράς και της ζήτησης τραπεζικών πιστώσεων. Παράλληλα, οι καταθέσεις των πελατών τους είχαν ξεκινήσει να επανέρχονται και η εξάρτηση τους από τον ακριβό δανεισμό του ELA (Emergency Liquidity Assistance του Ευρωσυστήματος) είχε ολοκληρωτικά μηδενιστεί τον Νοέμβριο και προς το τελευταίο τρίμηνο του έτους άρχισε η μείωση του ύψους των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Τον Οκτώβριο του 2014 η επιθεώρηση του Ενιαίου Μηχανισμού Εποπτείας (Single Supervisory Mechanism ή SSM) του Ευρωσυστήματος για την ποιότητα των περιουσιακών τους στοιχείων (Asset Quality Review), καθώς και οι ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (Stress Tests) στέφθηκαν με επιτυχία. Σύμφωνα με τους Ευρωπαίους επόπτες οι τέσσερις ελληνικές συστημικές τράπεζες είχαν επαρκή κεφάλαια για να αντέξουν μια απρόσμενη πανευρωπαϊκή κρίση έως το τέλος του 2016 (Τράπεζα της Ελλάδος, 2015a). Ταυτόχρονα, τα κόκκινα δάνεια ενώ αυξήθηκαν για ακόμα ένα έτος, η αύξηση αυτή ήταν πολύ μικρότερη από αυτές των προηγούμενων ετών, γεγονός που φαίνεται ξεκάθαρα και στον Πίνακα 3.1, αποτελώντας έναν ακόμα θετικό οϊωνό.

Δυστυχώς, η παραπάνω ανθηρή χρονική περίοδος και τα θετικά συμπεράσματα για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αλλά και για την γενικότερη πορεία της ελληνικής οικονομίας διακόπηκαν από την δεύτερη ελληνική κρίση του 2015. Οι πολιτικές εξελίξεις είχαν αρνητική επίδραση στο τραπεζικό σύστημα και οδήγησαν σε μαζική εκροή καταθέσεων. Άμεση επίπτωση αποτέλεσε ο περιορισμός της ρευστότητας, που τελικά οδήγησε στους περιορισμούς στις κινήσεις κεφαλαίων.

Το 2015 χαρακτηρίστηκε από δύο διαφορετικές τάσεις, με διατήρηση της ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας το α' εξάμηνο του έτους (+0,6%) και την

επιστροφή σε ύφεση το β' εξάμηνο (-1,9%) ως αποτέλεσμα των κεφαλαιακών περιορισμών (Τράπεζα της Ελλάδος, 2016α). Η προαναφερθείσα πολιτική κατάσταση που επικρατούσε στο εσωτερικό της χώρας είχε ως άμεση συνέπεια την δημιουργία ενός πανικού στο ελληνικό κοινό και στους μετόχους των τραπεζών αλλά και την αύξηση των προβληματικών δανείων. Η μείωση της αξίας των προηγούμενων δανείων προς επιχειρήσεις και νοικοκυριά, η πρωτοφανής σε μέγεθος απόσυρση καταθέσεων, η άρνηση των διεθνών τραπεζικών κεφαλαίων να τις χρηματοδοτήσουν έστω βραχυπρόθεσμα στη διατραπεζική αγορά και ο ουσιαστικά μηδενισμός της αξίας των μετοχών τους ήταν τα προβλήματα με τα οποία ήρθε αντιμέτωπο το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Κατά το 2015 παρατηρήθηκε μια πρωτοφανής εκροή καταθέσεων ύψους 73,67δισ ευρώ με τις συνολικές καταθέσεις να πέφτουν από 242δισ ευρώ σε 168,33δισ ευρώ. Μια εκροή αντίστοιχου ύψους είχε πραγματοποιηθεί το 2011, όπου και άρχισαν να φαίνονται έντονα οι επιπτώσεις της κρίσης με αποτέλεσμα η έλλειψη εμπιστοσύνης του κοινού στις τράπεζες να οδηγήσει σε εκροή ύψους περίπου 68δισ. Στον Πίνακα 3.1 και στο Διάγραμμα 3.4, με βάση στοιχεία από την Τράπεζα της Ελλάδος, παρουσιάζεται αναλυτικά η πορεία των καταθέσεων που έχει στην κατοχή του το σύνολο των ελληνικών τραπεζών κατά τα έτη 2007 με 2021. Τα έτη 2015 και 2016 αποτέλεσαν και τις τελευταίες χρονιές στις οποίες παρατηρήθηκε αύξηση των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων, αγγίζοντας τον Δεκέμβριο του 2016 τα 107δισ ευρώ.

Λόγω των επιπτώσεων στην οικονομία κατά το 2015, αποφασίστηκε από τον Ευρωπαϊκό Ενιαίο Μηχανισμό Εποπτεία (SSM) νέα επιθεώρηση των τραπεζών, ειδικά και μόνον για την Ελλάδα. Έτσι, ένα χρόνο μετά την πανευρωπαϊκή επιθεώρηση του 2014 και την επιτυχία των ελληνικών τραπεζών, ο SSM απεφάνθη στην ανάγκη προληπτικής κεφαλαιακής ενίσχυσης των τεσσάρων σημαντικών τραπεζών ύψους 4,4δισ ευρώ και 14,4δισ ευρώ υπό το βασικό και δυσμενές σενάριο της άσκησης αντιστοίχως (Τράπεζα της Ελλάδος, 2016α), ενώ πριν από ένα έτος οι ανάγκες ήταν μηδενικές. Επομένως, τον Νοέμβριο του 2015 πήρε θέση η τρίτη ανακεφαλαιοποίηση. Στην ανακεφαλαιοποίηση αυτή αρκετά από τα επενδυτικά ταμεία του εξωτερικού που είχαν προηγουμένως συμμετάσχει στην ανακεφαλαιοποίηση του 2014 επένδυσαν ξανά με την ελπίδα αυτή τη φορά να καλύψουν τουλάχιστον μέρος της ζημίας από την τελευταία τους συμμετοχή. Τα απαραίτητα κεφάλαια προήλθαν από τη συμμετοχή ξένων επενδυτών, οι οποίοι επένδυσαν περίπου 5,3 δισ. ευρώ, από μέτρα κεφαλαιακής ενίσχυσης ύψους 0,6 δισ

ευρώ και από κεφάλαια ύψους περίπου 2,7 δις ευρώ που αντλήθηκαν μέσω της διαχείρισης στοιχείων παθητικού (προτάσεις εθελοντικής ανταλλαγής ομολόγων με μετοχές) (Τράπεζα της Ελλάδος, 2016a). Όσον αφορά τις δύο τράπεζες που δεν κάλυψαν τις κεφαλαιακές ανάγκες του δυσμενούς σεναρίου από ιδιωτικές πηγές, το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, τοποθέτησε μόνο στην Τράπεζα Πειραιώς και στην Εθνική Τράπεζα 5,4 δις από τα συνολικά απαιτούμενα για όλες τις τράπεζες 14,4 δις ευρώ, με συνακόλουθο τον περιορισμό της παρουσίας του στην μετοχική σύνθεση των τραπεζών (Τράπεζα της Ελλάδος, 2015b).

3.4. Η Τελική Σταδιακή Ανάκαμψη Μετά την Πολιτικοοικονομική Κρίση

Κατά την τριετία 2017 με 2019 παρατηρείται μία σταθεροποίηση και μία συνεχής ανοδική πορεία της Ελληνικής οικονομίας. Το 2017 σηματοδοτεί την επάνοδο της οικονομικής δραστηριότητας σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης για πρώτη φορά μετά το 2014. Χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου αποτελεί και η αύξηση του δείκτη ROA των τεσσάρων συστημικών τραπεζών, όπως φαίνεται και στην Πέμπτη γραμμή του Πίνακα 3.1 και στο Διάγραμμα 3.5, παραμένοντας σε μικρά αρνητικά επίπεδα κατά τα έτη 2017-2018 και σε μικρό θετικό επίπεδο κατά το 2019. Κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης αποτέλεσε η αύξηση των εξαγωγών αγαθών και κυρίως των υπηρεσιών, που αντανακλά τη βελτίωση της εξωτερικής ζήτησης και την αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας (Τράπεζα της Ελλάδος, 2018). Σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία (ΕΛΣΤΑΤ, Δεκέμβριος 2017), το 2017 η ελληνική οικονομία εισήλθε σε πορεία ανάκαμψης. Κατά το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2017 η ιδιωτική κατανάλωση, οι επενδύσεις και οι εξαγωγές συνέβαλαν στην αύξηση του ΑΕΠ (+1,1%). Κατά τον Αύγουστο του 2018 ολοκληρώθηκε επιτυχώς το τριετές πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ESM), οριστικοποιήθηκε το πλαίσιο ενισχυμένης εποπτείας στη μετά το πρόγραμμα περίοδο και προσδιορίστηκαν τα μεσοπρόθεσμα μέτρα και οι προϋποθέσεις ελάφρυνσης του δημόσιου χρέους (Τράπεζα της Ελλάδος, 2019). Το 2019 η ελληνική οικονομία διατήρησε την αναπτυξιακή δυναμική της, παρά την επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας. Για το σύνολο του 2019, το ΑΕΠ αυξήθηκε με ρυθμό 1,9%. Ο δείκτης οικονομικού κλίματος βελτιώθηκε σημαντικά στη διάρκεια του 2019 και προσέγγισε τα προ

κρίσης επίπεδα, αντανακλώνοντας την ενισχυμένη εμπιστοσύνη στις προοπτικές της οικονομίας (Τράπεζα της Ελλάδος, 2020). Χαρακτηριστικό της παραπάνω τριετίας αποτέλεσε και η διακοπή της ανόδου του ύψους των κόκκινων δανείων. Κατά την δεκαετία 2007-2016 το ύψος των κόκκινων δανείων ξεκίνησε από τα 11δισ ευρώ και κατέληξε στα 107δισ ευρώ. Όμως κατά το 2017 παρατηρήθηκε και η πρώτη πτώση του ύψους αυτού αφού από τα 107δισ ευρώ έπεσαν στα 94δισ ευρώ και στα 68δισ ευρώ το 2019. Αντίστοιχα, το ποσοστό των ΜΕΔ/ΔΑΝΕΙΑ ξεκινώντας από το 4,09% το 2007 έφτασε στο 59,89% κατά το 2016 και στην συνέχεια παρατηρήθηκε μία σταθερή πτώση του αγγίζοντας το 43,31% στο τέλος του 2019.

3.5. Η Αρχή της Πανδημίας του COVID-19 και το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα

Η παγκόσμια έναρξη της πανδημίας COVID-19 ξεκίνησε στην Ελλάδα τον Μάρτιο του 2020. Η κρίση της πανδημίας ανέτρεψε την πορεία της ήπιας ανάκαμψης στην οποία είχε εισέλθει η ελληνική οικονομία από το 2017 και έθεσε ως άμεση προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής την προστασία της δημόσιας υγείας και τη συγκράτηση των μεγάλων οικονομικών απωλειών σε όρους εισοδήματος και απασχόλησης. Η υγειονομική κρίση έχει καταστροφικές επιπτώσεις στην παραγωγή (Supply) και στην κατανάλωση (Demand). Η ελληνική οικονομία, ως οικονομία κυρίως υπηρεσιών με μεγάλη συμμετοχή του τουρισμού και του λιανικού εμπορίου, επλήγη βαρύτερα σε σχέση με άλλες χώρες της ΕΕ από τους κραδασμούς στην εξωτερική και εγχώρια ζήτηση, τους οποίους προκάλεσαν τα διαδοχικά περιοριστικά μέτρα και η έξαρση της οικονομικής αβεβαιότητας. Το 2020 το μέγεθος της ύφεσης ανήλθε σε 8,2%. Επλήγησαν περισσότερο οι μικρές και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, οικογενειακού κυρίως χαρακτήρα, οι οποίες διαθέτουν μικρή ικανότητα προσαρμογής και περιορισμένη πρόσβαση σε τραπεζικό δανεισμό. Εντούτοις, παρά τις βαρύτερες απώλειες, οι οποίες ήταν αναπόφευκτες λόγω του είδους της διαταραχής και της διάρθρωσης της οικονομίας, η ελληνική οικονομία έδειξε αξιοσημείωτη αντοχή και ικανότητα λειτουργικής προσαρμογής στη νέα πραγματικότητα. Στόχος της πολιτικής ήταν να αποφευχθεί ο κίνδυνος μετατροπής μιας προσωρινής ύφεσης σε μακροχρόνια οικονομική κρίση (Τράπεζα της Ελλάδος, 2021a). Η δέσμη μέτρων της ΕΚΤ, συμπεριλαμβανομένων της αποδοχής των ελληνικών ομολόγων στις πράξεις

αναχρηματοδότησης και των μέτρων εποπτικής φύσεως, αύξησε σημαντικά τη ρευστότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Ταυτόχρονα, οι παρεμβάσεις της κυβέρνησης για το μετριασμό των πιέσεων στη ρευστότητα των πληττόμενων επιχειρήσεων, μέσω των προγραμμάτων ιδίως της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας, δημιούργησαν το κατάλληλο υπόβαθρο για τη σημαντική επιτάχυνση της τραπεζικής χρηματοδότησης προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις το 2020. Συμπληρωματικά προς την παροχή νέων δανείων από τις τράπεζες λειτούργησαν τα μέτρα αναστολής πληρωμής δόσεων δανείων από πληττόμενους οφειλότες (Τράπεζα της Ελλάδος, 2021a). Η αναβολή της αποπληρωμής των δανείων προσauξάνει προσωρινά το ύψος της καθαρής ροής δανείων και αντιστοίχως του ετήσιου ρυθμού μεταβολής τους. Η αύξηση της πιστωτικής επέκτασης προς τον ιδιωτικό τομέα συμπληρώθηκε με απευθείας δανειοδότηση των επιχειρήσεων και των ελεύθερων επαγγελματιών από το Δημόσιο μέσω της επιστρεπτέας προκαταβολή. Οι τράπεζες αύξησαν τις πιστώσεις τους κυρίως προς τις μεγάλες επιχειρήσεις και σε μικρότερο βαθμό προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (Τράπεζα της Ελλάδος, 2021a). Οι επιχειρηματικές πιστώσεις κατευθύνθηκαν κυρίως προς τους τομείς του εμπορίου, της βιομηχανίας και του τουρισμού. Άμεσο αποτέλεσμα της συσσώρευσης ρευστότητας που προήλθε από τις άμεσες κρατικές ενισχύσεις και τον αυξημένο τραπεζικό δανεισμό ήταν η ραγδαία αύξηση των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα. Παράλληλα, συνεχίστηκε ανεπηρέαστη η πτώση του ύψους των κόκκινων δανείων, τα οποία στο τέλος του 2020 βρίσκονταν σε ύψος 47δισ ευρώ ενώ στο τέλος του 2021 είχαν φτάσει τα 18δισ ευρώ πλησιάζοντας τα προ κρίσης επίπεδα μετά από σχεδόν μια δεκαπενταετία. Οι συνέπειες στον τραπεζικό τομέα αναμένεται να ενταθούν κατά το 2021. Αναμένεται μια καινούργια οικονομική κρίση η οποία θα οδηγήσει και σε μια χρηματοοικονομική. Με την τελευταία να συμβάλλει στην οικονομική κρίση, η οποία θα προκαλέσει αθετήσεις πληρωμών και πτωχεύσεις επιχειρήσεων. Η μη αποπληρωμή των πιστώσεων (επισφαλείς απαιτήσεις), που έχουν δημιουργηθεί και πριν την εποχή του COVID-19 μαζί με την πτώση των χρηματοοικονομικών αγορών αποδυναμώνουν τις τράπεζες.

3.6. Αποτίμηση της Πορείας του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος την Περίοδο 2007 με 2021

Παρά όλα τα μέτρα τα οποία έχουν ληφθεί και έχουν θετικά αποτελέσματα στην συνολική λειτουργία και ανάκαμψη του συνόλου του ελληνικού πιστωτικού συστήματος οι ελληνικές τράπεζες σαν σύνολο παραμένουν μη κερδοφόρες. Σύμφωνα με στοιχεία τα οποία πάρθηκαν από την Τράπεζα της Ελλάδος υπολογίστηκε ο δείκτης της αποδοτικότητας του ενεργητικού (ROA) και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 3.1 και στο Διάγραμμα 3.5. Όσο υψηλότερος είναι ο δείκτης αποδοτικότητας τόσο πιο αποτελεσματική είναι η διοίκηση ενός πιστωτικού οργανισμού στην δημιουργία κέρδους από τους πόρους του. Το 2007 ο δείκτης είχε μία τιμή της τάξεως του 1,18% και από το 2010 και έπειτα παρέμεινε, με εξαίρεση τα έτη 2013 και 2019, σε «αρνητικά» επίπεδα αφού οι τράπεζες παρουσίαζαν ζημίες.

Σε αντίθεση με την οικονομική κρίση του 2008 σήμερα ο τραπεζικός τομέας είναι καλύτερα εξοπλισμένος. Μέσα σε μια δεκαετία, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα λόγω της πίεσης εθνικών και διεθνών ρυθμίσεων, ενδυνάμωσαν τη χρηματοοικονομική τους διάρθρωση. Η ρευστότητα τους βρίσκεται σε πολύ υψηλότερο επίπεδο. Ταυτόχρονα, η νέα αντίληψη που έχουν οι Κεντρικές Τράπεζες όσον αφορά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί έχει ως επακόλουθο την συνεχή στήριξη προς αυτούς με απόρροια την εύκολη πρόσβαση σε ρευστότητα. Μπορεί ο κίνδυνος της ρευστότητας να μην αποτελεί τόσο μεγάλη απειλή εξαιτίας των παραπάνω, όμως αυτό δεν προφυλάσσει πάντα τις τράπεζες από τον κίνδυνο της έλλειψης φερεγγυότητας. Διότι αν και η αύξηση των αποθεματικών τους μπορεί να θεωρηθεί επαρκής, δεν είναι σε θέση να καλύψουν τις ζημίες από ραγδαία αυξανόμενα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Υπάρχει, από την μία πλευρά υπερβολικό χρέος και, από την άλλη, έλλειψη ιδίων κεφαλαίων παρά την πρόοδο που πραγματοποιήθηκε από το 2008, όπως τονίζουν ειδικοί του τραπεζικού χώρου.

Πίνακας 3.1: Κύρια Στοιχεία Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος (Ε.Τ.Σ.)

Ε.Τ.Σ. (ποσά σε δις. €)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΓΟΡΑΣ (%)	67,7	69,6	69,2	70,6	72	79,5	94	94,1	95,2	97,3	97	96,8	97,3	97	
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	€ 377	€ 456	€ 483	€ 499	€ 456	€ 413	€ 373	€ 358	€ 340	€ 305	€ 262	€ 259	€ 280	€ 311	€ 319
ΔΑΝΕΙΑ	€ 269	€ 314	€ 325	€ 365	€ 320	€ 265	€ 235	€ 219	€ 199	€ 179	€ 171	€ 168	€ 157	€ 169	€ 176
ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ	€ 311	€ 350	€ 364	€ 339	€ 271	€ 245	€ 245	€ 242	€ 168	€ 181	€ 170	€ 194	€ 225	€ 224	€ 224
ROA (%)	1,18	0,55	0,12	-0,28	-8,50	-1,90	1,26	-0,98	-2,10	-0,87	-0,20	-0,05	0,06	-0,66	
ΜΕΔ	€ 11	€ 15	€ 26	€ 38	€ 52	€ 68	€ 91	€ 98	€ 107	€ 107	€ 94	€ 82	€ 68	€ 47	€ 18
ΜΕΔ/ΔΑΝΕΙΑ (%)	4,09	4,65	7,88	10,52	16,34	25,62	38,68	44,61	53,52	59,89	55,20	48,69	43,31	28,05	10,45

Σημείωση : Μερίδιο αγοράς των πέντε μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών με βάση το ενεργητικό του κλάδου

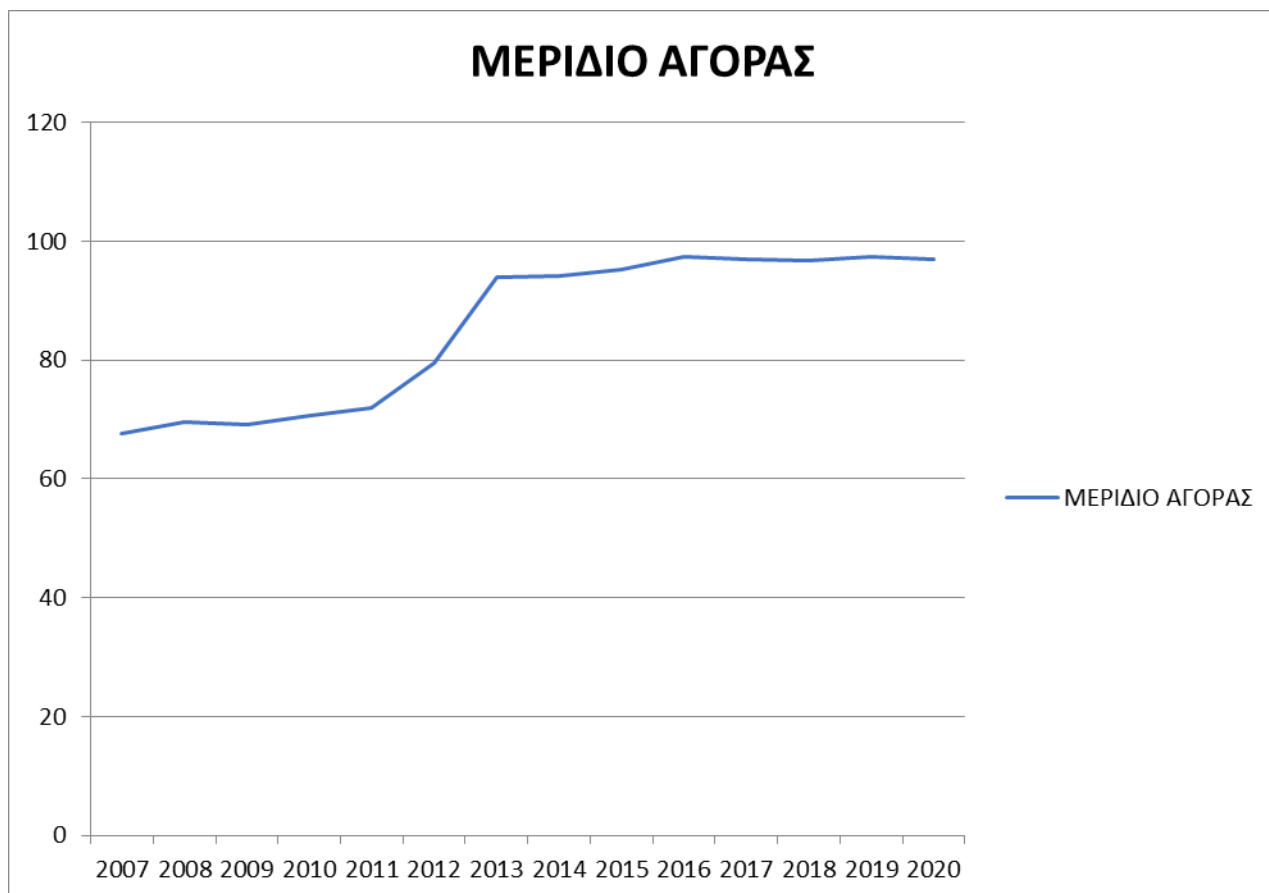
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Πίνακας 3.2: Εξαγορές Τραπεζών κατά το 2012-2013

Εξαγοράζουσα Τράπεζα	Απορροφούμενη Τράπεζα	Αύξηση Ενεργητικού
ALPHA BANK	Εμπορική Τράπεζα	19,5δις ευρώ
PIRAEUS	Γενική Τράπεζα Millenium Bank Αγροτική Τράπεζα Υποκαταστήματα Κυπριακών Τραπεζών (Κύπρου, Λαϊκή, Ελληνική)	40,5δις ευρώ
EUROBANK	Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Proton Bank	15,45δις ευρώ
NBG	FBB Συνεταιριστικές Τράπεζες (Λαμίας, Αχαΐας, Λέσβου)	1,4δις ευρώ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Διάγραμμα 3.61: Μερίδιο Αγοράς των 5 Μεγαλύτερων Ελληνικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων με βάση το Συνολικό Ενεργητικό (%)

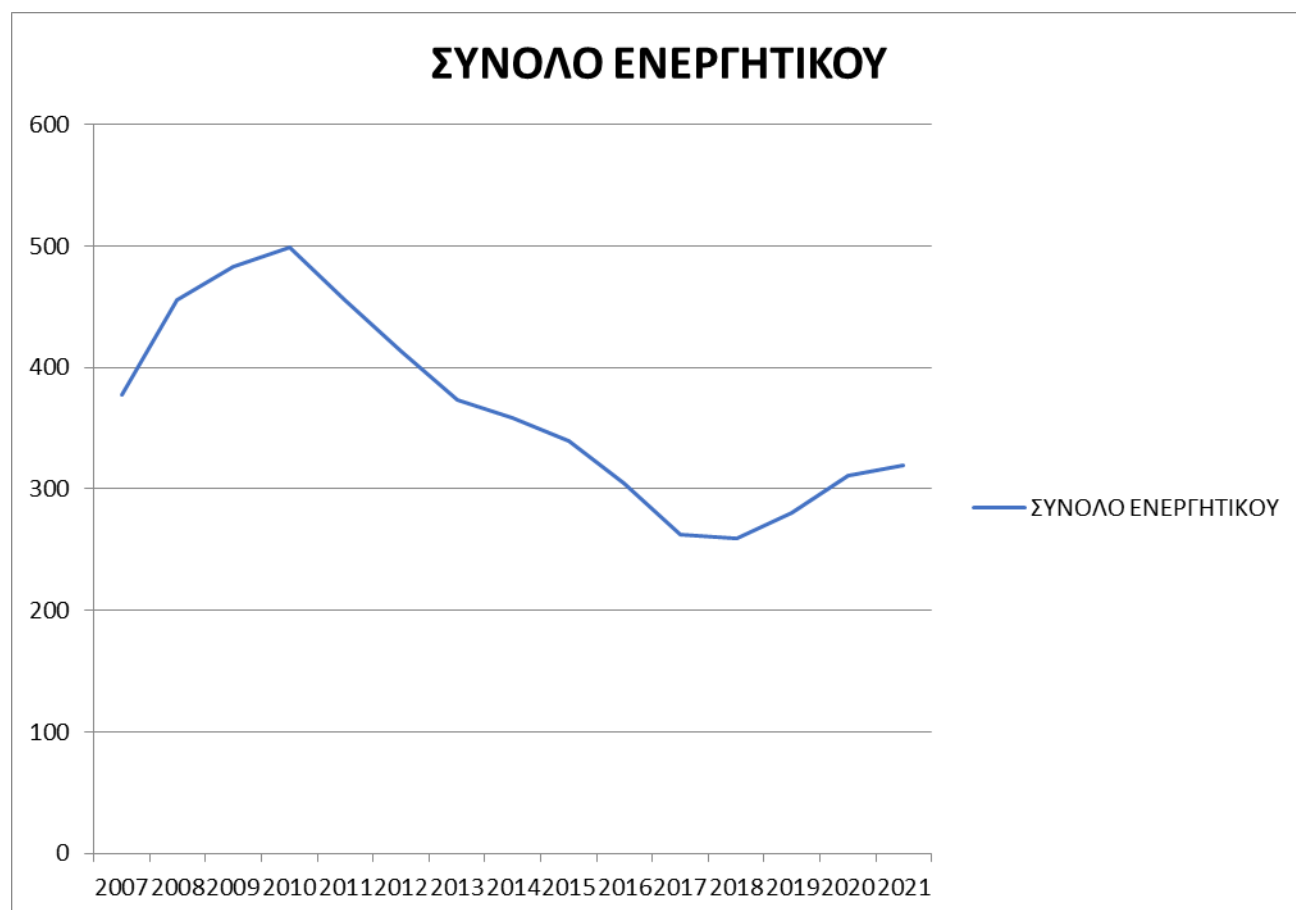

Το μερίδιο αγοράς των πέντε μεγαλύτερων ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με βάση το σύνολο του ενεργητικού τους αυξήθηκε με ραγδαίους ρυθμούς κατά την δεκαπενταετή περίοδο που εξετάζουμε. Λόγω των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης ο αριθμός των τραπεζών μειώθηκε λόγω εξαγορών και απορροφήσεων της πλειοψηφίας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος από τις ισχυρές ελληνικές τράπεζες. Από το 67,70% κατά το 2007 έφτασε το 94% κατά το 2013 και στην συνέχεια παρατηρήθηκαν μικρές αυξομειώσεις μέχρι και το 2020 όπου και άγγιξε το 97% του συνόλου της αγοράς. Αυτός ο δείκτης, ο οποίος είναι δείκτης συγκέντρωσης, στην ουσία χειροτέρευσε επειδή λόγω της αύξησης συγκέντρωσης οδήγησε σε ένα και λιγότερο ανταγωνιστικό περιβάλλον εφόσον και η ολιγοπωλιακή δύναμη των ιδρυμάτων αυτών διευρύνθηκε απότομα.

Ο Πίνακας 3.2 δείχνει τις εξαγορές που σημειώθηκαν κατά την περίοδο μετά την κρίση. Η Τράπεζα η οποία φαίνεται να πέτυχε την μεγαλύτερη αύξηση ενεργητικού ήταν η Τράπεζα Πειραιώς (40,5δισ ευρώ) με συνολική αύξηση

μεγαλύτερη από το άθροισμα των υπόλοιπων τριών. Ακολούθησαν οι Alpha Bank με 19,5δισ ευρώ και η Eurobank με 15,45δισ ευρώ. Η Εθνική Τράπεζα παρουσίασε μόνο αύξηση ύψους 1,4δισ ευρώ μέσω των εξαγορών που έλαβαν θέση.

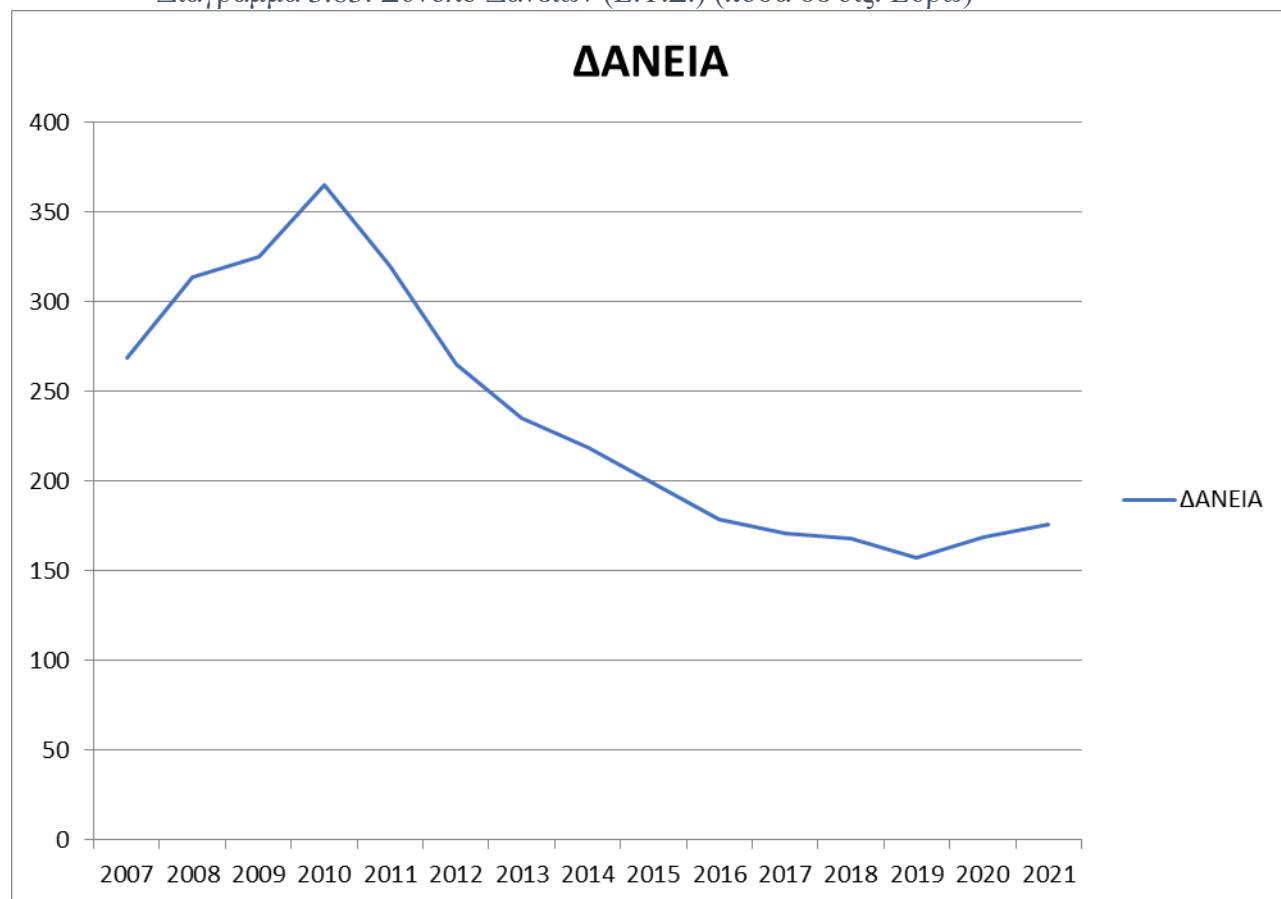
Διάγραμμα 3.62: Σύνολο Ενεργητικού (Ε.Τ.Σ.) (ποσά σε δις. Ευρώ)

Το σύνολο του ενεργητικού των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων παρουσίασε μία αύξηση κατά την πρώτη τριετία από το ξέσπασμα της πρώτης οικονομικής κρίσης. Αυτό οφείλεται στην επεκτατική πολιτική τους στο εξωτερικό η οποία σε συνδυασμό με την μη έκθεση τους σε τοξικά χρεόγραφα είχε ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση της εμφάνισης των επιπτώσεων της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Κατά τα επόμενα έτη παρατηρήθηκε μία απότομη πτώση, το σύνολο του ενεργητικού κατά το 2010 είχε αγγίξει περίπου τα 500δισ ευρώ και κατά το 2018 είχε πέσει στα 259δισ ευρώ. Η απότομη αυτή πτώση οφείλεται κατά κύριο λόγο στο PSI που πήρε θέση κατά το 2011 και μείωσε τα περιουσιακά στοιχεία των ελληνικών τραπεζών σε συνδυασμό με την ραγδαία αύξηση των ΜΕΔ. Από το 2019 έως και το 2021 παρατηρείται μία

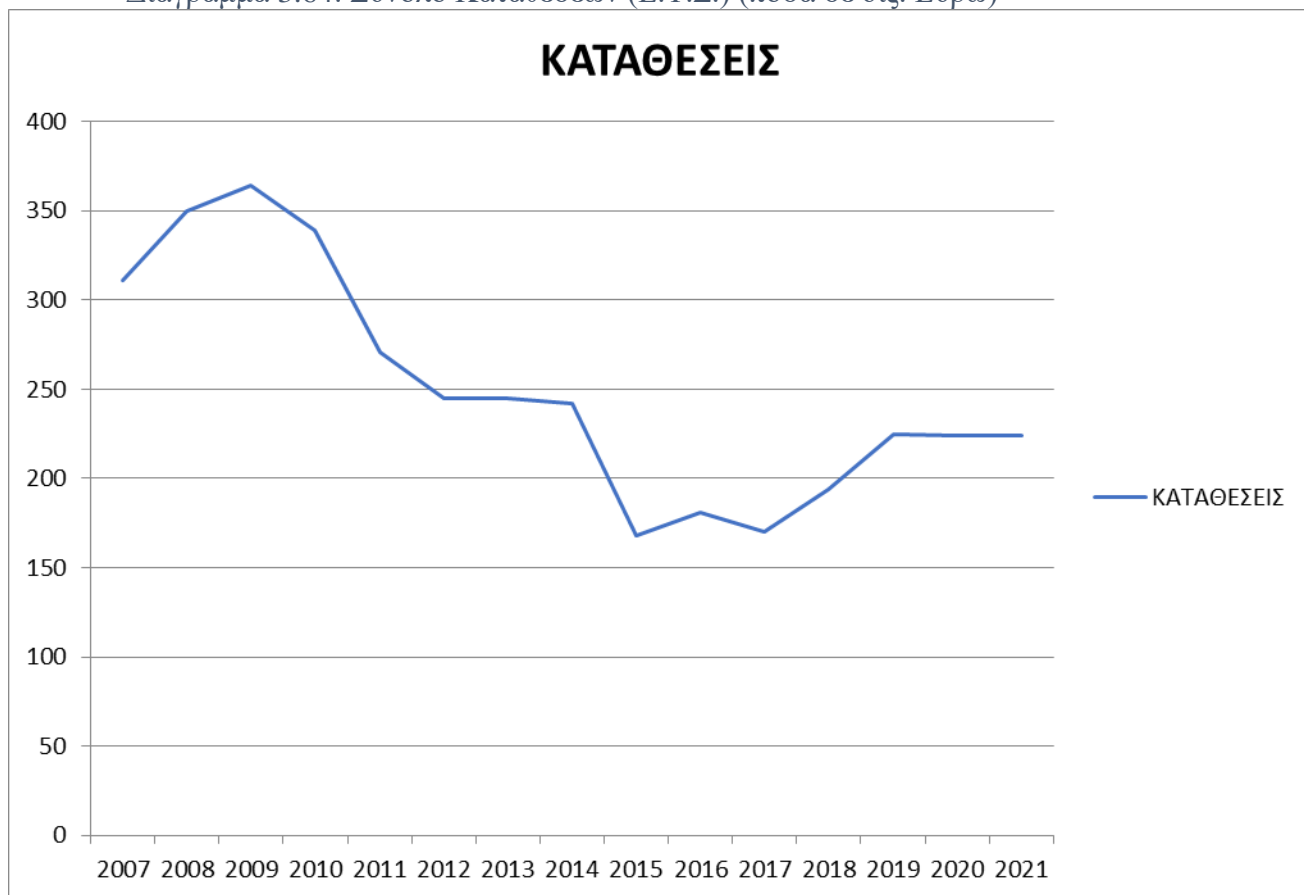
ανάκαμψη του ενεργητικού το οποίο και έφτασε κατά το 2021 τα 319δισ ευρώ χωρίς όμως να πλησιάζει τα προ κρίσης επίπεδα.

Διάγραμμα 3.63: Σύνολο Δανείων (Ε.Τ.Σ.) (ποσά σε δις. Ευρώ)

Το σύνολο των δανείων του ελληνικού τραπεζικού συστήματος παρουσίασε μία αύξηση κατά τα πρώτα τρία έτη μετά την αρχή της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Από τα 269δισ ευρώ κατά το 2007 έφτασε τα 365δισ ευρώ κατά το 2010. Κατά τα επόμενα έτη χαρακτηρίστηκε από μια πτωτική τάση που συνεχίστηκε έως και το 2019. Το 2011 το σύνολο των δανείων βρισκόταν στα 320δισ ευρώ και κατά το 2019 είχε φτάσει τα 157δισ ευρώ. Έναν από τους κυριότερους λόγους της πτώσης αυτής αποτέλεσε το PSI που πήρε θέση κατά το 2011. Ταυτόχρονα, η πτώση αυτή οφείλεται στην απομείωση των δανείων λόγω της αύξησης των ΜΕΔ, στην έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων και ουσιαστικά στην παύση του διατραπεζικού δανεισμού και της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα από το τραπεζικό σύστημα. Την επόμενη διετία παρουσίασε μία ανοδική τάση αγγίζοντας το 2021 τα 176δισ ευρώ, ποσό λιγότερο από το μισό του ύψους που είχαν κατά το 2011.

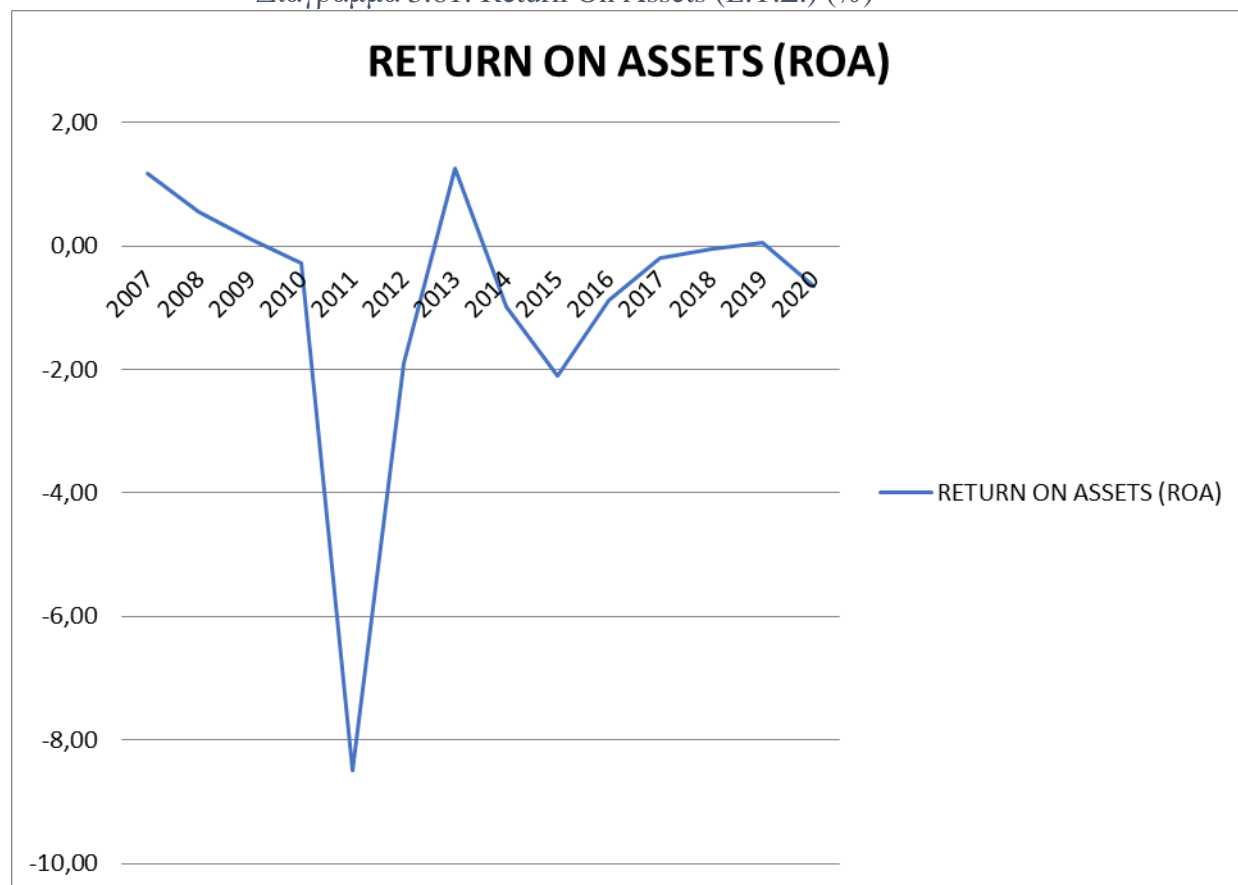
Διάγραμμα 3.64: Σύνολο Καταθέσεων (Ε.Τ.Σ.) (ποσά σε δις. Ευρώ)

Οι συνολικές καταθέσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα παρουσίασαν μία αυξητική τάση κατά την πρώτη διετία από την αρχή της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης κατά το 2007 η οποία οφειλόταν κυρίως στην επεκτατική πολιτική τους στο εξωτερικό. Το σύνολο των καταθέσεων κατά το 2007 βρισκόταν στα 311δις ευρώ και κατά το 2009 στα 364δις ευρώ. Κατά τα επόμενα έτη χαρακτηρίστηκε από μια απότομη πτώση η οποία και διήρκησε έως και το 2017. Η πτώση αυτή οφειλόταν κυρίως στην έλλειψη εμπιστοσύνης του κοινού στο τραπεζικό σύστημα σε συνδυασμό με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης οι οποίες οδήγησαν το κοινό και τις επιχειρήσεις στην ανάληψη του μεγαλύτερου ποσοστού των καταθέσεων τους με σκοπό την κάλυψη των αναγκών τους εξαιτίας της πτώσης των εισοδημάτων τους. Παράλληλα, η ελληνική πολιτική κρίση του 2015 που προκλήθηκε από την δράση της νέας ελληνικής κυβέρνησης στο εξωτερικό, στο πολιτικό επίπεδο της Ευρωζώνης, οδήγησε στην μαζική εκροή καταθέσεων. Το σύνολο των καταθέσεων από τα 339δις ευρώ το 2010 έφτασε τα 168δις ευρώ το 2015. Από το 2018 έως και το 2021 παρατηρήθηκε μία ανοδική τάση του συνόλου

αυτού φτάνοντας τα 224δισ ευρώ κατά το 2021 χωρίς όμως να πλησιάζει το επίπεδο του 2014 ή τα προ κρίσης επίπεδα.

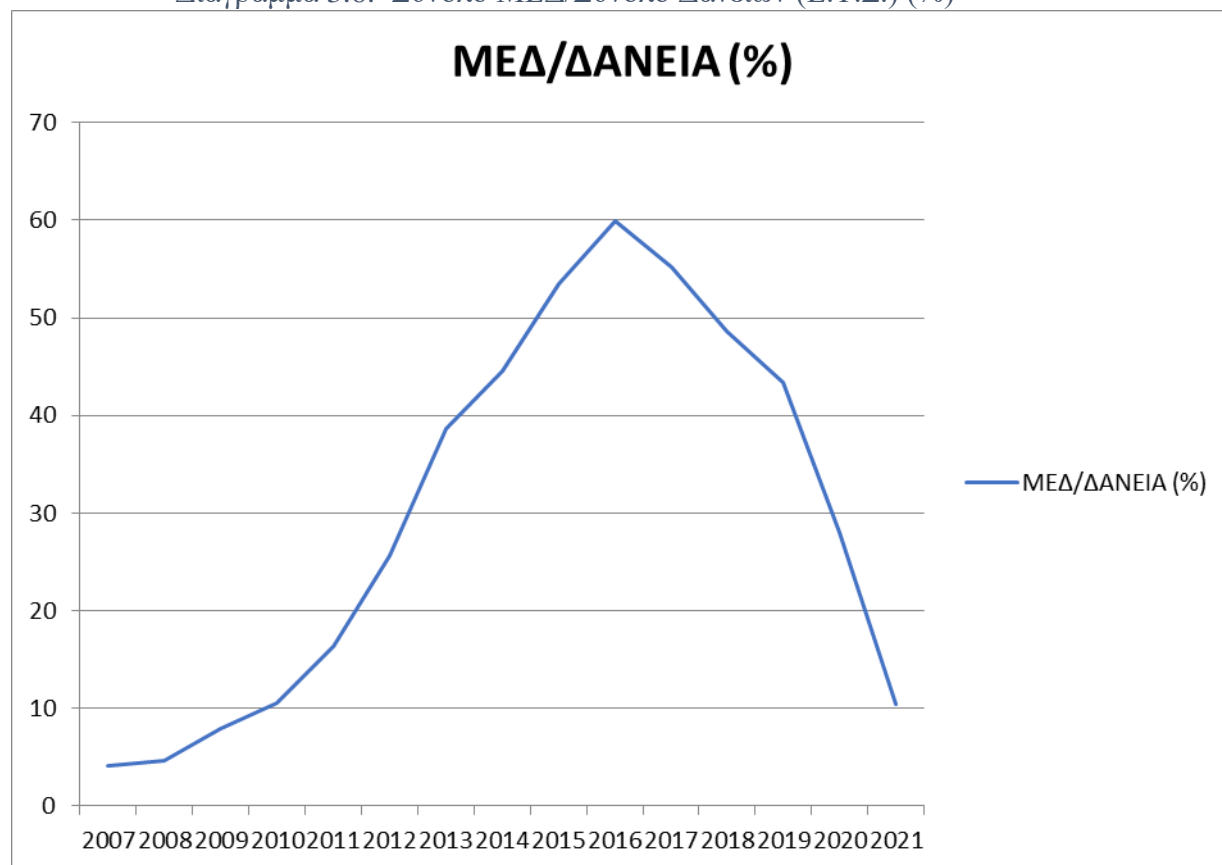
Διάγραμμα 3.61: Return On Assets (E.T.Σ.) (%)

Η αποδοτικότητα του ενεργητικού του ελληνικού τραπεζικού συστήματος παρουσίασε σχεδόν αποκλειστικά πτωτικές τάσεις κατά την διάρκεια της δεκαπενταετής περιόδου που εξετάστηκε. Από το επίπεδο του 1,18% κατά το 2007 έφτασε το 0,12% κατά το 2009. Τα επόμενα έτη έως και το 2012 βρισκόταν αποκλειστικά σε αρνητικά επίπεδα. Η απότομη αυτή πτώση και οφειλόταν κυρίως στην ανάγκη υψηλών προβλέψεων εξαιτίας της συνεχούς αύξησης των κόκκινων δανείων και στις αρνητικές επιπτώσεις του PSI το 2011 όπου και έφτασε το -8,50%. Το 2013 παρατηρείται μια επαναφορά του δείκτη σε θετικά επίπεδα (1,26%), λόγω της ανακεφαλαιοποίησης, η οποία όμως διεκόπη από την πολιτική κρίση του 2015. Τα capital controls, η τραπεζική αργία και η αδυναμία πρόσβασης σε ρευστότητα οδήγησε το ROA ξανά σε αρνητικά επίπεδα (-2,10%). Κατά τα επόμενα έτη παρατηρήθηκε μία μικρή τάση ανόδου του δείκτη. Κατά το 2019 επανήλθε σε μικρό θετικό επίπεδο αγγίζοντας το 0,06% όμως εξαιτίας των επιπτώσεων που είχε η

πανδημία του COVID-19 στα καθαρά κέρδη των τραπεζών επανήλθε σε αρνητικά επίπεδα κατά το 2020 (-0,66%).

Διάγραμμα 3.6: Σύνολο ΜΕΔ/Σύνολο Δανείων (Ε.Τ.Σ.) (%)

Το ποσοστό του συνόλου των δανείων προς το σύνολο των μη εξυπηρετούμενων δανείων παρουσιάζει μία ραγδαία ανοδική τάση από την αρχή της δεκαπενταετούς περιόδου που εξετάζουμε έως και το 2016. Ο δείκτης βρισκόταν στο επίπεδο του 4,09% κατά την αρχή της χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2007 και μέσα στην επόμενη δεκαετία έφτασε το 59,89% το 2016. Η τεράστια αυτή αύξηση οφείλεται κυρίως στην αδυναμία των οικογενειών και των επιχειρήσεων να αποπληρώσουν τα δάνεια τους εξαιτίας της απότομης μείωσης όλων των εισοδημάτων τους. Από το 2017 και μετά παρατηρείται μία απότομη μείωση του συγκεκριμένου δείκτη που οφείλεται κυρίως στην πίεση από τις εποπτικές αρχές και την ελληνική κυβέρνηση για σταδιακή εξυγίανση του ισολογισμού των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων κυρίως μέσω της πώλησης του χαρτοφυλακίου των μη εξυπηρετούμενων δανείων τους σε funds.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΣΥΣΤΗΜΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

4.1. Η Alpha Bank

Η ιστορία της Alpha Bank χαρακτηρίζεται από πλούσια επιχειρηματική δραστηριότητα, εδώ και 140 έτη. Η Τράπεζα ξεκίνησε από τον Εμπορικό Οίκο Ι.Φ. Κωστοπούλου, ο οποίος, λίγο καιρό μετά την ίδρυσή του το 1879 στην Καλαμάτα, ανέπτυξε και τραπεζικές δραστηριότητες. Σταθμός σε αυτή την πορεία υπήρξε το έτος 1916, όταν ο Ιωάννης Φ. Κωστόπουλος, με τη συνεργασία της Λαϊκής Τράπεζας, δημιούργησε, με έδρα πάντοτε την Καλαμάτα, την Τράπεζα Ι.Φ. Κωστοπούλου με τη μορφή της Ετερόρρυθμης Εταιρίας, η οποία το 1918 έδωσε τη θέση της στην Τράπεζα Καλαμών, που λειτουργούσε πλέον ως Ανώνυμη Εταιρία (Ιστότοπος Alpha Bank).

Το 1924 η Τράπεζα Καλαμών συγχωνεύθηκε με το τραπεζικό τμήμα του οίκου Ι.Φ. Κωστοπούλου και δημιουργήθηκε η Τράπεζα Ελληνικής Εμπορικής Πίστεως, με έδρα την Αθήνα, που ανέπτυξε ένα περιφερειακό δίκτυο υποκαταστημάτων στη Νότιο Πελοπόννησο. Κατά την οικονομική ανασυγκρότηση που ακολούθησε τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η Τράπεζα Ελληνικής Εμπορικής Πίστεως, η οποία το 1947 μετονομάστηκε σε Τράπεζα Εμπορικής Πίστεως, ήταν η μοναδική Τράπεζα του μεγέθους της που κατάφερε να ξεπεράσει τις δύσκολες συνθήκες εκείνης της περιόδου και να στραφεί πλέον στην ανάπτυξη ενός εθνικού δικτύου υποκαταστημάτων. Από τη δεκαετία του 1970, η Τράπεζα Πίστεως, όπως ονομάστηκε το 1972, υπήρξε πρωτοπόρος στον τομέα του εκσυγχρονισμού του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, ενώ μετά την απελευθέρωσή του, στα τέλη της δεκαετίας του 1980, έχει ήδη διαμορφώσει τη φυσιογνωμία ενός τραπεζικού Ομίλου που της επιτρέπει να παρέχει ευρύ φάσμα καινοτόμων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (Ιστότοπος Alpha Bank).

Το 1999, η Alpha Τράπεζα Πίστεως -επωνυμία που υιοθετήθηκε το 1994- προέβη σε εξαγορά του 51% των μετοχών της Ιονικής Τράπεζας, πραγματοποιώντας τη μεγαλύτερη ιδιωτικοποίηση που είχε γίνει ποτέ στην Ελλάδα. Η συγχώνευση των δύο τραπεζικών ιδρυμάτων ολοκληρώθηκε το επόμενο έτος, ενώ το 2000 η νέα

διευρυμένη Τράπεζα που προέκυψε ονομάστηκε Alpha Bank (Ιστότοπος Alpha Bank).

Την 1 Φεβρουαρίου 2013, σε συνέχεια σχετικής συμφωνίας που υπεγράφη την 16 Οκτωβρίου 2012, το σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου της Εμπορικής Τράπεζας μεταβιβάστηκε από την Crédit Agricole στην Alpha Bank, ενώ στις 28 Ιουνίου του ίδιου έτους ολοκληρώθηκε η νομική συγχώνευση, δι' απορροφήσεως της Εμπορικής Τράπεζας (Ιστότοπος Alpha Bank).

Στις 31 Μαρτίου του 2014 η Alpha Bank ολοκλήρωσε επιτυχώς αύξηση Μετοχικού Κεφαλαίου ύψους 1,2 δις ευρώ και η μετοχική σύνθεση της Τραπεζής διευρύνεται, με τη συμμετοχή σημαντικών διεθνών επενδυτών. Στις 17 Απριλίου του 2014, πραγματοποιήθηκε η εξαγορά του συνόλου των προνομιούχων μετοχών του Ελληνικού Δημοσίου από την Τράπεζα, η οποία, πρώτη από τις συστημικές τράπεζες, προέβη στην αποπληρωμή της συμμετοχής του. Στις 30 Σεπτεμβρίου του 2014 ολοκληρώθηκε η εξαγορά από την Alpha Bank των εργασιών Λιανικής Τραπεζικής της Citibank στην Ελλάδα, περιλαμβανομένων των καρτών Diners Club (Ιστότοπος Alpha Bank).

Τον Οκτώβριο του 2015, κατά τη συνολική αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπεζής, η Alpha Bank παρουσίασε τις χαμηλότερες κεφαλαιακές ανάγκες υπό το βασικό σενάριο μεταξύ των ελληνικών τραπεζών. Τον Νοέμβριο του ίδιου έτους, η Alpha Bank, επέτυχε τη συγκέντρωση κεφαλαίων ύψους 2,563δις ευρώ, χωρίς τη χρήση κρατικής ενισχύσεως, με τη συμμετοχή αποκλειστικά Ελλήνων και ξένων επενδυτών. Κατά το ίδιο έτος ολοκληρώθηκε η πώληση στην Eurobank Bulgaria AD των εργασιών του Καταστήματος Βουλγαρίας της Alpha Bank. Κατά το 2016 η Τράπεζα ολοκλήρωσε επιτυχώς τη συναλλαγή τιτλοποίησης δανείων για Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις αντλώντας μεσοπρόθεσμη χρηματοδότηση ύψους Ευρώ 320 εκατ. μέσω της τοποθέτησεως χρεογράφων πρώτης εξασφάλισεως στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκροτήσεως και Αναπτύξεως και σε Διεθνή Επενδυτική Τράπεζα (Ιστότοπος Alpha Bank).

Τον Φεβρουάριο του 2017, η Τράπεζα προέβη στην αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου συνεπεία ασκήσεως δικαιώματος μετατροπής για το σύνολο του μετατρέψιμου ομολογιακού δανείου που εξεδόθη το 2013, στο πλαίσιο της συμφωνίας με την Crédit Agricole S.A. για την εξαγορά της Εμπορικής Τραπεζής. Τον Ιανουάριο του 2018, πραγματοποίησε Έκδοση Καλυμμένης Ομολογίας ύψους Ευρώ 500 εκατ. πενταετούς διάρκειας με κουπόνι 2,50% ετησίως, γεγονός που

ανέδειξε την εμπιστοσύνη της διεθνούς επενδυτικής κοινότητας στην Τράπεζα και συνέβαλε στην ταχύτερη αποδέσμευσή της από την χρηματοδότηση μέσω του Έκτακτου Μηχανισμού Ρευστότητας (ELA). Τον Μάιο του 2019, πραγματοποιήθηκε με επιτυχία η αρχική έκδοση καλυμμένης ομολογίας ύψους 200 εκατ. ευρώ από τη θυγατρική Τράπεζα του Ομίλου Alpha Bank στη Ρουμανία (Ιστότοπος Alpha Bank).

4.2. Η EFG EUROBANK ERGASIAS

Η Τράπεζα Eurobank Ergasias ιδρύθηκε το 1990 με αρχική επωνυμία «Ευρωεπενδυτική Τράπεζα» και στόχο την παροχή κυρίως επενδυτικών υπηρεσιών. Με την απελευθέρωση της αγοράς λιανικής τραπεζικής στην Ελλάδα, η Τράπεζα επαναπροσδιόρισε τους στρατηγικούς της στόχους. Έκτοτε η Eurobank έχει ακολουθήσει μια ανοδική πορεία, μέσα από δυναμική οργανική ανάπτυξη, αλλά και μέσα από εξαγορές και συγχωνεύσεις, καταλαμβάνοντας σήμερα ηγετική θέση στο Ελληνικό τραπεζικό σύστημα, με συστημική παρουσία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Το 1990 ιδρύεται η Ευρωεπενδυτική Τράπεζα ΑΕ η οποία ειδικεύεται στους τομείς της Επενδυτικής Τραπεζικής και του Private Banking. Το 1994 η Ευρωεπενδυτική Τράπεζα ΑΕ αποκτά ποσοστό συμμετοχής 75% στην Banque de Depots, που αργότερα θα μετονομαστεί σε EFG Private Bank (Luxembourg) SA. Το 1996 προχωρά σε εξαγορά της Interbank Ελλάδος Α.Ε., με δίκτυο 23 καταστημάτων, από τη μητρική εταιρία Consolidated Eurofinance Holdings (CEH) S.A. και κατά το 1997 η Ευρωεπενδυτική Τράπεζα ΑΕ μετονομάζεται σε Τράπεζα EFG Eurobank ΑΕ (Ιστότοπος Eurobank).

Κατά το έτος 1998 η Τράπεζα EFG Eurobank ΑΕ εξαγοράζει ποσοστό συμμετοχής ελέγχου της Τράπεζας Αθηνών ΑΕ. Παράλληλα, η Deutsche Bank AG αποκτά συμμετοχή 10% στην Τράπεζα EFG Eurobank ΑΕ, η μητρική της CEH εξαγοράζει το 99,8% της Τράπεζας Κρήτης και στην συνέχεια, η Consolidated Eurofinance Holdings (CEH) SA και η Τράπεζα EFG Eurobank ΑΕ εξαγοράζουν από κοινού ποσοστό συμμετοχής 18,4% στην Τράπεζα Εργασίας ΑΕ. Ταυτόχρονα, ιδρύεται η EFG Eurobank Χρηματοδοτικές Μισθώσεις ΑΕ. Η συγχώνευση δραστηριοτήτων EFG Eurobank – Τράπεζας Αθηνών με ανταλλαγή μετοχών πήρε μέρος το έτος 1999 και το ίδιο έτος γίνεται δημόσια προσφορά μετοχών και εισαγωγή της EFG Eurobank στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Παράλληλα, γίνεται η

συγχώνευση EFG Eurobank – Τράπεζας Κρήτης και η CEH αποκτά το 50,1% της Τράπεζας Εργασίας μετά από δημόσια προσφορά (Ιστότοπος Eurobank).

Σημαντικό σημείο στην ιστορία της αποτελεί και η συγχώνευση το 2000 της Τράπεζας EFG Eurobank ΑΕ με την Τράπεζα Εργασίας ΑΕ και η μετονομασία της σε Τράπεζα EFG Eurobank Ergasias ΑΕ. Την ίδια χρονική περίοδο αποκτά ποσοστό συμμετοχής 19,25% στην Bancpost SA Ρουμανίας και παράλληλα ιδρύεται η EFG Finance ΑΕΠΕΥ και η Eurolife ERB Insurance (Ιστότοπος Eurobank)

Κατά το έτος 2002 η Τράπεζα EFG Eurobank ΑΕ απορροφά την Telesis Τράπεζα Επενδύσεων ΑΕ, εξαγοράζει το 50% της Alico/CEH Balkan Holdings, αποκτά συμμετοχή 43% στη Postbank Βουλγαρίας και αποκτά πρόσθετο πακέτο μετοχών (17%) στη ρουμανική BancPost. Έτσι ανεβάζει τη συμμετοχή της στο μετοχικό κεφάλαιο της BancPost στο 36,25% με δυνατότητα περαιτέρω αύξησης στο 45%.

Το 2003 παρατηρείται μια διερεύνηση στα Βαλκάνια αφού η Τράπεζα EFG Eurobank Ergasias ΑΕ αποκτά 90,8% της Postbanka AD Σερβίας, που μετονομάζεται σε EFG Eurobank AD Beograd και ταυτόχρονα αποκτά τον πλειοψηφικό έλεγχο του μετοχικού κεφαλαίου της Bancpost Ρουμανίας. Το 2004 εξαγοράζει την INTEPΤΡΑΣΤ ΑΕΔΑΚ, εξαγοράζει το υπόλοιπο 50% της Alico/CEH Balkan Holdings αυξάνοντας σε 96,74% τη συμμετοχή της στην Postbank Βουλγαρίας και αυξάνει σε 93,5% τη συμμετοχή της στην EFG Eurobank Beograd AD. Το 2005 αποκτά τον έλεγχο της χρηματιστηριακής HC Istanbul στην Τουρκία και αποκτά 62,3% της Nacionalna štedionica Banka Σερβίας. Το έτος 2006 η Τράπεζα EFG Eurobank Ergasias ΑΕ αναπτύσσεται οργανικά στην αγορά της Πολωνίας μέσω της Polbank EFG. Ολοκληρώνει την εξαγορά 100% της Nacionalna štedionica Banka Σερβίας και συγχωνεύεται με την EFG Eurobank AD Beograd Σερβίας με την νέα τράπεζα να μετονομάζεται σε Eurobank EFG štedionica AD Beograd. Επίσης, εξαγοράζει τη DZI Bank Βουλγαρίας με απόκτηση ποσοστού μεγαλύτερου του 90%. Τέλος, συμφωνεί να εξαγοράσει το 99,34% της ουκρανικής Universal Bank (Ιστότοπος Eurobank).

Κατά το 2007 αναπτύσσεται οργανικά στην Κύπρο και εξαγοράζει το 70% της Tekfenbank Τουρκίας, που μετονομάζεται σε Eurobank Tekfen και ολοκληρώνει την εξαγορά της Universal Bank Ουκρανίας και τη συγχώνευση της Postbank & DZI στη Βουλγαρία. Το 2008 απορροφά λόγω συγχώνευσης τη ΔΙΑΣ ΑΕΕΧ. Το 2012 πωλεί την Eurobank Tekfen στην Burgan Bank, μεταβιβάζει μερίδιο 70% της Polbank EFG

στη Raiffeisen Bank International και η τράπεζα αλλάζει επωνυμία σε Τράπεζα Eurobank Ergasias ΑΕ (Ιστότοπος Eurobank).

Το 2013 η Τράπεζα Eurobank Ergasias ΑΕ ανακεφαλαιοποιείται από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και απορροφά λόγω συγχώνευσης το Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Ελλάδος ΑΤΕ και τη Νέα Proton Τράπεζα ΑΕ. Η λειτουργική ενοποίησή της ολοκληρώνεται τον Δεκέμβριο. Το 2014 ολοκληρώνεται με επιτυχία αύξηση μετοχικού κεφαλαίου κατά 2.864 εκατ. ευρώ. Το 64,6% των κοινών μετοχών της Eurobank κατέχουν θεσμικοί επενδυτές και ιδιώτες μέτοχοι. Το Μάιο του ίδιου έτους, η Eurobank ενοποιείται λειτουργικά με το Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Ελλάδος ΑΤΕ, με την ενοποίηση και των συστημάτων της πρώην Τ Bank ΑΤΕ. Με σεβασμό στους πελάτες και την ιστορία του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, η Eurobank διατηρεί διακριτό το δίκτυο καταστημάτων του, με σήμανση Δίκτυο Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο (Ιστότοπος Eurobank).

Κατά το 2015 η Eurobank Bulgaria AD εξαγοράζει τις εργασίες του Καταστήματος Βουλγαρίας της Alpha Bank και τον Νοέμβριο η Τράπεζα Eurobank Ergasias ΑΕ πραγματοποιεί αύξηση μετοχικού κεφαλαίου κατά 2.038.920.000€ με τη συμμετοχή αποκλειστικά ιδιωτικών κεφαλαίων με αποτέλεσμα το 97,62% της Τράπεζας Eurobank Ergasias ΑΕ να ανήκει σε θεσμικούς επενδυτές και ιδιώτες μετόχους. Το 2016 ολοκληρώνεται η πώληση του 80% των μετοχών της Eurolife ERB Insurance Group ΑΕ Συμμετοχών και ο Όμιλος ΤΑΣ Group απόκτη τη Universal Bank από τον Όμιλο Eurobank (Ιστότοπος Eurobank).

Το 2018 ολοκληρώνεται η πώληση των θυγατρικών εταιρειών του ομίλου στη Ρουμανία στην Banca Transilvania. Πωλείται χαρτοφυλάκιο μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPE) συνολικού οφειλόμενου κεφαλαίου 1,1δισ ευρώ. Παράλληλα, Συμφωνείται η εξαγορά της Piraeus Bank Bulgaria. Τέλος, ανακοινώνεται σχέδιο συγχώνευσης με την Grivalia και επιτάχυνση μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPE). Το 2019 ολοκληρώνεται η συγχώνευση με απορρόφηση της Grivalia, η εξαγορά της Piraeus Bank Bulgaria και η πώληση mezzanine και junior notes από την τιτλοποίηση χαρτοφυλακίου μη εξυπηρετούμενων στεγαστικών δανείων (project Pillar). Το ίδιο έτος υπογράφεται δεσμευτική συμφωνία με τον όμιλο doValue για την πώληση μέρους των mezzanine και junior notes από την τιτλοποίηση μεικτού χαρτοφυλακίου μη εξυπηρετούμενων δανείων (project Cairo) και 80% του μετοχικού κεφαλαίου της Eurobank FPS (project Europe) (Ιστότοπος Eurobank).

Το 2020 η Τράπεζα Eurobank Ergasias ΑΕ μετονομάζεται σε Eurobank Ergasias Υπηρεσιών και Συμμετοχών (Eurobank Holdings). Δημιουργείται μια νέα εταιρική οντότητα, πιστωτικό ίδρυμα, η Τράπεζα Eurobank ΑΕ, 100% θυγατρική της Eurobank Holdings. Επίσης, γίνεται εισφορά μέρους των mezzanine και junior notes από την τιτλοποίηση μεικτού χαρτοφυλακίου μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Cairo Mezz Plc, 100% θυγατρική της Eurobank Holdings, διανέμονται οι μετοχές της Cairo Mezz Plc στους μετόχους της Eurobank Holdings και ολοκληρώνονται τα έργα Europe και Cairo με τον όμιλο doValue (Ιστότοπος Eurobank).

Όπως αναγράφεται και στον ιστότοπο του «Ο Όμιλος Eurobank, αποτελούμενος από την Τράπεζα Eurobank ΑΕ και τις θυγατρικές της, είναι ένας δυναμικός χρηματοοικονομικός οργανισμός με παρουσία σε 6 χώρες. Με επίκεντρο τον πελάτη και τις ανάγκες του, σχεδιάζει χρηματοπιστωτικά προϊόντα και υπηρεσίες. Παρέχει εξελιγμένες επιλογές και ολοκληρωμένη εξυπηρέτηση σε ιδιώτες και επιχειρήσεις. Λειτουργεί με διαφάνεια, αξιοπιστία και σύγχρονη εταιρική διακυβέρνηση.»

4.3. Η Τράπεζα Πειραιώς

Η τράπεζα Πειραιώς ιδρύθηκε στις 6 Ιουλίου του 1916. Από την ίδρυσή της έως και το 1975 λειτούργησε ως ιδιωτική Τράπεζα, ενώ έπειτα πέρασε υπό κρατικό έλεγχο, όπου και παρέμεινε μέχρι το 1991. Από τον Δεκέμβριο του 1991, που ιδιωτικοποιήθηκε έχει παρουσιάσει μεγάλη ανάπτυξη εργασιών, μεγεθών και δραστηριοτήτων. Στην Ελλάδα κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς στα δάνεια και στις καταθέσεις αποτελώντας έτσι την μεγαλύτερη τράπεζα της χώρας. Διεθνώς έχει παρουσία στην Φρανκφούρτη και στην Ουκρανία.

Σημαντικά γεγονότα τα οποία σημάδεψαν την πορεία της Τράπεζας Πειραιώς συνέβησαν σε διάφορα σημεία ανά τα χρόνια. Το 1918 οι μετοχές της εισήχθησαν στο χρηματιστήριο Αθηνών. Κατά το έτος 1962 εντάχθηκε στον Όμιλο της Εμπορικής Τράπεζας (ή Όμιλο Ανδρεάδη) και στην συνέχεια στις 5 Δεκεμβρίου του 1975, η τράπεζα, όντας μέλος του Ομίλου Ανδρεάδη, κρατικοποιείται (Ιστότοπος Τράπεζας Πειραιώς).

Κατά το 1991 η Τράπεζα Πειραιώς ιδιωτικοποιείται και αναλαμβάνει ο Μιχάλης Σάλλας. Από τον Δεκέμβριο του 1991 που ιδιωτικοποιήθηκε έχει παρουσιάσει μεγάλη ανάπτυξη εργασιών, μεγεθών και δραστηριοτήτων. Αυτό

συνέβη μέσα από την υλοποίηση μίας σειράς στρατηγικών κινήσεων, με σκοπό την εδραίωσή της στην εγχώρια αγορά αλλά και σε αυτήν του εξωτερικού. Το 1996 ιδρύει την Tirana Bank στην Αλβανία. Κατά το 1998 προχωράει σε συμφωνία εξαγοράς του 56% της Marathon Bank Νέας Υόρκης, σε εξαγορά της Τράπεζας Μακεδονίας-Θράκης και της Τράπεζας Credit Lyonnais Hellas και σε συμφωνία εξαγοράς σημαντικού πακέτου της Χiosbank (ολοκλήρωση αρχές 1999). Το 1999 ιδρύεται το κατάστημα της Τράπεζας Πειραιώς στο Λονδίνο (Ιστότοπος Τράπεζας Πειραιώς).

Το 2000 γίνεται η συγχώνευση της Τράπεζας Πειραιώς με τις Τράπεζες Χίου & Μακεδονίας-Θράκης. Το 2002 εξαγόρασε το 58% της ETBAbank, το 2003 πραγματοποιήθηκε η συγχώνευση με απορρόφηση της ETBAbank από την Τράπεζα Πειραιώς και της ETBA Leasing από την Πειραιώς Leasing και το 2005 πραγματοποιήθηκε η εξαγορά της βουλγαρικής Τράπεζας Eurobank και η μετονομασία της σε Piraeus Bank Bulgaria, της σερβικής Τράπεζας Atlas Banka και της αιγυπτιακής Τράπεζας Egyptian Commercial Bank. Κατά το έτος 2008 δημιουργήθηκε η Τράπεζα Πειραιώς (Κύπρου) Λτδ (Ιστότοπος Τράπεζας Πειραιώς).

Το 2011, συμμετείχε στο Πρόγραμμα Ανταλλαγής Ομολόγων Ελληνικού Δημοσίου (PSI) με το σύνολο των επιλέξιμων τίτλων ύψους 7,7δισ ευρώ. Η συνολική σχετική απομείωση που αναγνωρίστηκε στη χρήση 2011 ανήλθε στα 5,9δισ ευρώ προ φόρων. Ολοκλήρωση της αύξησης μετοχικού κεφαλαίου ύψους €0,8δισ (Ιστότοπος Τράπεζας Πειραιώς).

Το 2012 απορρόφησε το υγιές τμήμα της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος (ATEbank) και εξαγόρασε το πλειοψηφικό πακέτο μετοχών της Γενικής Τράπεζας της Ελλάδος (Geniki bank) από τον γαλλικό τραπεζικό όμιλο Société Générale. Το 2013 επιλέχθηκε από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας για την απόκτηση των ελληνικών υποκαταστημάτων των τριών Κυπριακών τραπεζών (της Τράπεζας Κύπρου, της Cyprus Popular Bank και της Ελληνικής Τράπεζας) που δραστηριοποιούνταν και στην Ελλάδα και εξαγόρασε τη Millenium Bank από την πορτογαλική μητρική της. Στις 28 Ιουνίου 2013, ολοκληρώθηκε η άντληση κεφαλαίων ποσού 8,4δισ ευρώ, με το αντληθέν ποσό από ιδιώτες επενδυτές στο πλαίσιο της αύξησης να ανέρχεται σε 1,4δισ ευρώ, ήτοι 20% της αύξησης ανακεφαλαιοποίησης των 7,3δισ ευρώ. Το υπόλοιπο ποσό της AMK καλύφθηκε με την εκ μέρους του ΤΧΣ εισφορά σε είδος και συγκεκριμένα με εισφορά ομολόγων εκδόσεως EFSF (Ιστότοπος Τράπεζας Πειραιώς).

Στις 24 Νοεμβρίου του 2014, απορρόφησε τη Γενική Τράπεζα της Ελλάδας. Στις 17 Απριλίου του 2015, η Τράπεζα Πειραιώς απέκτησε το “υγιές” τμήμα της Πανελλήνιας Τράπεζας και κατά το ίδιο έτος κατέληξε σε οριστική συμφωνία με την Al Ahli Bank of Kuwait K.S.C.P. για την πώληση του ποσοστού συμμετοχής (98,5%) που κατείχε στη θυγατρική της στην Αίγυπτο Piraeus Bank Egypt S.A.E. Το 2016 η Τράπεζα Πειραιώς πώλησε το 100% του μετοχικού κεφαλαίου της ΑΤΕ Ασφαλιστικής προς την Ergo International AG, θυγατρική της Munich Re (Ιστορική Διαδρομή του Ομίλου, 2016-2009, Ιστότοπος Τράπεζας Πειραιώς). Στις 26 Ιουλίου αποχωρεί ο Μιχάλης Σάλλας από το ΔΣ του Ομίλου έπειτα από είκοσι πέντε χρόνια. Κατά το 2018 ολοκληρώθηκε η πώληση της Piraeus Bank Romania στην J.C. Flowers & Co και ολοκληρώθηκε η πώληση της Piraeus Bank Beograd AD στην Direktna Bank AD. Επίσης, το 2019 ολοκληρώθηκε η πώληση της συμμετοχής της Τράπεζας Πειραιώς (98,8%) στη θυγατρική της στην Αλβανία, Tirana Bank Sh.a., στην Balfin Sh.p.k. και στην Komercijalna Banka AD (Ιστότοπος Τράπεζας Πειραιώς).

Τον Νοέμβριο του 2020, μέσω του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, η τράπεζα κρατικοποιείται εκ νέου και τον Δεκέμβριο ολοκληρώθηκε ο εταιρικός μετασχηματισμός της Τράπεζας Πειραιώς. Οι τραπεζικές δραστηριότητες του Ομίλου Πειραιώς αποσχίσθηκαν σε μια νέα κατά 100% θυγατρική τράπεζα (Τράπεζα Πειραιώς ΑΕ). Συγκεκριμένες μη τραπεζικές δραστηριότητες διατηρήθηκαν στη μητρική εταιρεία του Ομίλου (Πειραιώς Financial Holdings ΑΕ), η οποία μετεξελίχθηκε σε χρηματοδοτική εταιρεία συμμετοχών, εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Τον Ιανουάριο του 2021, η επωνυμία και ο διακριτικός τίτλος της Τράπεζας Πειραιώς ΑΕ άλλαξε σε «Πειραιώς Financial Holdings Α.Ε.» και «Πειραιώς Financial Holdings» αντίστοιχα και τον Απρίλιο πραγματοποιήθηκε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ύψους 1,4δισ ευρώ (Ιστότοπος Τράπεζας Πειραιώς).

Όπως αναφέρεται και στον ιστότοπο της «Όλες οι εκφάνσεις των δραστηριοτήτων του Ομίλου στηρίζονται και υπηρετούν τις αρχές μας για Υπευθυνότητα, Αξιοκρατία και Διαφάνεια με γνώμονα τη βέλτιστη δυνατή αξία για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Επενδύουμε στους ανθρώπους μας καθώς είναι το σημαντικότερο κεφάλαιο του οργανισμού. Ο ενιαίος τρόπος που λειτουργούμε, λαμβάνουμε αποφάσεις και εξελισσόμαστε, αποτελεί τον πυρήνα όλων όσων κάνουμε για τους πελάτες, τους εργαζόμενους, τους μετόχους και την κοινωνία συνολικά και αποτελεί το στοιχείο που μας διαφοροποιεί ως οργανισμό.»

4.4. Η Εθνική Τράπεζα

Η Εθνική Τράπεζα ιδρύθηκε στις 30 Μαρτίου του 1841 και αποτέλεσε ανώνυμη εταιρία με έδρα την πρωτεύουσα. Το έτος 1842 ο Γεώργιος Σταύρου, ο πρώτος διοικητής της τράπεζας, εδραιώνει τον τραπεζικό θεσμό και καθιερώνει την κυκλοφορία τραπεζογραμμάτων επεκτείνοντας παράλληλα την δραστηριότητα της τράπεζας με 15 υποκαταστήματα σε όλη την Ελλάδα. Τον Μάιο του 1880 η μετοχή της εισάγεται στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΤΕ) αποτελεί την μεγαλύτερη και παλαιότερη σε λειτουργία, σήμερα από τις υπόλοιπες τρεις συστημικές, τράπεζα της Ελλάδας. Είχε και το εκδοτικό προνόμιο χαρτονομισμάτων στην Ελλάδα, για πολλά χρόνια, από την ίδρυση της το 1841, έως και το 1928, όποτε και τον ρόλο του εκδοτικού προνομίου, ανέλαβε έκτοτε η Τράπεζα της Ελλάδος (Ιστότοπος Εθνικής Τράπεζας).

Η Τράπεζα αποτέλεσε τον ιδρυτή της Ελληνικής Εταιρεία Γενικών Ασφαλίσεων με την ονομασία «Η Εθνική» το 1891 και το 1927 ίδρυσε την Εθνική Κτηματική Τράπεζα και κατά το ίδιο έτος ιδρύεται πρακτορείο στη Νέα Υόρκη. Το 1953 εξαγόρασε την Τράπεζα Αθηνών και μέχρι τις 30 Απριλίου 1958 ονομαζόταν Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και Αθηνών. Κατά το 1998, πραγματοποιήθηκε η συγχώνευση δι' απορροφήσεως της θυγατρικής της «Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.». Από το 1999 η μετοχή της Τράπεζας διαπραγματεύεται στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης.

Στα τέλη του 2002 προχώρησε στη συγχώνευση δι' απορροφήσεως της θυγατρικής της "Εθνική Τράπεζα Επενδύσεων Βιομηχανικής Αναπτύξεως ΑΕ". Κατά το έτος 2006 η ΕΤΕ εξαγόρασε τη Finansbank στην Τουρκία και τη Vojvodjanska Banka στη Σερβία στο πλαίσιο του στρατηγικού της προσανατολισμού στην αγορά της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Κατά το 2009 η Εθνική Τράπεζα θέλοντας να αυξήσει την κεφαλαιακή της επάρκεια προέβη σε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ύψους 1,25 δις και προχώρησε σε έκδοση καλυμμένων ομολογιών 1,5 δις ευρώ. Η συγκεκριμένη έκδοση είναι η πρώτη τοποθέτηση καλυμμένων ομολογιών που πραγματοποιήθηκε από ελληνική τράπεζα σε ευρύ φάσμα επενδυτών. Την ίδια τακτική ακολούθησε και το 2010 όπου και προχώρησε σε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου αντλώντας κεφάλαια 1,8 δις ευρώ ενώ ταυτόχρονα προχώρησε και στην έκδοση ομολόγων 10ετους διάρκειας, ύψους 450 εκατ. ευρώ, κινήσει οι οποίες ενισχύουν περαιτέρω την κεφαλαιακή της δομή.

Το 2011 συμμετείχε στο Πρόγραμμα Ανταλλαγής Ομολόγων Ελληνικού Δημοσίου (PSI) με το σύνολο των επιλέξιμων τίτλων ύψους €14,8 δις. Η συνολική σχετική απομείωση που αναγνωρίστηκε στη χρήση 2011 ανήλθε στα €11,78 δις προ φόρων. Τον Δεκέμβριο προχώρησε σε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ύψους 1δις ευρώ μέσω της έκδοσης εξαγοράσιμων προνομιούχων μετοχών, που καλύφθηκε εξ ολοκλήρου από το Ελληνικό Δημόσιο, αλλά και μέσω της επαναγοράς μέρους των καλυμμένων ομολογιών και υβριδικών τίτλων τον Ιανουάριο του 2012.

Λόγω της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την υπέρμετρη αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων η Εθνική Τράπεζα αναγκάζεται να προχωρήσει σε τρεις διαδοχικές αυξήσεις του μετοχικού της κεφαλαίου οι οποίες πήραν θέση τα ετη 2010, 2014 και 2015. Κατά τη διάρκεια του 2014, η κεφαλαιακή επάρκεια της ενισχύεται μέσω της επιτυχούς άντλησης 2,5 δις ευρώ από ιδιώτες. Το 2015 ολοκληρώνει με επιτυχία της διαδικασία ανακεφαλαιοποίησής της αντλώντας κεφάλαια ύψους 457 εκατ. ευρώ από τη διεθνή αγορά, 300 εκατ. από το ελληνικό επενδυτικό κοινό και 2,7 δις από το ΤΧΣ. Γεγονότα που κατέστησαν βασικό μέτοχο της Τράπεζας το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ). Ταυτόχρονα δεσμεύτηκε και στην πώληση των θυγατρικών της στο εξωτερικό καθώς και στο εσωτερικό της χώρας.

Κατά το 2016 ολοκληρώθηκε η μεταβίβαση της Finansbank A.Ş. στην Εθνική Τράπεζα του Κατάρ (Qatar National Bank S.A.Q. - QNB), λαμβάνοντας έτσι 2.750 εκατ. ευρώ και σε συνδυασμό με το τμήμα μικρότερων συμμετοχών σε θυγατρικές στην Τουρκία και με την αποπληρωμή από τη QNB του δανείου μειωμένης εξασφάλισης, ύψους 910 εκατ. δολάρια, που η ΕΤΕ είχε χορηγήσει στη Finansbank, η Εθνική τράπεζα να εισέπραξε περίπου 3,6δις ευρώ (Ετήσια Οικονομική Έκθεση 2017, Εθνική Τράπεζα). Το 2017 ολοκληρώθηκε η μεταβίβαση της Vojvodjanska Banka, θυγατρικής της στη Σερβία, στον Όμιλο OTP, και κατά το 2018 ολοκληρώθηκε η μεταβίβαση της NBG Albania στην Albania Bank of Investment (ABI). Το 2019 η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος («ΕΤΕ») υπέγραψε σύμβαση με την Bank Audi S.A.E. («Bank Audi Egypt») για την πώληση των δραστηριοτήτων του δικτύου καταστημάτων της ΕΤΕ στην Αίγυπτο, οι οποίες περιλαμβάνουν κυρίως δάνεια, καταθέσεις και χρεόγραφα Αιγυπτιακού ρίσκου (συνολικού ενεργητικού €110εκ. περίπου), το δίκτυο των 17 καταστημάτων στη χώρα και περίπου 250 υπαλλήλους και παράλληλα κατά το ίδιο έτος ανακοίνωσε ότι υπεγράφη σύμβαση με την ExportImport Bank of Romania («EximBank») για την

πώληση του 99.28% της θυγατρικής της E.T.E. στη Ρουμανία, Banca Romaneasca SA («BROM») (Εθνική Τράπεζα, 2018).

Όπως αναγράφεται και στον ιστότοπο της «Με 181 χρόνια ιστορικής διαδρομής, παράλληλα με την πορεία της σύγχρονης Ελλάδας, στοχεύουμε να είμαστε πάντα παρόντες σε κάθε μικρό ή μεγάλο εγχείρημα της χώρας μας, στηρίζοντας τις προσπάθειες ανάπτυξης της οικονομίας και της κοινωνίας. Με οδηγό τις αξίες μας, θέτουμε τις βάσεις στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, ενθάρρυνση της καινοτομίας και τεχνολογίας, στεκόμαστε δίπλα στην κοινωνία, το περιβάλλον και τον πολιτισμό. Σήμερα, συνεχίζουμε με όραμα και αισιοδοξία. Ανοίγουμε νέους δρόμους, φέρνοντας πιο κοντά την ψηφιακή εποχή δημιουργώντας νέες λύσεις και προοπτικές για τον άνθρωπο και το σύνολο της οικονομίας.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΩΝ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα πραγματοποιηθεί η συγκριτική χρηματοοικονομική ανάλυση των τεσσάρων συστημικών τραπεζών της Ελλάδας για την χρονική περίοδο 2007 με 2021. Για την παραπάνω ανάλυση θα χρησιμοποιηθούν αριθμοδείκτες.

Θεωρείται πως η χρηματοοικονομική ανάλυση με την χρήση αριθμοδεικτών αποτελεί μία από τις πιο διαδεδομένες και χρήσιμες αναλύσεις. Με τον όρο αριθμοδείκτες εννοούμε την σχέση μεταξύ δύο ή περισσότερων οικονομικών στοιχείων Ισολογισμού ή της κατάστασης Αποτελεσμάτων Χρήσεως. (Γκλεζάκος, Μ., 2008). Η χρήση αριθμοδεικτών γίνεται με στόχο την άντληση πληροφοριών για μεγέθη όπως η ρευστότητα, η κερδοφορία, η αποτελεσματικότητα, η παραγωγικότητα, η ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου και η κεφαλαιακή επάρκεια ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Ο βασικός σκοπός της ανάλυσης είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων και η κατανόηση της πορείας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος κατά την δεκαπενταετή περίοδο 2007 με 2021.

5.1. Δείκτες Αποδοτικότητας – Κερδοφορίας

Η σχέση ανάμεσα στο αποτέλεσμα μίας δραστηριότητας και των πόρων που χρησιμοποιήθηκαν για αυτό είναι ο ορισμός του όρου της αποδοτικότητας. Ουσιαστικά μας δείχνει το πόσο αποτελεσματικά μια τράπεζα αξιοποίησε το σύνολο των πόρων της.

5.1.1 Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου (ΚΠΕ) – Net Interest Margin (NIM)

Το καθαρό περιθώριο επιτοκίου υπολογίζεται ως ο λόγος της διαφοράς μεταξύ εσόδων και εξόδων τόκων προς το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού. Επιδεικνύει την ικανότητα μιας τράπεζας να δημιουργεί έσοδα από την κύρια διαμεσολαβητική της λειτουργία, δηλαδή την λήψη χρηματικών πλεονασμάτων από νομικά ή φυσικά πρόσωπα πληρώνοντας τόκους και τον δανεισμό σε άλλα νομικά ή φυσικά πρόσωπα που τα χρειάζονται με τη μορφή δανείων. Δηλαδή, είναι ένας δείκτης που μετρά πόσο επιτυχής είναι μια τράπεζα στην επένδυση των κεφαλαίων της σε σύγκριση με τα έξοδα για τις ίδιες επενδύσεις. Σε ένα γενικό πλαίσιο οι

τράπεζες επιδιώκουν μια τιμή η οποία να βρίσκεται τουλάχιστον στο 2%.

$$\text{Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου} = \frac{\text{Καθαρά Έσοδα από Τόκους}}{\text{Κερδοφόρο Ενεργητικό}}$$

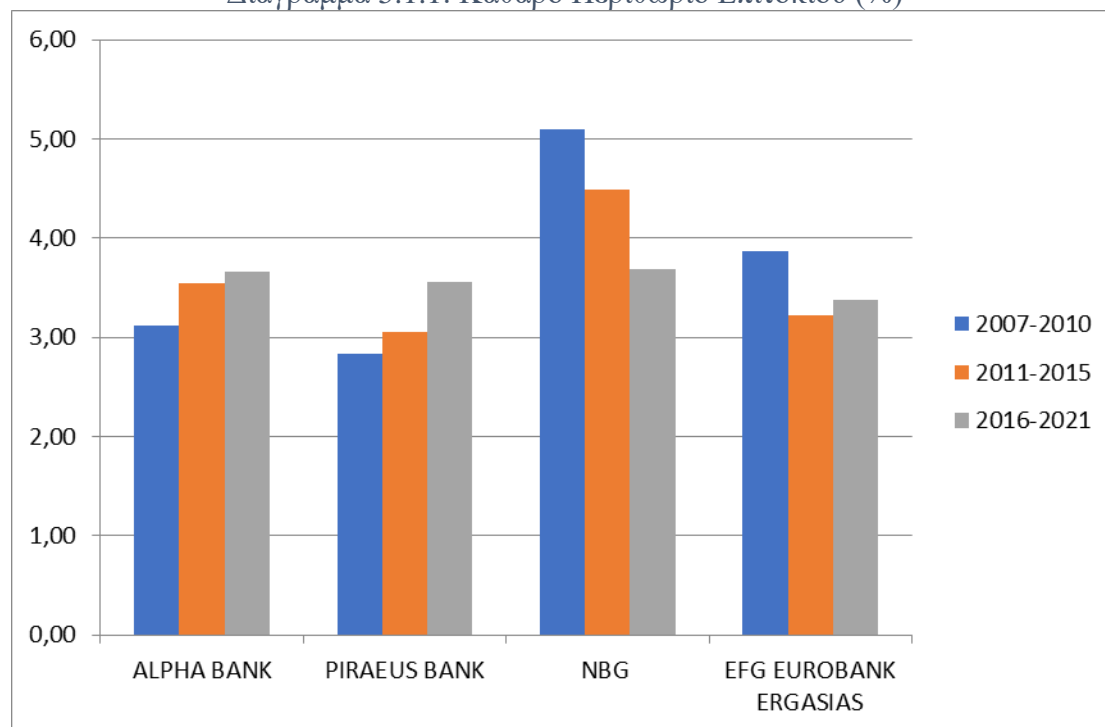
Ο Πίνακας 5.1.1 και το Διάγραμμα 5.1.1 μας δείχνουν την πορεία του επιτοκιακού περιθωρίου των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008 με 2021.

Πίνακας 5.1.1: Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου

ΤΡΑΠΕΖΑ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ALPHA BANK	2,88	3,04	3,05	3,52	3,82	3,15	3,05	3,67	4,01	4,15	4,31	4,11	3,63	3,66	2,15
PIRAEUS	2,78	2,85	2,85	2,85	3,26	2,28	2,65	3,40	3,70	3,43	3,56	3,44	3,55	3,63	3,72
NBG	5,23	4,94	5,05	5,15	5,05	4,54	4,50	4,38	3,95	3,76	3,91	3,34	3,69	3,86	3,56
EUROBANK	3,99	3,94	3,86	3,67	3,57	3,05	2,64	3,35	3,51	3,82	3,73	3,67	3,41	2,47	3,16

Πηγή : Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Διάγραμμα 5.1.1: Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου (%)

Η Τράπεζα Πειραιώς ξεκίνησε το 2007 με το χαμηλότερο Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου ανάμεσα στις τέσσερις συστημικές τράπεζες και κατέληξε το 2021 να έχει το υψηλότερο ανάμεσα σε αυτές. Η ανοδική πορεία του δείκτη της ξεκίνησε το 2014 και οφειλόταν στην απορρόφηση της Αγροτικής Τράπεζας που πήρε θέση το 2012, στην απορρόφηση της Γενικής Τράπεζας το 2014, της Πανελληνίας Τράπεζας το 2015 και στην μετέπειτα πώληση κατά τα επόμενα έτη θυγατρικών της στο εξωτερικό. Η Alpha Bank κατέγραψε ανοδική πορεία συνολικά κερδίζοντας έδαφος απέναντι στις άλλες 3, κατέχοντας μάλιστα τον υψηλότερο δείκτη κατά την τετραετία 2015-2018, γεγονός που οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στην απορρόφηση της Εμπορικής Τράπεζας το 2013 και στην εξαγορά της Citibank το 2015. Η Εθνική Τράπεζα παρουσίασε μικρή πτωτική τάση μέχρι και το 2015, όπου και οξύνθηκε εξαιτίας της ελληνικής πολιτικής κρίσης η οποία είχε ως συνέπεια ένα κλίμα φόβου, ανασφάλειας και αβεβαιότητας.

Παρατηρώντας το Διάγραμμα 5.1.1 γίνεται ξεκάθαρη η βελτίωση του δείκτη Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου για την Τράπεζα Πειραιώς και την Alpha Bank για τις τρεις περιόδους με την πρώτη να έχει την μεγαλύτερη βελτίωση αναλογικά ανάμεσα στις δύο. Αντιθέτως, για την Εθνική Τράπεζα παρατηρείται μία σταθερή πτώση σε κάθε περίοδο ενώ για την Eurobank μια πτώση του δείκτη για την περίοδο 2011-2015 και μετά μία ανάκαμψη του κατά την περίοδο 2016-2021 χωρίς όμως να επανέρχεται κοντά στα επίπεδα της πρώτης τριετίας. Συμπερασματικά, η Τράπεζα Πειραιώς και η Εθνική Τράπεζα ήταν αυτές για τις οποίες ο δείκτης επηρεάστηκε περισσότερο με την πρώτη να παρουσιάζει την μεγαλύτερη αναλογικά άνοδο και την δεύτερη την μεγαλύτερη πτώση.

5.1.2 Δείκτης Αποδοτικότητας Ενεργητικού – Return on Assets (ROA)

Ο δείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού υπολογίζεται ως ο λόγος των καθαρών κερδών μετά φόρων προς το σύνολο του ενεργητικού ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος.

Η απόδοση του ενεργητικού μετρά την ικανότητα της διοίκησης της τράπεζας να χρησιμοποιεί τους πόρους της για την πραγματοποίηση κερδών. Ουσιαστικά, μας δείχνει πόσο κερδοφόρα είναι μια τράπεζα σε σχέση με το ενεργητικό της. Όσο πιο υψηλός είναι ο συγκεκριμένος δείκτης τόσο πιο αποδοτική είναι η διοίκηση στην

δημιουργία κέρδους από τους πόρους της τράπεζας, προσελκύνοντας έτσι περισσότερους επενδυτές, καθώς δημιουργεί μεγαλύτερη ικανοποίηση στους μετόχους της, γεγονός που οδηγεί σε μεγαλύτερη βιωσιμότητα.

$$\text{Αποδοτικότητα Ενεργητικού} = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη μετά Φόρων}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

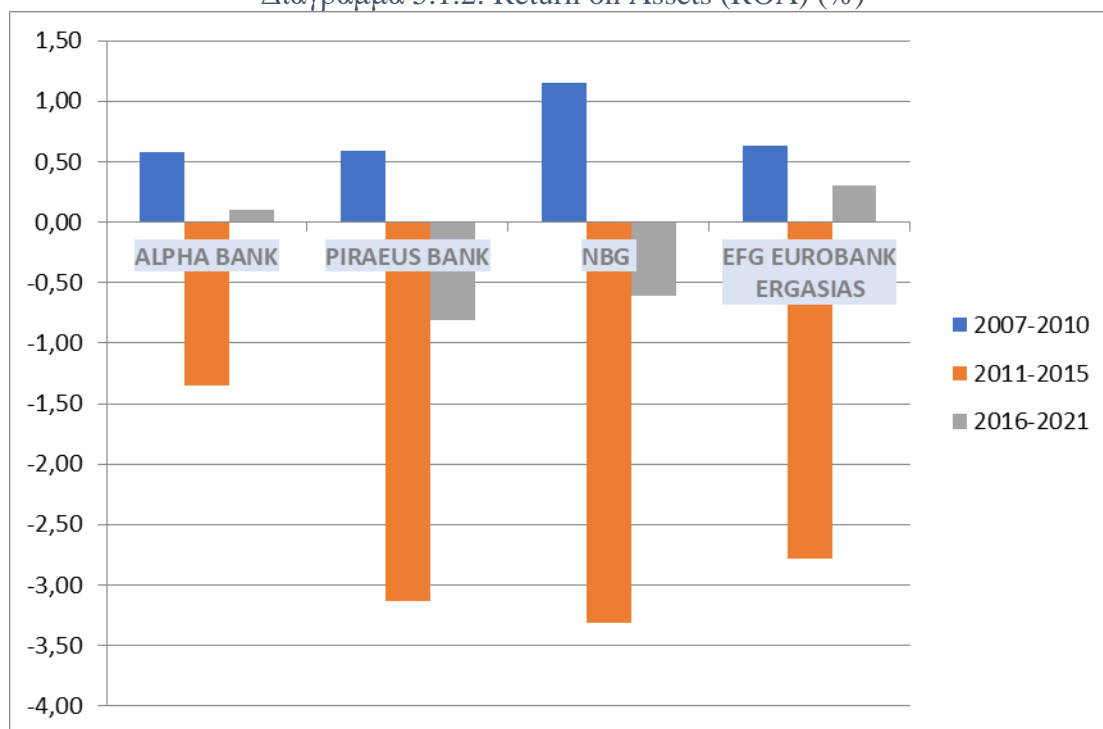
Ο Πίνακας 5.1.2 και το Διάγραμμα 5.1.2 μας δείχνουν την πορεία του δείκτη αποδοτικότητας του ενεργητικού των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008 με 2021.

Πίνακας 5.1.2: Return on Assets (ROA) (%)

ΤΡΑΠΕΖΑ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ALPHA BANK	0,85	0,79	0,56	0,13	-6,44	-1,86	3,96	-0,45	-1,98	0,06	0,03	0,09	0,15	0,15	0,13
PIRAEUS	1,40	0,60	0,38	-0,04	-13,33	-0,72	2,77	-2,21	-2,17	-0,05	-0,30	-0,28	0,45	-0,93	-3,78
NBG	1,82	1,56	0,85	0,36	-11,55	-2,04	0,73	0,09	-3,77	-3,64	-0,64	-0,08	-0,37	0,05	1,04
EUROBANK	1,22	0,82	0,37	0,10	-7,15	-2,13	-1,49	-1,58	-1,57	0,38	0,19	0,16	0,20	0,36	0,51

Πηγή : Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Διάγραμμα 5.1.2: Return on Assets (ROA) (%)

Τα αρνητικά πρόσσημα στους δείκτες μας δείχνουν πως οι Τράπεζες κατέγραψαν απώλειες. Οι απώλειες αυτές οφείλονται κατά κύριο λόγο στην ανάγκη υψηλών προβλέψεων εξαιτίας της συνεχούς αύξησης των κόκκινων δανείων, στις αρνητικές επιπτώσεις του PSI, στην ελληνική πολιτική κρίση που πήρε θέση κατά το 2015 (capital controls, τραπεζική αργία, αδυναμία πρόσβασης σε ρευστότητα) και στις επιπτώσεις που είχε η πανδημία του COVID-19 στα καθαρά κέρδη των τραπεζών. Το 2013 παρατηρείται μια επαναφορά του δείκτη σε θετικά επίπεδα, λόγω της ανακεφαλαιοποίησης, η οποία όμως διεκόπη από την πολιτική κρίση του 2015. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα όμως κατάφερε να πετύχει μια γρήγορη ανάκαμψη από την απότομη πτώση του 2015 και κατάφερε να επαναφέρει τον δείκτη σε θετικά επίπεδα, έστω και μικρά, το 2020 και το 2021. Εξαιρεση αποτέλεσε η Τράπεζα Πειραιώς της οποίας ο δείκτης βρισκόταν σε αρνητικά επίπεδα κυρίως λόγω της αύξησης των αναμενόμενων ζημιών απομείωσης αξίας δανείων και απαιτήσεων κατά πελατών στο αποσβεσμένο κόστος.

Παρατηρώντας το Διάγραμμα 5.1.2 η πορεία του ROA ήταν παρόμοια για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες με την Τράπεζα Πειραιώς και την Εθνική Τράπεζα να παραμένουν κατά την τελευταία περίοδο που εξετάστηκε μη κερδοφόρες σε αντίθεση με την Alpha Bank και την Eurobank οι οποίες έχουν θετικό ROA.

5.1.3 Δείκτης Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων – Return on Equity (ROE)

Ο δείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων υπολογίζεται ως ο λόγος των καθαρών κερδών μετά φόρων προς το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Μετρά τον βαθμό αξιοποίησης των Ιδίων Κεφαλαίων, την ικανότητά δηλαδή της τράπεζας να χρησιμοποιεί τα κεφάλαια των μετόχων με τέτοιο τρόπο ώστε να παράγει κέρδη. Ουσιαστικά, υπολογίζει το καθαρό κέρδος που λαμβάνουν οι μέτοχοι από την επένδυση των κεφαλαίων τους. Όσο πιο υψηλός είναι ο συγκεκριμένος δείκτης τόσο πιο αποτελεσματική είναι η διοίκηση στην αξιοποίηση των επενδυμένων κεφαλαίων και τόσο πιο υψηλές οι αποδόσεις των μετόχων.

$$\text{Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων} = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη μετά Φόρων}}{\text{Ίδια Κεφάλαια}}$$

Ο Πίνακας 5.1.3 και το Διάγραμμα 5.1.3 μας δείχνουν την πορεία του δείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008 με 2021. Τα κενά στον Πίνακα 5.1.3 οφείλονται στην ύπαρξη αρνητικών ιδίων κεφαλαίων ή στην ύπαρξη πολύ μικρών θετικών ιδίων κεφαλαίων κατά τα έτη 2011 και 2012 για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες. Κατά τα έτη 2011 και 2012 όσον αφορά την Eurobank και την Alpha Bank ο δείκτης βρίσκεται σε πρωτοφανή αρνητικά επίπεδα λόγω των σχετικά χαμηλών ιδίων κεφαλαίων και των τεράστιων ζημιών που κατέγραψαν.

Πίνακας 5.1.3: Return on Equity (ROE) (%)

ΤΡΑΠΕΖΑ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ALPHA BANK	16,68	13,02	6,55	1,49	-193,7	-144,7	34,92	-4,27	-15,14	0,46	0,22	0,64	1,14	1,25	1,61
PIRAEUS	19,67	10,94	5,67	-0,64			29,81	-26,92	-18,91	-0,41	-2,14	-2,28	3,55	-9,34	-51,94
NBG	19,25	19,16	9,80	4,03			10,25	1,01	-42,73	-37,70	-5,58	-0,89	-4,49	0,79	15,06
EUROBANK	15,51	14,64	5,00	1,38	-628,1		-25,58	-18,97	-16,19	3,39	1,61	1,81	1,90	4,73	7,13

Πηγή : Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Διάγραμμα 5.1.3: Return on Equity (ROE) (%)

Τα αρνητικά πρόσημα στους δείκτες μας δείχνουν πως οι Τράπεζες κατέγραψαν απώλειες. Οι απώλειες αυτές οφείλονται κατά κύριο λόγο στην ανάγκη υψηλών προβλέψεων εξαιτίας της συνεχούς αύξησης των κόκκινων δανείων, στις αρνητικές επιπτώσεις του PSI, στην ελληνική πολιτική κρίση που πήρε θέση κατά το 2015 (capital controls, τραπεζική αργία, αδυναμία πρόσβασης σε ρευστότητα) και στις επιπτώσεις που είχε η πανδημία του COVID-19 στα καθαρά κέρδη των τραπεζών. Το 2013 ο δείκτης επανήλθε σε θετικά επίπεδα για όλες τις τράπεζες με εξαίρεση όμως την Eurobank. Στην συνέχεια, λόγω της ελληνικής πολιτικής κρίσης του 2015 ο δείκτης συνεχίζει την πτώση του για όλες τις τράπεζες κατά τα επόμενα έτη, με εξαίρεση ξανά την Eurobank της οποία ο δείκτης παρουσιάζει ανοδική τάση αλλά παραμένει σε αρνητικά επίπεδα. Από το 2016 και μετά ο συγκεκριμένος δείκτης παρουσιάζει αυξομειώσεις με τις τράπεζες Eurobank και Alpha Bank να καταφέρνουν να τον διατηρήσουν σε θετικά επίπεδα για όλα τα έτη. Η Εθνική Τράπεζα κατάφερε να τον επαναφέρει σε θετικά επίπεδα κατά το 2020. Η Τράπεζα Πειραιώς, παρά την ανοδική του τάση και την επαναφορά του σε θετικά επίπεδα το 2019, παρέμεινε σε αρνητικά επίπεδα τα έτη 2020 και 2021 γεγονός που οφειλόταν κυρίως στην αύξηση των αναμενόμενων ζημιών απομείωσης αξίας δανείων και απαιτήσεων κατά πελατών στο αποσβεσμένο κόστος.

Παρατηρώντας το Διάγραμμα 5.1.3 η πορεία του ROE ήταν παρόμοια για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες. Κατά την δεύτερη περίοδο που εξετάστηκε την μεγαλύτερη πτώση παρουσίασαν με διαφορά οι τράπεζες Alpha και Eurobank ενώ κατά την τελευταία περίοδο αυτές οι δύο, σε αντίθεση με τις άλλες, είχαν θετικό δείκτη ROE.

5.1.4 Πολλαπλασιαστής Ιδίων Κεφαλαίων – Equity Multiplier

Ο πολλαπλασιαστής ιδίων κεφαλαίων υπολογίζεται ως ο λόγος του συνόλου του ενεργητικού προς το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Ονομάζεται επίσης και δείκτης μόχλευσης, καθώς εκφράζει την χρηματοοικονομική μόχλευση της τράπεζας, δηλαδή τον δανεισμό της. Δείχνει την πολιτική που ακολουθεί η τράπεζα στη χρηματοδότησή της, επιλέγοντας το ποσοστό χρηματοδότησής της μέσω δανεισμού και μέσω ιδίων κεφαλαίων.

$$\text{Πολλαπλασιαστής Ιδίων Κεφαλαίων (ΠΙΚ)} = \frac{\text{Ενεργητικό}}{\text{Ίδια Κεφάλαια}}$$

Εμφανές από την παρακάτω σχέση η οποία ενώνει τα ROE και ROA με τον πολλαπλασιαστή ιδίων κεφαλαίων είναι η ικανότητα του δείκτη να εκφράζει την ικανότητα μίας τράπεζας να μοχλεύει τα κέρδη και τον κίνδυνο.

$$\text{ROE} = \text{ROA} * \text{Πολλαπλασιαστής Ιδίων Κεφαλαίων (ΠΙΚ)}$$

Με την παραπάνω σχέση γίνεται ξεκάθαρο πως ένας υψηλός Πολλαπλασιαστής Ιδίων Κεφαλαίων (ΠΙΚ) μπορεί να οδηγήσει την τράπεζα σε μεγάλα κέρδη όταν ο δείκτης ROA είναι θετικός ενώ σε τεράστιες ζημιές όταν ο δείκτης ROA είναι αρνητικός. Κατά τα έτη 2011 και 2012 στον Πίνακα 5.1.4 οι στήλες έχουν παραμείνει κενές επειδή είτε τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων βρίσκονταν σε υπερβολικά χαμηλά θετικά επίπεδα, κοντά στο μηδέν, είτε βρίσκονταν σε αρνητικά επίπεδα. Αυτό το γεγονός αποτέλεσε μία από τις επιπτώσεις που είχε το PSI.

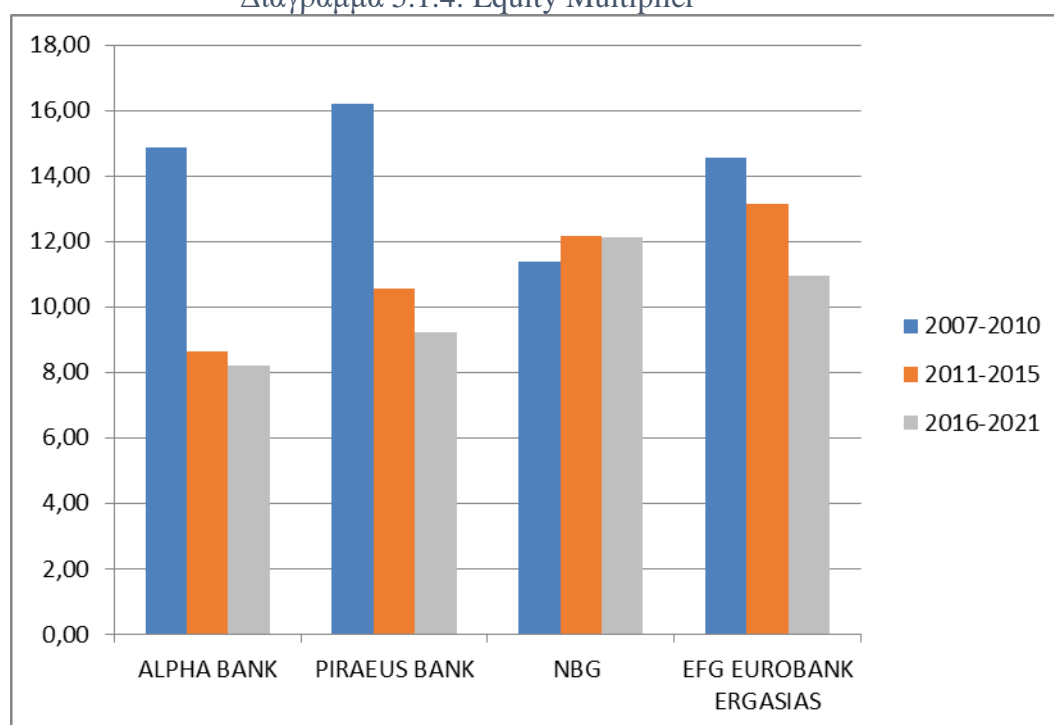
Ο Πίνακας 5.1.4 και το Διάγραμμα 5.1.4 μας δείχνουν την πορεία του πολλαπλασιαστή ιδίων κεφαλαίων των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008 με 2021.

Πίνακας 5.1.4: Equity Multiplier

ΠΙΚ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ALPHA BANK	19,72	16,57	11,65	11,55			8,81	9,46	7,65	7,12	6,32	7,49	7,49	8,41	12,38
PIRAEUS	14,03	18,15	15,02	17,59			10,77	12,19	8,74	8,30	7,06	8,24	7,88	10,01	13,75
NBG	10,58	12,26	11,54	11,07			14,09	11,03	11,32	10,35	8,78	11,55	12,18	15,26	14,55
EUROBANK	12,76	17,78	13,35	14,31			17,15	11,98	10,31	9,03	8,40	11,53	9,71	12,96	13,99

Πηγή : Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Διάγραμμα 5.1.4: Equity Multiplier

Από το Διάγραμμα 5.1.4 παρατηρείται πως εκτός της Εθνικής Τράπεζας, της οποίας ο δείκτης παραμένει περίπου στο 12 και για τις τρεις περιόδους, οι υπόλοιπες τρεις είχαν υψηλό δείκτη μόχλευσης και με βάση τους εποπτικούς κανόνες προχώρησαν σε απομόχλευση με τον δείκτη να ακολουθεί πτωτική πορεία για τις περιόδους που εξετάστηκαν.

5.2. Δείκτες Ρευστότητας

Με τον όρο ρευστότητα εννοείται η δυνατότητα μιας τράπεζας να ανταποκριθεί είτε στις υποχρεώσεις, οι οποίες ζητούν να αποπληρωθούν, είτε σε αιτήσεις για χορήγηση πίστωσης, είτε στις τρέχουσες ανάγκες της ίδιας της τραπεζής. Αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν άμεσα την λειτουργία μίας τράπεζας και είναι δυνατόν, στο χειρότερο σενάριο, να την οδηγήσουν και στη χρεοκοπία. Η τράπεζα πρέπει να έχει επαρκή ρευστότητα ώστε να μπορέσει να καλύψει τις πελατειακές της ανάγκες σε χρήμα, αλλά και να μπορεί να καλύψει τυχόν αναλήψεις από τις υπάρχουσες καταθέσεις της. Οι δείκτες ρευστότητας πρέπει να μπορούν να πληροφορούν το ίδρυμα για την πιθανή ή πραγματική επιδείνωση της δυνατότητάς του να καλύπτει τις οικείες τρέχουσες και προβλεπόμενες ανάγκες ρευστότητας και χρηματοδότησης.

5.2.1 Ταμειακά Διαθέσιμα / Δάνεια και απαιτήσεις κατά πελατών

Υπολογίζεται ως ο λόγος των Ταμειακών Διαθεσίμων στην κεντρική τράπεζα προς το σύνολο των δανείων και απαιτήσεων κατά πελατών. Μέσω του συγκεκριμένου αριθμοδείκτη εκφράζονται τα ταμειακά διαθέσιμα ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος ως ποσοστό επί των δανείων τα οποία έχει χορηγήσει. Όσο υψηλότερος είναι αυτός, τόσο ασφαλέστερα μπορεί να αντιμετωπίσει το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα έκτακτες ανάγκες ρευστότητας.

$$\text{Δείκτης} = \frac{\text{Ταμειακά Διαθέσιμα}}{\text{Δάνεια και Απαιτήσεις κατά Πελατών}}$$

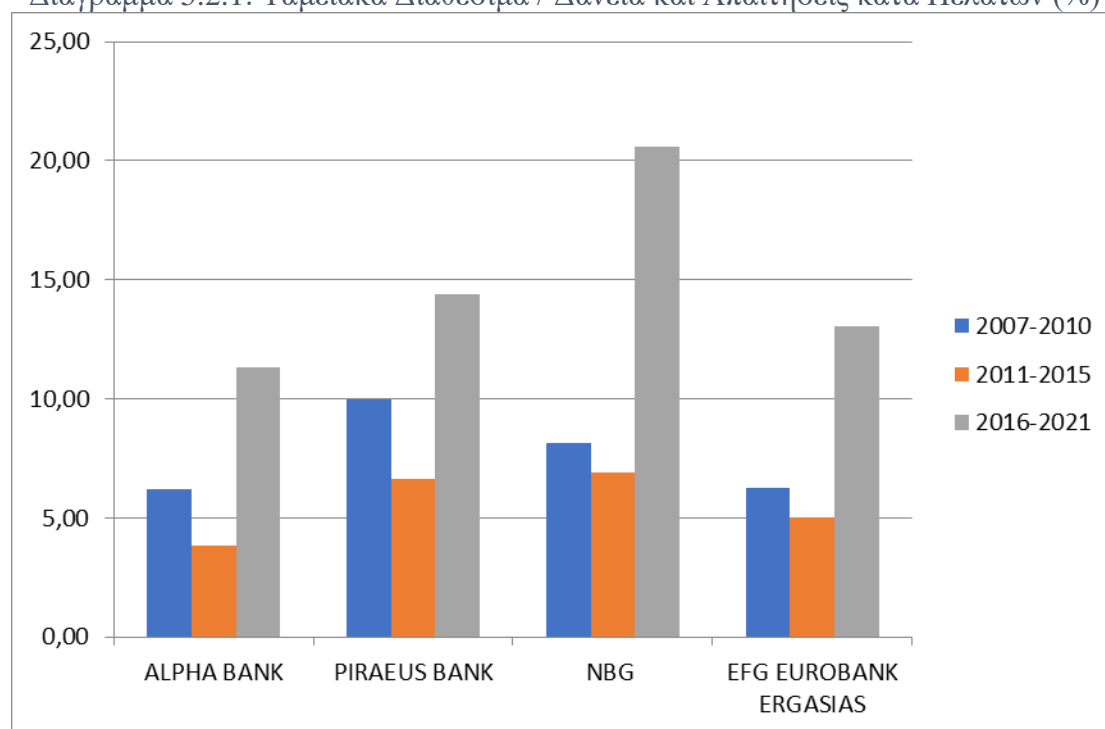
Ο Πίνακας 5.2.1 και το Διάγραμμα 5.2.1 μας δείχνουν την πορεία του παραπάνω δείκτη των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008 με 2021.

Πίνακας 5.2.1: Ταμειακά Διαθέσιμα / Δάνεια και Απαιτήσεις κατά Πελατών (%)

ΤΡΑΠΕΖΑ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ALPHA BANK	4,68	6,80	4,89	8,36	4,69	3,54	3,27	4,07	3,75	3,41	3,68	4,79	5,16	18,96	32,02
PIRAEUS	14,88	9,76	7,90	7,45	7,16	7,41	4,61	6,71	7,20	3,07	3,24	6,46	8,55	22,47	42,49
NBG	11,17	5,93	5,69	9,75	5,71	6,51	8,79	8,57	4,87	3,60	4,69	17,05	12,00	34,23	52,00
EUROBANK	5,99	7,23	5,51	6,41	6,83	4,78	4,35	4,62	4,51	3,78	4,11	5,31	12,52	17,73	34,68

Πηγή : Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Διάγραμμα 5.2.1: Ταμειακά Διαθέσιμα / Δάνεια και Απαιτήσεις κατά Πελατών (%)

Όλες οι τράπεζες παρουσιάζουν την πλειοψηφία των ετών πτωτικές τάσεις όσον αφορά τον συγκεκριμένο δείκτη. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην απόσυρση των καταθέσεων εξαιτίας της ολοένα και περισσότερο μειωμένης εμπιστοσύνης του ελληνικού κοινού στην κυβέρνηση και στο τραπεζικό σύστημα. Οι λιγοστές αλλά έντονες τονώσεις του δείκτη είναι απόρροια των ανακεφαλαιοποιήσεων που χρηματοδοτήθηκαν κυρίως από το ελληνικό κράτος. Κατά τα έτη 2020 και 2021 παρατηρείται μια πρωτοφανής αύξηση του για όλες τις τράπεζες η οποία οφείλεται στο ξέσπασμα της πανδημίας του COVID-19 που οδηγεί

τις τράπεζες στην συσσώρευση ρευστού σε μία προσπάθεια αποφυγής των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης που αναμένεται να ξεσπάσει σε σύντομο χρονικό διάστημα, αλλά και των πωλήσεων δανείων σε ξένα funds.

Από το Διάγραμμα 5.2.1 φαίνεται η παρόμοια πορεία που ακολούθησε ο συγκεκριμένος δείκτης για όλες τις τράπεζες με την Εθνική Τράπεζα κατά την τελευταία περίοδο να βρίσκεται πολύ υψηλότερο από τις υπόλοιπες, γεγονός που οφειλόταν κυρίως στην πώληση δανείων.

5.2.2 Απαιτήσεις από Τράπεζες / Υποχρεώσεις προς Τράπεζες

Υπολογίζεται ως ο λόγος του συνόλου των απαιτήσεων από τράπεζες προς το σύνολο των υποχρεώσεων προς τράπεζες. Μέσω του συγκεκριμένου αριθμοδείκτη εκφράζεται η σχέση ανάμεσα στις απαιτήσεις και τις υποχρεώσεις από και προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Συνήθως αφορούν βραχυπρόθεσμες συναλλαγές και επομένως χαρακτηρίζονται από υψηλή ρευστότητα. Ουσιαστικά, μας δείχνει σε τι βαθμό είναι καλυμμένες οι υποχρεώσεις προς τις άλλες τράπεζες.

$$\text{Δείκτης} = \frac{\text{Απαιτήσεις από Τράπεζες}}{\text{Υποχρεώσεις προς Τράπεζες}}$$

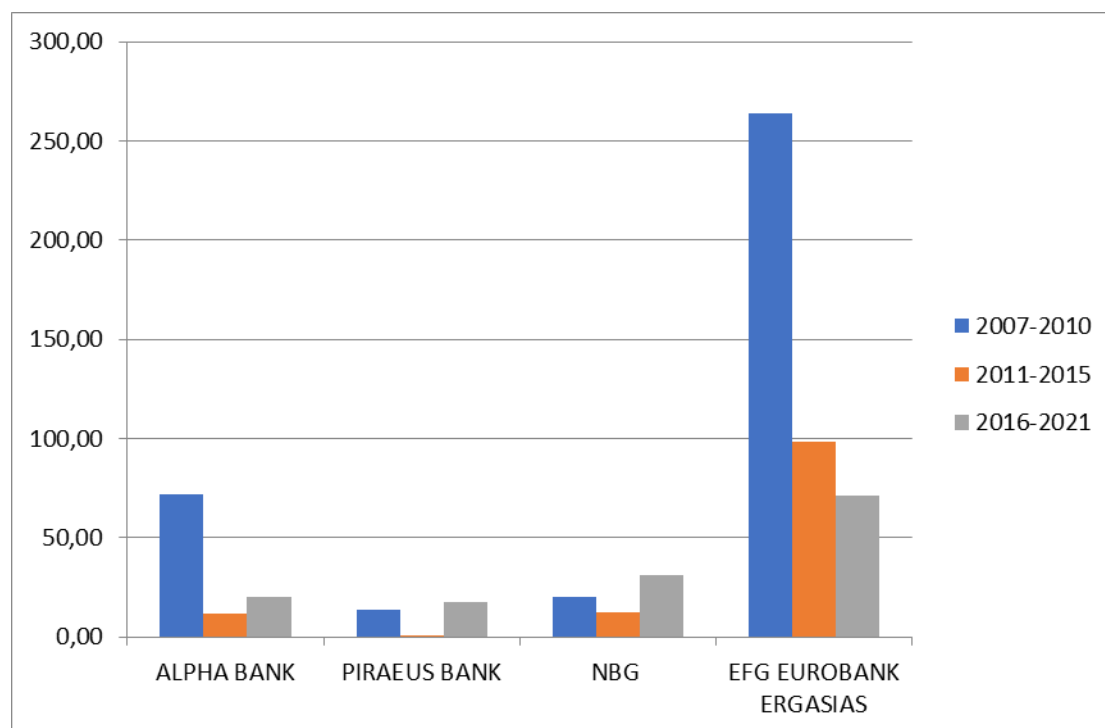
Ο Πίνακας 5.2.2 και το Διάγραμμα 5.2.2 μας δείχνουν την πορεία του παραπάνω δείκτη των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008 με 2021.

Πίνακας 5.2.2: Απαιτήσεις από Τράπεζες / Υποχρεώσεις προς Τράπεζες (%)

ΤΡΑΠΕΖΑ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ALPHA BANK	130,37	93,94	48,42	14,56	8,02	13,41	13,45	16,02	7,87	10,31	13,05	23,91	32,47	20,91	21,20
PIRAEUS	24,39	16,63	6,87	7,41	1,24	1,17	1,12	1,25	0,52	6,15	18,78	20,19	39,65	11,06	9,04
NBG	35,56	16,78	17,13	11,11	13,59	12,71	10,21	14,96	11,12	12,24	23,65	33,74	66,85	27,04	24,70
EUROBANK	227,49	165,22	211,87	450,96	205,17	169,30	25,19	29,83	62,18	35,46	53,11	36,18	59,88	222,10	19,86

Πηγή : Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Διάγραμμα 5.2.2: Απαιτήσεις από Τράπεζες / Υποχρεώσεις προς Τράπεζες (%)

Από το 2007 έως και το 2015 παρατηρείται μία σταθερή τεράστια πτώση του συγκεκριμένου δείκτη. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι εκείνη η περίοδος χαρακτηρίζεται από έλλειψη ρευστότητας κάτι που οδήγησε τις τράπεζες στο να εισπράξουν όσο το δυνατόν περισσότερες απαιτήσεις μπορούσαν. Εξαιρέση αποτελεί η Eurobank εμφανίζοντας μία τεράστια άνοδο του δείκτη το 2010 η οποία οφείλεται στην κατακόρυφη μείωση των υποχρεώσεων προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Στην συνέχεια, ο δείκτης για την συγκεκριμένη τράπεζα ακολούθησε μία πτωτική πορεία έως το 2013, όπου και επανήλθε σε πιο «φυσιολογικά» για την εποχή επίπεδα, παραμένοντας όμως ο υψηλότερος σχεδόν σε κάθε έτος σε σχέση με τις υπόλοιπες ελληνικές συστημικές τράπεζες. Με το πέρας του 2015 και την ίσως πιο εξομαλυσμένη κατάσταση που επικρατούσε μετά την ελληνική πολιτική κρίση βλέπουμε μια ανοδική πορεία του δείκτη η οποία δυστυχώς διεκόπη με την έναρξη της πανδημίας του COVID-19, με αποτέλεσμα την πτώση του δείκτη.

Από το Διάγραμμα 5.2.2 γίνεται ξεκάθαρη η τεράστια πτώση του δείκτη κατά την περίοδο 2011 με 2015 και η ανάκαμψη του κατά τα έτη 2016 με 2021 αλλά και η σταθερή διατήρηση της πρώτης θέσης από την Eurobank η οποία όμως παρουσίασε την μεγαλύτερη αναλογική πτώση του δείκτη αυτού.

5.3. Δείκτες Αποτελεσματικότητας

5.3.1 Δείκτης Λειτουργικού Κόστους / Συνολικά Καθαρά Έσοδα Εκμετάλλευσης

Υπολογίζεται ως ο λόγος του συνόλου του λειτουργικού κόστους προς το σύνολο των καθαρών εσόδων εκμετάλλευσης. Ουσιαστικά, μας δείχνει πόσα είναι τα λειτουργικά κόστη σε άμεση σχέση με τα συνολικά καθαρά έσοδα. Όσο αυξάνει το ποσοστό αυτό, τόσο λιγότερο αποτελεσματική θεωρείται μια τράπεζα στην δημιουργία εσόδων.

$$\text{Δείκτης} = \frac{\text{Λειτουργικό Κόστος}}{\text{Συνολικά Καθαρά Έσοδα Εκμετάλλευσης}}$$

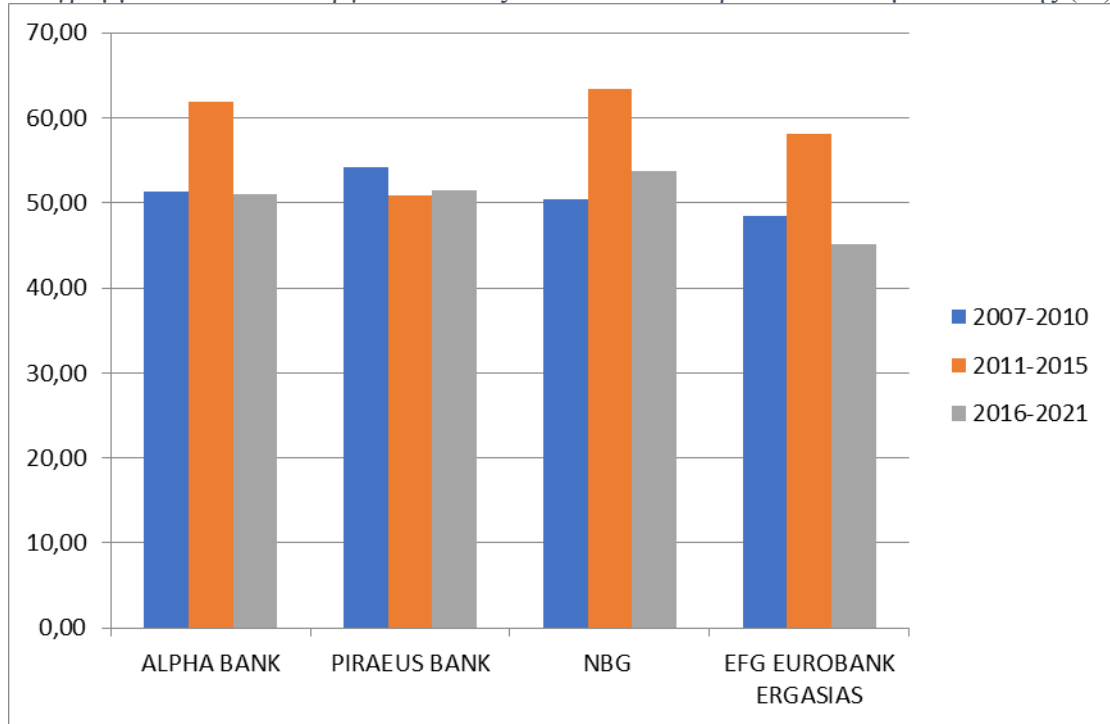
Ο Πίνακας 5.3.1 και το Διάγραμμα 5.3.1 μας δείχνουν την πορεία του παραπάνω δείκτη των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008 με 2021.

Πίνακας 5.3.1: Λειτουργικό Κόστος/Συνολικά Καθαρά Έσοδα Εκμετάλλευσης (%)

ΤΡΑΠΕΖΑ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ALPHA BANK	53,69	50,38	50,40	51,04	48,01	77,63	60,38	65,83	57,52	51,32	52,43	44,54	50,56	44,64	62,27
PIRAEUS	52,17	54,27	53,73	56,71	65,68	40,91	27,54	58,83	61,51	53,41	52,62	61,69	46,60	57,26	36,94
NBG	50,19	48,35	49,08	54,13	58,07	66,18	67,54	59,34	65,97	54,91	58,38	69,77	56,57	34,34	48,08
EUROBANK	48,78	47,79	48,37	48,77	50,45	59,94	66,56	55,85	57,72	48,11	47,56	47,64	48,86	32,86	46,10

Πηγή : Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Διάγραμμα 5.3.1: Λειτουργικό Κόστος/Συνολικά Καθαρά Έσοδα Εκμετάλλευσης (%)

Τα πρώτα έτη μετά την χρηματοπιστωτική κρίση ο συγκεκριμένος δείκτης παρουσιάζει για όλες τις τράπεζες μικρές αυξομειώσεις. Το 2012 παρατηρείται μία απότομη αύξηση για όλες τις τράπεζες εκτός από την Πειραιώς της οποίας μειώνεται σημαντικά. Στις περιπτώσεις της Alpha Bank και Eurobank η αύξηση οφείλεται στην αύξηση του λειτουργικού κόστους και στην περίπτωση της Εθνικής στην μείωση των εσόδων εκμετάλλευσης. Αντιθέτως η Τράπεζα Πειραιώς είδε τα έσοδα εκμετάλλευσης σχεδόν να διπλασιάζονται, πιθανώς λόγω της απορρόφησης της Αγροτικής Τράπεζας με άμεσο αποτέλεσμα την κατακόρυφη πτώση του δείκτη τα έτη 2012 και 2013, με την επαναφορά τους όμως στα προηγούμενα επίπεδα το 2014. Κατά τα επόμενα έτη για όλες τις τράπεζες παρατηρούνται μικρές πτωτικές και ανοδικές τάσεις.

Από το Διάγραμμα 5.3.1 φαίνεται πως οι τέσσερις συστημικές τράπεζες ακολουθούν παρόμοια πορεία. Με την εξαίρεση της Τράπεζας Πειραιώς οι υπόλοιπες τρεις παρουσίασαν αύξηση του δείκτη κατά την δεύτερη περίοδο που εξετάστηκε. Κατά την τρίτη περίοδο η Eurobank είναι αυτή η οποία παρουσίασε την μεγαλύτερη βελτίωση.

5.3.2 Δείκτης Έξοδα μη σχετικά με Τόκους / Σύνολο Ενεργητικού

Υπολογίζεται ως ο λόγος του συνόλου των εξόδων εκτός των πληρωμών τόκων προς το σύνολο του ενεργητικού. Αποτελεί μια παραλλαγή του προηγούμενου αριθμοδείκτη και ομοίως όσο υψηλότερη είναι η τιμή του τόσο λιγότερο αποτελεσματική θεωρείται μια τράπεζα.

$$\text{Δείκτης} = \frac{\text{Έξοδα μη σχετικά με Τόκους}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$$

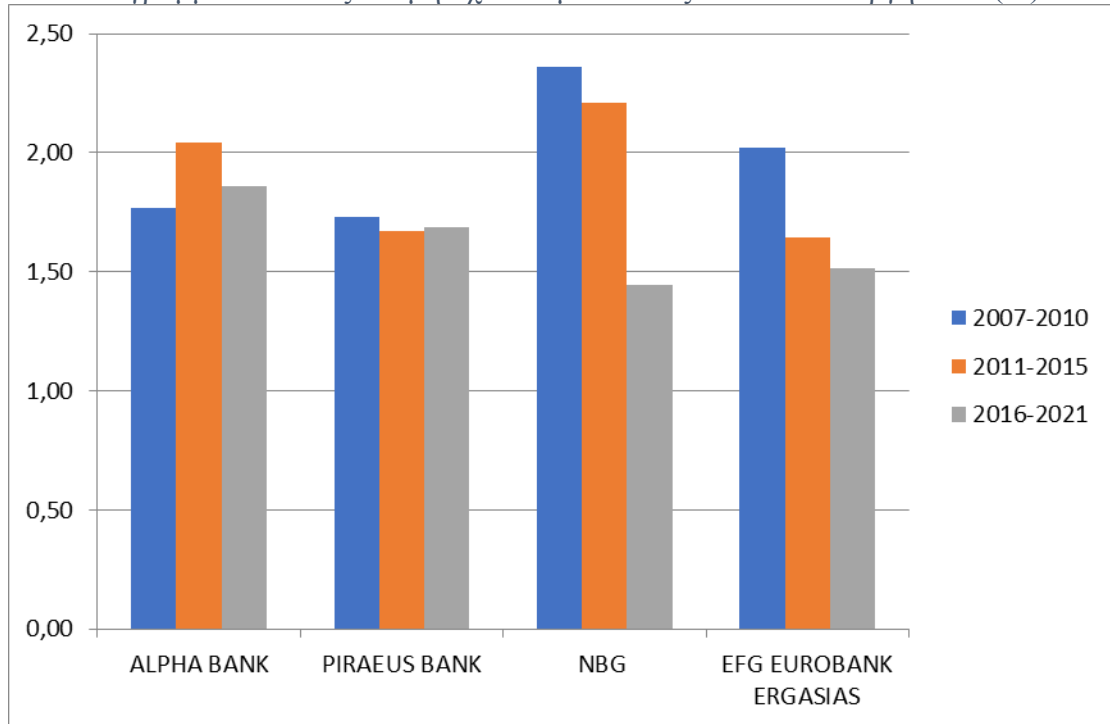
Ο Πίνακας 5.3.2 και το Διάγραμμα 5.3.2 μας δείχνουν την πορεία του παραπάνω δείκτη των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008 με 2021.

Πίνακας 5.3.2: Έξοδα μη σχετικά με Τόκους / Σύνολο Ενεργητικού (%)

ΤΡΑΠΕΖΑ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ALPHA BANK	1,63	1,87	1,79	1,79	1,94	2,07	2,01	2,21	1,98	1,97	2,24	2,02	1,99	1,73	1,22
PIRAEUS	1,94	1,71	1,74	1,53	1,80	1,33	1,83	1,66	1,73	1,52	1,82	2,02	1,82	1,64	1,30
NBG	2,63	2,42	2,25	2,16	2,58	2,50	2,53	2,04	1,40	1,41	1,56	1,56	1,64	1,26	1,25
EUROBANK	2,22	2,17	1,90	1,80	1,66	1,80	1,53	1,61	1,62	1,70	1,68	1,73	1,58	1,10	1,29

Πηγή : Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Διάγραμμα 5.3.2: Έξοδα μη σχετικά με Τόκους / Σύνολο Ενεργητικού (%)

Η Εθνική Τράπεζα ήταν η μόνη η οποία παρουσίασε μια σταθερή πτωτική πορεία του συγκεκριμένου δείκτη, με ορισμένες εξαιρέσεις οι οποίες επανήλθαν το επόμενο έτος, εμφανίζοντας σημάδια βελτίωσης. Η Alpha Bank είχε μια συνεχή ανοδική πορεία έως και το 2020 όπου και ο δείκτης ξεκίνησε να πέφτει απότομα. Η Πειραιώς και η Eurobank παρουσίασαν σημαντικές αυξομειώσεις μέσα στα έτη καταλήγοντας όμως σε ένα καλύτερο αποτέλεσμα το 2020 και το 2021. Αξίζει να σημειωθεί πως η τεράστια και απότομη πτώση του δείκτη για την Τράπεζα Πειραιώς το 2012 οφείλεται καθαρά στην αύξηση του ενεργητικού της λόγω εξαγορών και συγχωνεύσεων.

Από το Διάγραμμα 5.3.2 φαίνεται πως η Εθνική Τράπεζα και η Eurobank ήταν αυτές που παρουσίασαν την μεγαλύτερη βελτίωση του δείκτη κατά την διάρκεια και των τριών περιόδων με την Εθνική να κατέχει την πρώτη θέση. Η Τράπεζα Πειραιώς και η Alpha Bank είχαν σταθερή πορεία με τον δείκτη να βρίσκεται σε πολύ κοντινά επίπεδα κατά την διάρκεια των τριών περιόδων.

5.4. Δείκτες Παραγωγικότητας

Ουσιαστικά, αναφέρονται στην παραγωγικότητα της εργασίας στον τραπεζικό τομέα. Η παραγωγικότητα μπορεί να μετρηθεί με μια πληθώρα αριθμοδεικτών. Ωστόσο, στην συγκεκριμένη ενότητα επιλέχθηκε να μελετηθεί με βάση τον αριθμό των εργαζομένων και των υποκαταστημάτων κάθε ομίλου.

5.4.1 Δείκτης Δάνεια / Αριθμός Τραπεζικών Καταστημάτων

Υπολογίζεται ως ο λόγος του συνόλου των δανείων προς τον συνολικό αριθμό τραπεζικών υποκαταστημάτων. Ουσιαστικά, εκφράζει το ποσό των δανείων που αντιστοιχεί σε κάθε υποκατάστημα. Όσο υψηλότερος είναι ο συγκεκριμένος αριθμοδείκτης τόσο πιο παραγωγικό θεωρείται ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα εφόσον και μπορεί να διεκπεραιώσει τις εργασίες του με μικρότερο αριθμό καταστημάτων.

$$\text{Δείκτης} = \frac{\text{Δάνεια}}{\text{Αριθμός Τραπεζικών Καταστημάτων}}$$

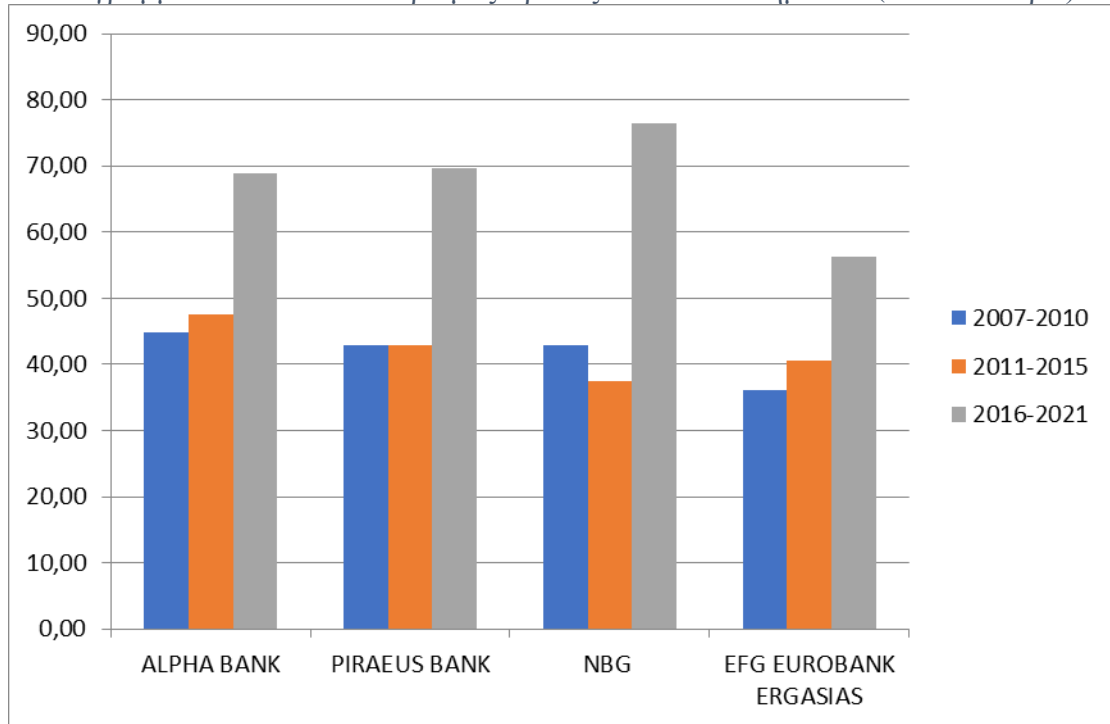
Ο Πίνακας 5.4.1 και το Διάγραμμα 5.4.1 μας δείχνουν την πορεία του παραπάνω δείκτη των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008 με 2021.

Πίνακας 5.4.1: Δάνεια /Αριθμός Τραπεζικών Καταστημάτων (σε εκατ. ευρώ)

ΤΡΑΠΕΖΑ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ALPHA BANK	35,27	48,29	47,55	48,34	46,26	44,44	47,63	48,02	51,49	61,59	64,65	63,96	67,70	75,88	79,45
PIRAEUS	40,44	42,57	43,22	45,52	44,71	27,04	43,04	48,63	51,15	53,97	59,39	69,53	71,59	78,93	84,93
NBG	33,07	38,81	41,92	43,92	42,84	40,91	37,87	39,14	26,24	81,65	78,23	65,51	69,48	73,44	90,32
EUROBANK	32,81	32,11	34,17	45,09	41,32	41,63	39,49	39,38	41,47	55,80	53,01	55,49	55,44	59,88	58,33

Πηγή : Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Διάγραμμα 5.4.1: Δάνεια /Αριθμός Τραπεζικών Καταστημάτων (σε εκατ. ευρώ)

5.4.2 Δείκτης Δάνεια / Αριθμός Εργαζομένων

Υπολογίζεται ως ο λόγος του συνόλου των δανείων προς τον συνολικό αριθμό των εργαζομένων. Αποτελεί κατά κάποιον τρόπο μια παραλλαγή του προηγούμενου δείκτη αφού εκφράζει το ποσό των δανείων που αντιστοιχεί σε κάθε εργαζόμενο. Ομοίως με παραπάνω όσο υψηλότερος είναι ο συγκεκριμένος αριθμοδείκτης τόσο πιο παραγωγικό θεωρείται ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα εφόσον και μπορεί να διεκπεραιώσει τις εργασίες του με μικρότερο αριθμό εργαζομένων.

$$\text{Δείκτης} = \frac{\text{Δάνεια}}{\text{Αριθμός Εργαζομένων}}$$

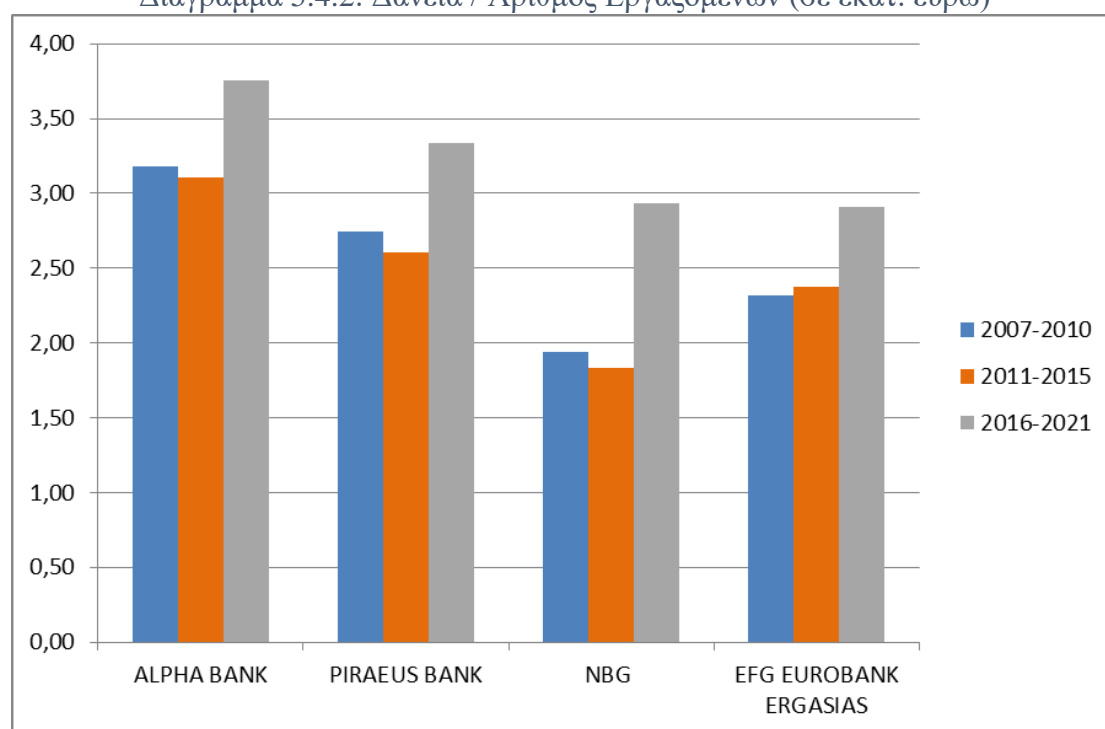
Ο Πίνακας 5.4.2 και το Διάγραμμα 5.4.2 μας δείχνουν την πορεία του παραπάνω δείκτη των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008 με 2021.

Πίνακας 5.4.2: Δάνεια / Αριθμός Εργαζομένων (σε εκατ. ευρώ)

ΤΡΑΠΕΖΑ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ALPHA BANK	2,73	3,25	3,39	3,34	3,13	2,97	3,05	3,26	3,13	3,51	3,69	3,56	3,73	3,74	4,32
PIRAEUS	2,45	2,69	2,81	3,01	3,17	1,87	2,77	2,58	2,62	2,75	2,96	3,17	3,39	3,82	3,94
NBG	1,64	1,95	2,05	2,12	1,99	2,03	1,85	1,97	1,33	2,56	3,30	2,84	2,88	2,75	3,30
EUROBANK	2,18	2,28	2,35	2,45	2,45	2,44	2,42	2,29	2,28	2,76	2,70	2,73	2,79	3,03	3,42

Πηγή : Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Διάγραμμα 5.4.2: Δάνεια / Αριθμός Εργαζομένων (σε εκατ. ευρώ)

Και οι τέσσερις συστημικές τράπεζες από την αρχή της χρηματοπιστωτικής κρίσης ακολουθούν βήματα τα οποία έχουν ως στόχο την συρρίκνωση των δαπανών τους, με τον πιο άμεσο τρόπο για την επιτυχία αυτού το κλείσιμο καταστημάτων και τον περιορισμό του προσωπικού τους. Θα ήταν αναμενόμενο λοιπόν το ποσό των δανείων που αναλογούν σε κάθε υποκατάστημα και εργαζόμενο να αυξάνεται λόγω της εφαρμογής αυτών των διαδικασιών με την πάροδο των χρόνων. Ο δείκτης Δάνεια προς Αριθμό Τραπεζικών Καταστημάτων ακολουθεί αυτή την τάση όπως και ο δείκτης Δάνεια προς Αριθμό Εργαζομένων. Όμως, όσον αφορά την Τράπεζα Πειραιώς ο δείκτης δάνεια προς αριθμό εργαζομένων πέφτει κατακόρυφα το 2012 και

στην συνέχεια ανακάμπτει μέσα στην επομένη τριετία και από το 2016 και μετά ακολουθεί και αυτός μία ανοδική τάση. Ο δείκτης δάνεια προς αριθμό τραπεζικών καταστημάτων για την Τράπεζα Πειραιώς ακολουθεί ακριβώς την ίδια πορεία. Μια πιθανή εξήγηση για αυτό το φαινόμενο είναι η απομείωση των δανείων που λαμβάνει χώρα μέσω των προβλέψεων για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, η οποία ενώ ξεπερνά σε μέγεθος την μείωση του εργατικού δυναμικού δεν επαρκεί για το κλείσιμο των υποκαταστημάτων. Οι δύο δείκτες για την τράπεζα Eurobank εμφανίζουν μία πτώση το 2013-2014 η οποία οφείλεται στην αύξηση του αριθμού των καταστημάτων και των εργαζομένων λόγω της απορρόφησης του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου και της Proton Bank.

Και για τους δύο δείκτες παρατηρείται λοιπόν μια συνεχή του άνοδο και για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες, με εξαίρεση κάποιων συγκεκριμένων ετών, με την Εθνική Τράπεζα να κρατά την σκυτάλη για τον δείκτη Δάνεια προς Αριθμό Τραπεζικών Καταστημάτων στο τέλος του 2021 και την Alpha Bank αντίστοιχα για τον δείκτη Δάνεια προς Αριθμό Εργαζομένων. Το αξιοσημείωτο της υπόθεσης είναι πως ενώ η Alpha Bank στον έναν δείκτη κατέχει την πρώτη θέση στον δεύτερο κατέχει την τρίτη ενώ η Εθνική Τράπεζα ενώ στον έναν δείκτη έχει την πρωτιά, στον δεύτερο έρχεται τελευταία. Αυτό μας δείχνει πως η Alpha Bank έχει λιγότερους εργαζομένους και επομένως υψηλή παραγωγικότητα στον τομέα αυτό αλλά περισσότερα υποκαταστήματα από όσα πραγματικά έχει ανάγκη ενώ η Εθνική Τράπεζα έχει αντίστοιχα υψηλή παραγωγικότητα σε σχέση με τα υποκαταστήματα της αλλά μεγάλο αριθμό εργαζομένων. Ταυτόχρονα, στα Διαγράμματα 5.4.1 και 5.4.2 φαίνεται ξεκάθαρα η βελτίωση και των δύο δεικτών για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες και για τις τρεις περιόδους που εξετάστηκαν.

5.5. Δείκτες Ποιότητας Δανείων

Οι δείκτες αυτοί αναφέρονται στην ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Ο πιο σημαντικός κίνδυνος των τραπεζών είναι ο πιστωτικός κίνδυνος, ο οποίος έχει μια συνεχή αρνητική επίδραση στην οργανική κερδοφορία των τραπεζών και τη κεφαλαιακή τους επάρκεια. Ως εκ τούτου, οι ρυθμιστικές αρχές και οι τράπεζες πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στη μέτρηση

και τη διαχείριση των πιστωτικών κινδύνων. Κάτι που συμβαίνει μέσα από την συνεχή παρακολούθηση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων.

5.5.1 Προβλέψεις Δανείων / Σύνολο Δανείων

Ο δείκτης αυτός εκφράζει το ποσοστό των απαιτήσεων που μία τράπεζα εκτιμά ότι δεν θα εισπραχθούν, λόγω αδυναμίας των οφειλετών να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Δηλαδή, τι ποσοστό των δανείων εκτιμά η τράπεζα πως θα υποχρεωθεί να διαγράψει ως ζημιά και αποφασίζει να δεσμεύσει ώστε να καλύψει αυτές τις απώλειες. Όσο υψηλότερο είναι το ποσοστό τόσο μεγαλύτερη εξασφάλιση διαθέτει το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα απέναντι σε κρίση η οποία θα προέλθει από την μη αποπληρωμή χορηγηθέντων δανείων.

$$\text{Δείκτης} = \frac{\text{Προβλέψεις Δανείων}}{\text{Σύνολο Δανείων}}$$

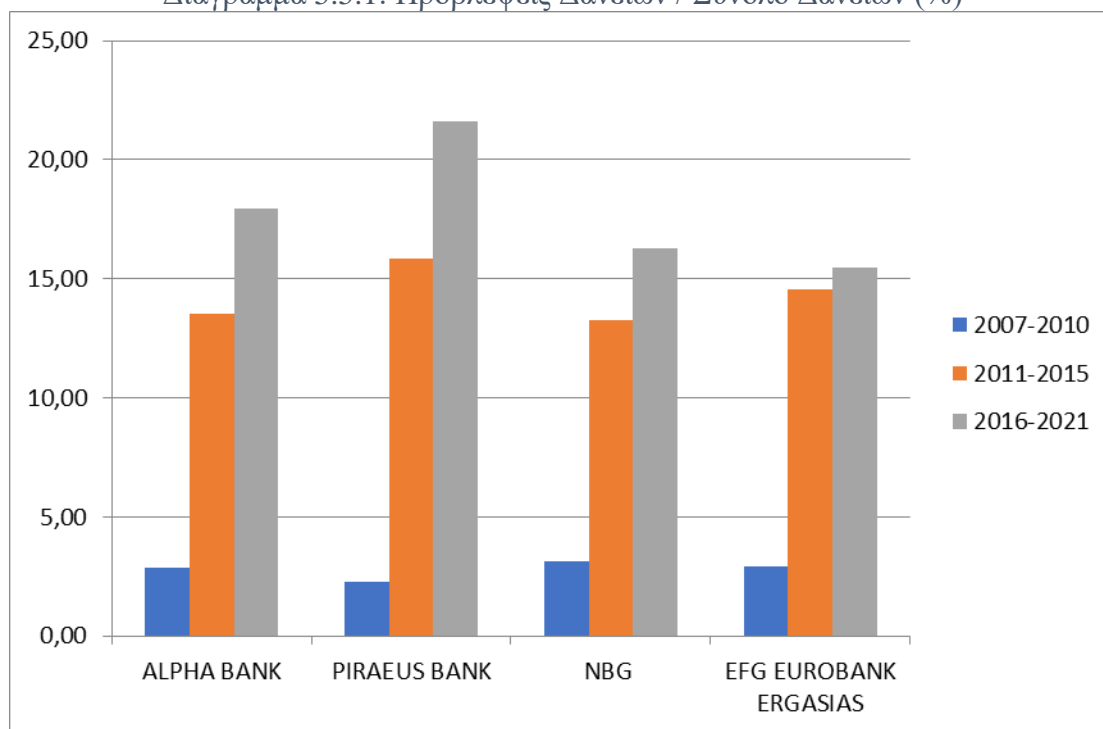
Ο Πίνακας 5.5.1 και το Διάγραμμα 5.5.1 μας δείχνουν την πορεία του δείκτη Προβλέψεις Δανείων προς Σύνολο Δανείων των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008 με 2021.

Πίνακας 5.5.1: Προβλέψεις Δανείων / Σύνολο Δανείων (%)

ΤΡΑΠΕΖΑ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ALPHA BANK	1,70	2,45	3,10	4,31	9,79	10,21	11,86	15,12	20,65	22,05	20,65	21,94	18,52	19,21	5,48
PIRAEUS	1,35	1,80	2,57	3,45	11,76	7,91	8,38	24,32	26,99	25,89	28,55	26,88	22,66	20,59	5,13
NBG	2,77	2,27	3,18	4,41	9,06	10,10	11,63	13,44	22,06	21,58	21,25	23,98	16,54	9,19	5,21
EUROBANK	2,21	2,46	3,03	3,97	6,60	9,76	14,74	18,79	22,81	22,90	21,45	19,57	15,99	8,51	4,59

Πηγή : Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Διάγραμμα 5.5.1: Προβλέψεις Δανείων / Σύνολο Δανείων (%)

Όπως είναι προφανές παρατηρείται μια συνεχής ανοδική τάση του συγκεκριμένου δείκτη και για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες. Αυτή η τάση έχει τις ρίζες της στην κατάρρευση της ελληνικής οικονομίας η οποία έχοντας ως απόρροια την άνοδο της ανεργίας έκανε την δυνατότητα αποπλήρωσης των περισσότερων δανείων σχεδόν μηδενική για τους πολίτες που τα είχαν λάβει. Άμεση συνέπεια ήταν η ραγδαία αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων η οποία οδήγησε τις τράπεζες με την σειρά τους στην σημαντική αύξηση των προβλέψεων απομείωσης τους με στόχο την κάλυψη τους.

Από το Διάγραμμα 5.5.1 φαίνεται ξεκάθαρα η ανοδική τάση που έχει ο δείκτης και για τέσσερις συστημικές τράπεζες με την Τράπεζα Πειραιώς να έχει την πιο ραγδαία αύξηση κυρίως λόγω των εξαγορών που έκανε και με την αναδιάρθρωση των δανείων που έκανε να επανέρχεται σε αρκετά καλύτερο επίπεδο κατά το 2021.

5.5.2 Προβλέψεις Δανείων / Καθαρό Εισόδημα από Τόκους

Ο συγκεκριμένος δείκτης εκφράζει το ποσοστό του καθαρού εισοδήματος από τόκους που η τράπεζα αποφασίζει να κρατήσει ως προβλέψεις απομείωσης των δανείων για την χρήση. Υψηλό ποσοστό σημαίνει πως τα μέτρα που έχει λάβει το

χρηματοπιστωτικό ίδρυμα δεν είναι επαρκή καθώς δεν αξιοποιεί τα χρήματα που λαμβάνει από τόκους σε δάνεια, τα οποία ουσιαστικά δεν έχουν δυνατότητα αποπληρωμής.

$$\text{Δείκτης} = \frac{\text{Προβλέψεις Δανείων}}{\text{Καθαρό Εισόδημα από Τόκους}}$$

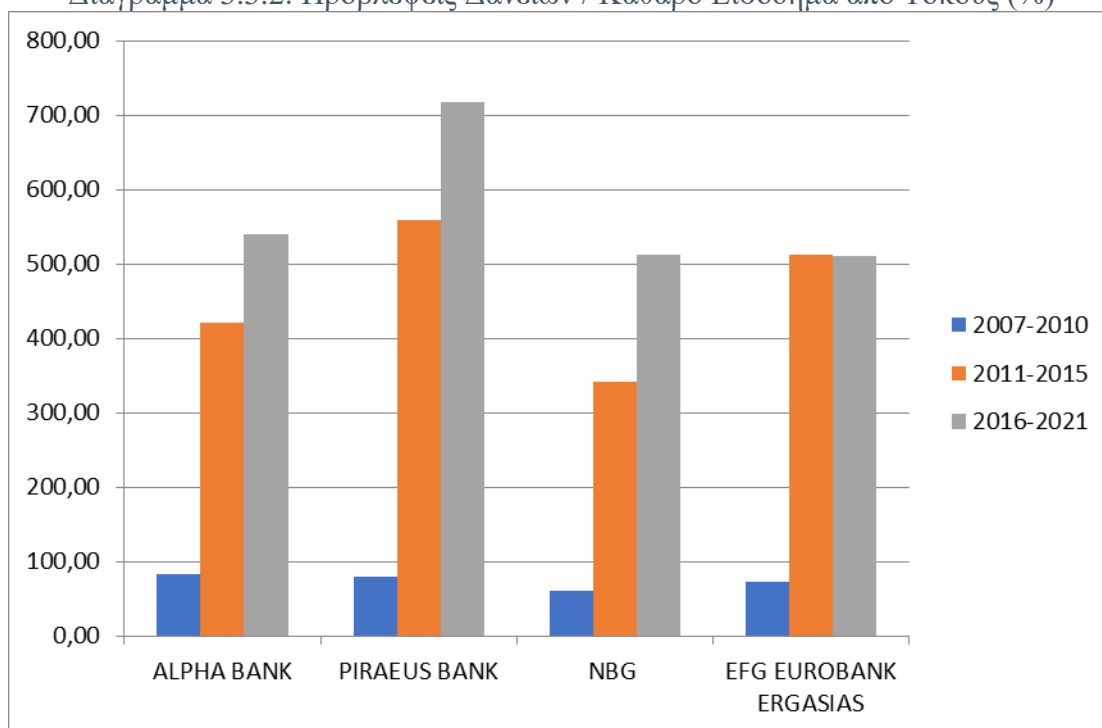
Ο Πίνακας 5.5.2 και το Διάγραμμα 5.5.2 μας δείχνουν την πορεία του παραπάνω δείκτη των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008 με 2021.

Πίνακας 5.5.2: Προβλέψεις Δανείων / Καθαρό Εισόδημα από Τόκους (%)

ΤΡΑΠΕΖΑ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ALPHA BANK	49,63	70,91	93,19	122,06	273,19	333,04	419,79	460,14	622,53	652,70	568,02	625,11	561,22	589,16	242,92
PIRAEUS	45,41	60,57	90,04	120,72	404,77	373,13	343,44	809,43	861,91	859,01	930,60	945,60	765,57	666,49	139,79
NBG	51,07	45,26	62,00	85,87	185,29	232,95	280,42	337,94	674,17	695,21	660,15	865,27	485,41	231,57	136,55
EUROBANK	51,45	59,12	74,41	103,33	172,88	319,64	621,10	643,43	805,88	749,22	692,21	621,47	515,54	345,28	142,68

Πηγή : Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Διάγραμμα 5.5.2: Προβλέψεις Δανείων / Καθαρό Εισόδημα από Τόκους (%)

Η ανοδική τάση του συγκεκριμένου δείκτη έχει τις ρίζες του στην εξήγηση που δόθηκε για την τάση του προηγούμενου δείκτη. Από το Διάγραμμα 5.5.2 φαίνεται ξεκάθαρα η ανοδική τάση που έχει ο δείκτης και για τέσσερις συστημικές τράπεζες σε κάθε περίοδο με την εξαίρεση της Eurobank της οποία παρέμεινε σε παρόμοια επίπεδα τις δύο τελευταίες περιόδους που εξετάστηκαν.

5.5.3 Δείκτης Κάλυψης μη-Εξυπηρετούμενων Δανείων

Υπολογίζεται ως ο λόγος του συνόλου των προβλέψεων δανείων προς το σύνολο των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Ο συγκεκριμένος δείκτης δείχνει το βαθμό που οι συσσωρευμένες προβλέψεις για επισφαλή δάνεια καλύπτουν τα μη-εξυπηρετούμενα. Με το όρο μη εξυπηρετούμενα δάνεια, ορίζουμε τα δάνεια αυτά για τα οποία δεν έχει αποπληρωθεί ούτε τόκος ούτε χρέος για περίοδο μεγαλύτερη των 6 μηνών (κόκκινα δάνεια). Μας δείχνει σε τι βαθμό θα είναι ικανό ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα να ανταποκριθεί σε πιθανές απώλειες που θα προκύψουν από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια που υπάρχουν στο χαρτοφυλάκιο του.

$$\text{Δείκτης Κάλυψης μη - Εξυπηρετούμενων Δανείων} = \frac{\text{Προβλέψεις Δανείων}}{\text{Μη - Εξυπηρετούμενα Δάνεια}}$$

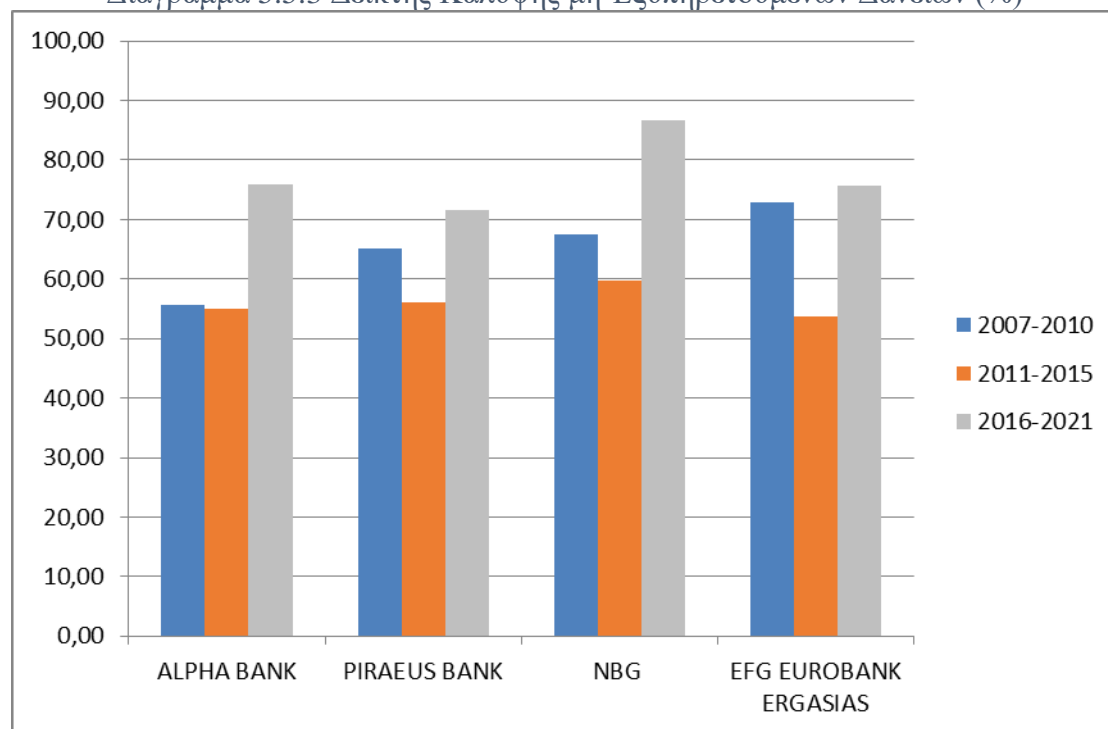
Ο Πίνακας 5.5.3 και το Διάγραμμα 5.5.3 μας δείχνουν την πορεία του δείκτη κάλυψης μη εξυπηρετούμενων δανείων των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008 με 2021. Τα κενά στον Πίνακα 5.5.3 υποδηλώνουν μη διαθεσιμότητα των συγκεκριμένων στοιχείων στις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τραπεζών.

Πίνακας 5.5.3: Δείκτης Κάλυψης μη-Εξυπηρετούμενων Δανείων (%)

ΤΡΑΠΕΖΑ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ALPHA BANK		61	54,7	51	45	45	54	62,1	69	69	67	70	65	85	99
PIRAEUS		96	51	48,4		51	51	57,4	65	69,5	75	76,6	65,3		
NBG	81	75	64	50	56	53,3	56	59,3	74,6	74,3	76	80,7	77,9	90,3	120,7
EUROBANK	92,1	89,3	58,6	51,1	54,6	42,8	49,9	56,3	64,8	66,1	64,3	67,2	68	81,8	106,9

Πηγή : Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Διάγραμμα 5.5.3 Δείκτης Κάλυψης μη-Εξυπηρετούμενων Δανείων (%)

Κατά τα πρώτα έτη παρατηρείται μία κατακόρυφη πτώση του δείκτη η οποία οφείλεται στην αρχή των επιπτώσεων της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007-2008 οι οποίες οδήγησαν στην ραγδαία αύξηση του αριθμού των μη εξυπηρετούμενων δανείων λόγω της αδυναμίας αποπληρωμής τους που δημιουργήθηκε. Η άμεση αντίδραση των ελληνικών τραπεζών που είχε την μορφή της σημαντικής αύξησης των προβλέψεων δεν είχε το αναμενόμενο αποτέλεσμα αφού δεν είχε σταματήσει ακόμα η αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Το 2011 αποτέλεσε το τελευταίο έτος στο οποίο μειώθηκε ο δείκτης κάλυψης, από το 2012 και μετά παρατηρείται μία σταθερή ανοδική τάση του δείκτη. Η ανοδική αυτή τάση δεν επηρεάστηκε από την ελληνική πολιτική κρίση του 2015 και συνέχισε την σταθερή της πορεία έως και το 2019. Κατά τα επόμενα δύο έτη ο δείκτης εκτινάχθηκε σε πολύ υψηλά επίπεδα. Η ραγδαία αύξηση του οφείλεται στην αρχή της πανδημίας, αφού οι τράπεζες προσπαθούν να αποφύγουν μια παρόμοια κατάσταση με αυτή που αντιμετώπισαν στην αρχή της κρίσης του 2007-2008, και στις κινήσεις που έχουν γίνει με σκοπό την μείωση του αριθμού των «κόκκινων δανείων» μέσω κουρέματος τους, της τακτικής τους εξυπηρέτησης (curings), της πώλησης τους σε funds και άλλων τακτικών. Τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δίνουν σήμερα ιδιαίτερη σημασία στην ποιότητα του δανειακού τους χαρτοφυλακίου προσφέροντας ευνοϊκές ρυθμίσεις στους δανειολήπτες και ταυτόχρονα αυξάνοντας τις προβλέψεις.

Στο Διάγραμμα 5.5.3 φαίνεται ξεκάθαρα η πτωτική πορεία που παρουσίασε ο δείκτης κατά την δεύτερη περίοδο που εξετάστηκε και η αντίστοιχη ανοδική για την τρίτη περίοδο και για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες με την Εθνική να έχει τον μεγαλύτερο δείκτη κάλυψης κατά την τελευταία περίοδο.

5.6. Δείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας

Ο ορισμός της κεφαλαιακής επάρκειας σύμφωνα με το λεξικό του Cambridge είναι ο ακόλουθος. Κεφαλαιακή επάρκεια ορίζεται ως το μέτρο εκείνο που μας δείχνει κατά πόσο το κεφάλαιο μιας τράπεζας (και γενικά ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος) είναι αρκετό προκειμένου η τράπεζα να μπορεί να ανταπεξέλθει σε πιθανές ζημιές από δάνεια τα οποία έχει ήδη δώσει, και να μπορέσει μελλοντικά να είναι και εκείνη συνεπής απέναντι στις δικές της υποχρεώσεις και τα δικά της χρέη.

Ουσιαστικά, είναι τα κεφάλαια τα οποία μια τράπεζα είναι υποχρεωμένη να διακρατά και να μην χορηγεί ως δάνεια. Ένας από τους βασικούς στόχους ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος είναι η ικανοποίηση των μετόχων του, στόχος ο οποίος επιτυγχάνεται μέσω της απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων. Ο κύριος ρόλος που αναλαμβάνει μια τράπεζα είναι αυτός του διαμεσολαβητή μεταξύ καταθετών και δανειοληπτών, ο οποίος όμως εξαιτίας του υψηλού ανταγωνισμού δεν επιτρέπει μεγάλα επιτοκιακά περιθώρια. Γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα την προσπάθεια αύξησης των κερδοφόρων στοιχείων του ενεργητικού τους. Τα κερδοφόρα αυτά στοιχεία όμως έχουν μεγάλο κίνδυνο και σε συνδυασμό με τον υψηλό βαθμό μόχλευσης που έχουν οι τράπεζες κάνει απαραίτητη την διασφάλιση της κεφαλαιακής τους επάρκειας.

Εάν ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα δεν διαθέτει επαρκές ποσοστό ιδίων κεφαλαίων σημαίνει πως χρηματοδοτείται κυρίως με ξένα κεφάλαια. Αυτό σημαίνει πως σε ένα σενάριο χρεοκοπίας οι ιδιοκτήτες δεν θα έχουν να αντιμετωπίσουν ιδιαίτερη ζημία εφόσον και δεν είναι αυτοί οι οποίοι έχουν τοποθετήσει το κεφάλαιο. Μια τέτοια κατάσταση συνεπάγεται την παράτολμη λειτουργία μίας τράπεζας η οποία θα επιδιώκει να αναλάβει επενδύσεις υψηλής απόδοσης και υψηλού ρίσκου, χαλαρώνοντας έτσι τους μηχανισμούς έναντι της χρεοκοπίας. Όταν λοιπόν δεν πληρείται το κριτήριο της κεφαλαιακής επάρκειας μία τράπεζα χαρακτηρίζεται ως αφερέγγυα.

Για την μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας χρησιμοποιούνται ο δείκτης των βασικών κεφαλαίων, Core Tier I (CET1), και ο συνολικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας, Capital Adequacy Ratio (CAR). Τα υποχρεωτικά επίπεδα κεφαλαιακής επάρκειας βρίσκονται υπό στενή θεσμική εποπτεία μετά από την χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2008 και συγκεκριμένα η Βασιλεία III από το 2014 και έπειτα, ορίζει πως οι τράπεζες θα πρέπει να έχουν κεφαλαιακή επάρκεια εφόσον οι δείκτες τους τηρούν τα ελάχιστα ποσοστά που πρέπει. Τα ελάχιστα επίπεδα για τον δείκτη των βασικών κεφαλαίων (CET1) βρίσκονται στο 6% ενώ για τον συνολικό δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας (CAR) στο 8%.

5.6.1 Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων – Core Tier I (CET1)

Υπολογίζεται ως ο λόγος των ιδίων κεφαλαίων του πυρήνα του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος προς το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού του που φέρουν κίνδυνο.

Αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους αριθμοδείκτες επειδή εκφράζει την δυνατότητα της τράπεζας να αντιμετωπίσει τυχόν χρηματοοικονομικές δυσχέρειες και να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις της. Σε μεγάλο βαθμό μετράει την χρηματοοικονομική ισχύ μίας τράπεζας και υψηλό ποσοστό στον δείκτη σημαίνει και υψηλή χρηματοοικονομική ισχύ.

$$\text{CET1} = \frac{\text{Core Equity}}{\text{Risk - Weighted Assets}}$$

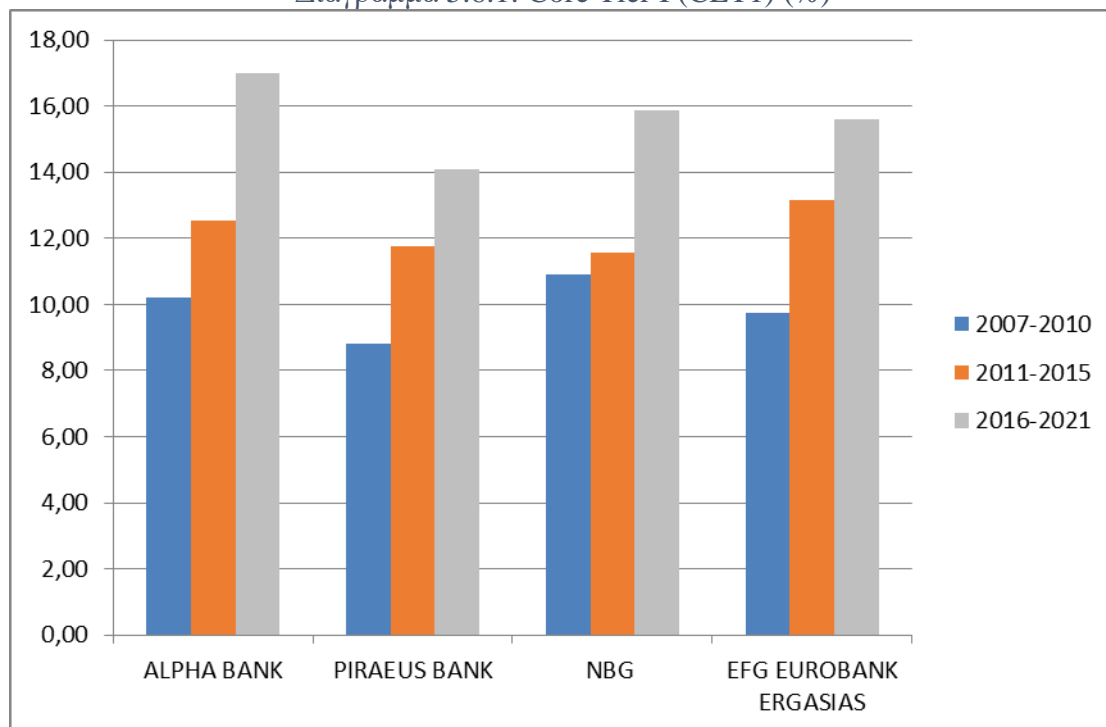
Ο Πίνακας 5.6.1 και το Διάγραμμα 5.6.1 μας δείχνουν την πορεία του δείκτη Βασικών Κεφαλαίων – Core Tier I (CET1) των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008 με 2021. Τα κενά στον Πίνακα 5.6.1 υποδηλώνουν μη διαθεσιμότητα των συγκεκριμένων στοιχείων στις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τραπεζών.

Πίνακας 5.6.1: Core Tier I (CET1) (%)

ΤΡΑΠΕΖΑ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ALPHA BANK	9,6	8	11,6	11,7	7,2	8,5	16,1	14,3	16,6	17,1	18,3	17,8	18,2	17,2	13,4
PIRAEUS	9,8	8	9,1	8,4	6	9,2	13,9	12,4	17,4	16,9	15,12	13,65	14,05	13,75	11,12
NBG	9,2	10	11,3	13,1		7,8	10,3	13,5	14,6	16,3	17	16,1	16	15,7	14,1
EUROBANK	9,2	8	11,2	10,6	11,5	11,6	10,4	15,2	17	17,6	17,9	13,8	16,7	13,9	13,7

Πηγή : Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Διάγραμμα 5.6.1: Core Tier I (CET1) (%)

Όπως φαίνεται και οι τέσσερις συστημικές τράπεζες πληρούν το κριτήριο της Βασιλείας III αφού ο δείκτης CET1 ξεπερνά σε κάθε έτος το 6%. Κατά κύριο λόγο παρατηρείται ανοδική τάση του συγκεκριμένου δείκτη με εξαίρεση κάποιες μικρές μειώσεις. Κατά το έτος 2011 εξαιτίας του PSI παρατηρείται μία σημαντική πτώση του δείκτη για όλες τις τράπεζες, με εξαίρεση αυτή της Eurobank της οποίας ο δείκτης ανέβηκε διότι δεν είχε μεγάλη έκθεση στα ελληνικά δημόσια ομόλογα. Στην συνέχεια υπάρχει μια σταθερή ανοδική τάση, στην οποία συνεισφέρουν σε τεράστιο βαθμό οι ανακεφαλαιοποιήσεις που συνέβησαν σε διαφορετικά χρονικά σημεία ανά χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Ωστόσο, η ανοδική πορεία αυτή φαίνεται να ανακόπηκε κατά τα έτη 2020-2021 και αποτελεί μία από τις επιπτώσεις της πανδημίας του COVID-19. Την μεγαλύτερη βελτίωση φαίνεται να την παρουσίασε η Alpha Bank η οποία από την τέταρτη θέση που κατείχε το 2008 έφτασε στην πρωτιά από το 2017 και μετέπειτα. Σε ένα γενικό πλαίσιο η κεφαλαιακή επάρκεια και των τεσσάρων συστημικών τραπεζών φαίνεται να έχει βελτιωθεί σημαντικά κατά την τελευταία δεκαπενταετία.

Στο Διάγραμμα 5.6.1 γίνεται ξεκάθαρη η παρόμοια ανοδική συνολική πορεία που ακολούθησε ο δείκτης βασικών κεφαλαίων για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες κατά την διάρκεια των τριών περιόδων που εξετάστηκαν.

5.6.2 Συνολικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας – Capital Adequacy Ratio (CAR)

Υπολογίζεται ως ο λόγος του αθροίσματος του Tier 1 Capital και του Tier 2 Capital ως προς το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού που φέρουν κίνδυνο. Το Tier 1 Capital αποτελεί το σύνολο των κεφαλαίων που θα απορροφήσει πιθανές ζημιές χωρίς να σταματήσει όμως την λειτουργία της το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ενώ το Tier 2 Capital θα απορροφήσει τις ζημιές που θα προκύψουν σε περίπτωση χρεοκοπίας.

$$CAR = \frac{\text{Tier 1 Capital} + \text{Tier 2 Capital}}{\text{Risk - Weighted Assets}}$$

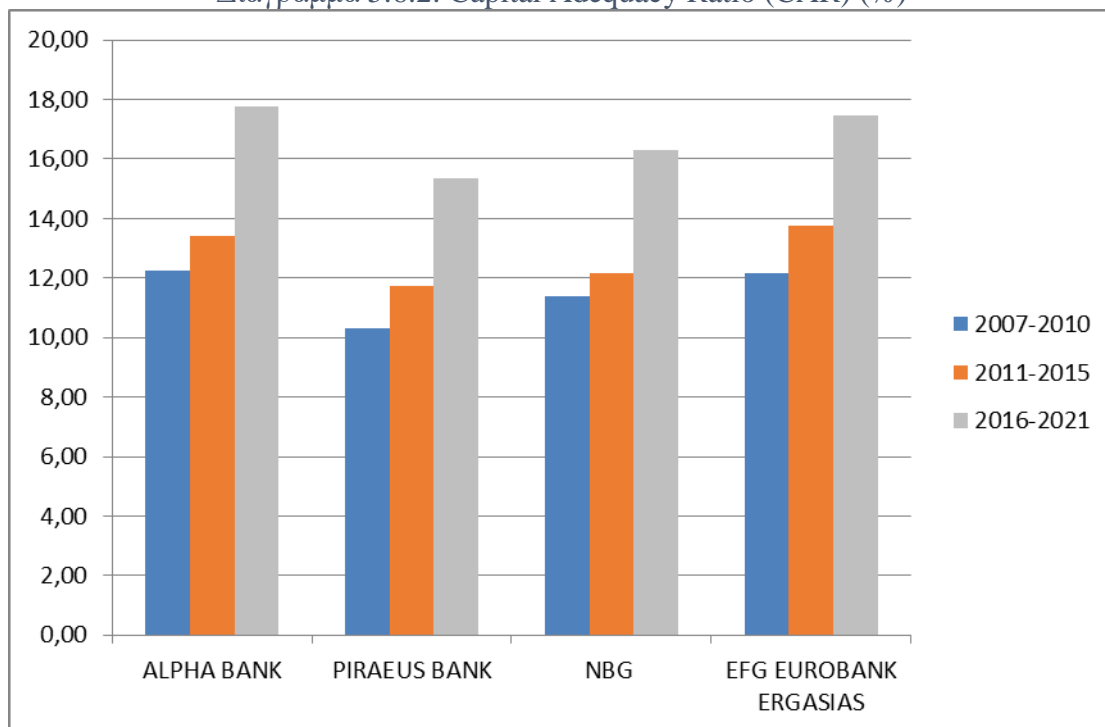
Ο Πίνακας 5.6.2 και το Διάγραμμα 5.6.2 μας δείχνουν την πορεία του συνολικού δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας – Capital Adequacy Ratio (CAR) των συστημικών τραπεζών κατά την περίοδο 2008 με 2021. Τα κενά στον Πίνακα 5.6.2 υποδηλώνουν μη διαθεσιμότητα των συγκεκριμένων στοιχείων στις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τραπεζών.

Πίνακας 5.6.2: Capital Adequacy Ratio (CAR) (%)

ΤΡΑΠΕΖΑ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ALPHA BANK	12,5	9,8	13,2	13,5	9,7	9,5	16,4	14,6	16,8	17,1	18,4	17,8	18,3	18,4	16,5
PIRAEUS	12,3	9,9	9,8	9,3	5	9,7	14	12,5	17,4	16,9	15,12	13,65	14,92	15,82	15,75
NBG	10,2	10,3	11,3	13,7		9,2	11,2	13,6	14,6	16,3	17	16,2	16,9	16,7	14,7
EUROBANK	12,2	12,4	12,4	11,7	12	11,6	11,1	16,6	17,4	17,9	18,4	16,7	19,4	16,3	16,1

Πηγή : Υπολογισμοί συγγραφέα με βάση τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Διάγραμμα 5.6.2: Capital Adequacy Ratio (CAR) (%)

Παρατηρείται μία παρόμοια πορεία με αυτή του δείκτη Βασικών Κεφαλαίων – Core Tier I (CET1). Οι τέσσερις συστημικές τράπεζες πληρούν όλες το κριτήριο της Βασιλείας III αφού ο δείκτης CAR ξεπερνά το φράγμα του 8% για κάθε έτος. Σε ένα γενικό πλαίσιο με ελάχιστες εξαιρέσεις παρατηρείται μία ανοδική πορεία του παραπάνω δείκτη εκτός από το 2011 όπου υπάρχει μία τεράστια πτώση η οποία οφείλεται στο PSI. Εξαιρέση αποτελεί και πάλι η Eurobank για τον ίδιο λόγο που αναφέρθηκε και παραπάνω.

Στο Διάγραμμα 5.6.1 γίνεται ξεκάθαρη η παρόμοια ανοδική συνολική πορεία που ακολούθησε ο δείκτης βασικών κεφαλαίων για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες κατά την διάρκεια των τριών περιόδων που εξετάστηκαν.

5.7. Βιωσιμότητα – Αποδοτικότητα

Η προηγούμενη ανάλυση των τεσσάρων συστημικών τραπεζών στην Ελλάδα μέσω της χρήσης αριθμοδεικτών έδωσε μία ξεκάθαρη εικόνα των προβλημάτων τα οποία αντιμετώπισαν και συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν αλλά και των σταδιακών βημάτων που κάνουν για την συνολική τους βελτίωση.

Το πιο ανησυχητικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν και το οποίο έκανε την εμφάνιση του μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2008 είναι το γεγονός πως έχουν σταματήσει να είναι αποδοτικές – κερδοφόρες. Αυτό διαφαίνεται από την συνεχώς πτωτική τάση που παρουσιάζουν ο δείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού (ROA) και αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων (ROE). Οι ανοδικές τάσεις που παρουσιάζει ο δείκτης του καθαρού περιθώριου επιτοκίου κάνουν εμφανή την βελτίωση της διαμεσολαβητικής τους λειτουργίας η οποία όμως δεν είναι αρκετή για να αλλάξει την συγκεκριμένη κατάσταση. Αυτό συμβαίνει επειδή οι ζημιές που δημιουργούνται λόγω των αυξημένων προβλέψεων για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια είναι σημαντικές. Το ελληνικό κράτος με την συνεχή βοήθεια της Ευρωζώνης έχει αποτρέψει επανειλημμένως την χρεοκοπία των ελληνικών τραπεζών δείχνοντας την τεράστια σημασία που έχει το τραπεζικό σύστημα για την ελληνική οικονομία. Κατά τα τελευταία δύο έτη που εξετάζουμε φαίνεται πως οι δείκτες ROA και ROE επανέρχονται σε θετικά επίπεδα, τα οποία όμως είναι μικρά, αλλά δεν δημιουργείται κάποιο ιδιαίτερο αίσθημα αισιοδοξίας επειδή οι πραγματικές επιπτώσεις της έναρξης της πανδημίας δεν έχουν ακόμα φανεί στην ελληνική οικονομία.

Η ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου των τεσσάρων ελληνικών συστημικών τραπεζών κατά την πρώτη δεκαετία μετά την αρχή της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης κάθε χρόνο βρισκόταν και σε χειρότερη κατάσταση. Ωστόσο από το 2018 και μετά παρατηρείται βελτίωση της ποιότητας του η οποία οφείλεται κατά κύριο λόγο σε μη οργανικές ενέργειες (διαγραφές και πωλήσεις μη εξυπηρετούμενων δανείων). Οι συνέπειες της πανδημίας του COVID-19 δεν φαίνεται να έχουν επιπτώσεις ακόμα στον συγκεκριμένο τομέα και αναμένονται στα επόμενα έτη.

Παράλληλα, αξίζει να σημειωθεί η προσπάθεια που καταβάλλουν οι τράπεζες για την μείωση των συνολικών δαπανών τους. Η προσπάθεια αυτή παίρνει θέση μέσω της μείωσης του αριθμού των υποκαταστημάτων τους και των προγραμμάτων εθελούσιας αποχώρησης για το προσωπικό τους, δηλαδή μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας. Δυστυχώς, αν και τα σημάδια της προσπάθειας αυτής είναι θετικά, επισκιάζονται από τα ποικίλα προβλήματα που αντιμετωπίζει το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

5.8. Εμπειρική Διερεύνηση των Προσδιοριστικών Παραγόντων του Δείκτη Κερδοφορίας (ROA)

Για την διερεύνηση παραγόντων που επηρεάζουν την κερδοφορία των τεσσάρων ελληνικών συστημικών τραπεζών η παρούσα εργασία προβαίνει στην στατιστική εκτίμηση σχετικού εμπειρικού υποδείγματος. Συγκεκριμένα, με βάση το παρακάτω υπόδειγμα επιχειρείται η μελέτη των προσδιοριστικών παραγόντων του δείκτη ROA για τις 4 συστημικές τράπεζες:

$$ROA_{it} = a + bKΠE_{pit} + cΔΛA_{pit} + dMShare_{it} + eDUM_{psi} + fDUM_{2015} + gDUM_{cov} + u_{it}$$

Όπου :

Εξαρτημένη Μεταβλητή

ROA_{it} : Δείκτης Αποδοτικότητας Ενεργητικού της Τράπεζας i, το έτος t.

Ανεξάρτητες Μεταβλητές

KΠE_{pit} : Δείκτης Καθαρού Περιθωρίου Επιτοκίου της Τράπεζας i, το έτος t.

ΔΛA_{pit} : Δείκτης Λειτουργικής Αποτελεσματικότητας της Τράπεζας i, το έτος t.

MShare_{it} : Μερίδιο Αγοράς της Τράπεζας i, το έτος t. με βάση το συνολικό Ενεργητικό των τεσσάρων Συστημικών Τραπεζών.

DUM_{psi} : Ψευδομεταβλητή (Dummy Variable) που παίρνει την τιμή 1 για το έτος του PSI (2011) και την τιμή 0 για τα υπόλοιπα έτη.

DUM₂₀₁₅ : Ψευδομεταβλητή (Dummy Variable) που παίρνει την τιμή 1 για το έτος της κρίσης του 2015, και την τιμή 0 για τα υπόλοιπα έτη.

DUM_{cov} : Ψευδομεταβλητή (Dummy Variable) που παίρνει την τιμή 1 για τα έτη της κρίσης Covid (2020-21) και την τιμή 0 για τα υπόλοιπα έτη.

Η μεταβλητή του καθαρού περιθωρίου επιτοκίου (ΚΠΕ) σχετίζεται θετικά με τον δείκτη ROA, καθώς όσο το ΚΠΕ αυξάνεται, τόσο θα αυξάνεται και η κερδοφορία του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος.

Επιπλέον, η αναμενόμενη συσχέτιση μεταξύ του ROA και του δείκτη λειτουργικής αποτελεσματικότητας ΔΛΑ είναι αρνητική, γιατί όσο αυξάνεται ο λόγος λειτουργικά έξοδα προς έσοδα λειτουργίας (χειροτέρευση της αποτελεσματικότητας), τόσο αναμένεται να μειώνεται η κερδοφορία του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος.

Τέλος, η αναμενόμενη συσχέτιση μεταξύ του ROA και του μεριδίου της αγοράς στην τράπεζα (Market Share) είναι θετική. Αυτό συμβαίνει επειδή όσο αυξάνεται το μερίδιο αγοράς μίας τράπεζας η τράπεζα μπορεί να ωφελείται από τις οικονομίες κλίμακας και παράλληλα να ισχυροποιείται η ολιγοπωλιακή της δύναμη, με άμεσο αποτέλεσμα να έχει μεγαλύτερη δυνατότητα στο να καθορίζει τα επιτόκια της (και άρα το περιθώριο κέρδους).

Η περίοδος που εξετάζουμε χαρακτηρίστηκε από πολλούς εξωγενείς παράγοντες που είχαν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην τραπεζική λειτουργία. Ξεχωρίζουμε τις πιο σημαντικές εξελίξεις που επηρέασαν τις τράπεζες: α) την καταγραφή ζημιών από το PSI το 2011, β) την κρίση του 2015 με την εκροή των καταθέσεων και την επιβολή των capital controls, και γ) την ύφεση του 2020-21 λόγω της κρίσης του COVID-19. Για να διερευνήσουμε τις επιπτώσεις των εξωγενών αυτών παραγόντων, κάνουμε χρήση των τριών ψευδομεταβλητών που προαναφέρθηκαν (παίρνουν την τιμή 1 στις περιόδους κρίσης, και 0 διαφορετικά).

Το παραπάνω υπόδειγμα εκτιμήθηκε στατιστικά με την η Μέθοδο των Ελαχίστων Τετραγώνων (Ordinary Least Squares). Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν είναι των τεσσάρων ελληνικών συστημικών τραπεζών, ετήσια και για την χρονική περίοδο 2007-2021, και πάρθηκαν από τους δημοσιευμένους ισολογισμούς και τα αποτελέσματα χρήσης των τραπεζών. Τα αποτελέσματα της εκτίμησης δίνονται στον Πίνακα 5.8.1.

Τα γενικά στατιστικά της παλινδρόμησης στον Πίνακα 5.8.1 δείχνουν ικανοποιητικό επίπεδο σημαντικότητας: το R^2 είναι 0,78 (προσαρμοσμένο R^2 0,75) δείχνοντας ότι ένα ικανοποιητικό ποσοστό από την συνολική διακύμανση του ROA εξηγείται από τις μεταβλητές που έχουν χρησιμοποιηθεί στο υπόδειγμα. Επιπλέον, η Στατιστική F για το υπόδειγμα ($F=30.99$) δίνει επίπεδο σημαντικότητας 0,0001, ικανοποιητικό για την ερμηνευτική ικανότητα του υποδείγματος.

Η δεύτερη στήλη του κάτω μισού του Πίνακα 5.8.1 δίνει τους εκτιμημένους «Συντελεστές» του υποδείγματος (δηλ τους a, b, c, d, e, f και g, αντίστοιχα). Η ανάλυση της στατιστικής σημαντικότητας των συντελεστών βασίζεται στην πιθανότητα (P-Value) της αποδοχής της υπόθεσης της ισότητας του συντελεστή με το μηδέν. Το κριτήριο αποδοχής της μηδενικής υπόθεσης είναι το επίπεδο σημαντικότητας 0,05 ($p > 0.05$). Ο έλεγχος της σημαντικότητας των συντελεστών έδειξε τα εξής:

α) οι συντελεστές του καθαρού περιθωρίου επιτοκίου (ΚΠΕ) και του μεριδίου της αγοράς της τράπεζας δεν είναι στατιστικά διαφορετικοί του μηδενός (τιμές-P: 0,93 και 0,82 αντίστοιχα). Επομένως η ανάλυση δεν δείχνει στατιστικά σημαντική επίδραση των δεικτών του ΚΠΕ και του μεριδίου της αγοράς στο επίπεδο της αποδοτικότητας του ενεργητικού (ROA).

β) Ο συντελεστής του δείκτη λειτουργικής αποτελεσματικότητας (ΔΛΑ) έχει αρνητική τιμή (-0,07) και είναι στατιστικά σημαντικός (P-Value 0,003). Επομένως ο δείκτης της λειτουργικής αποτελεσματικότητας φαίνεται να ασκεί σημαντική αρνητική επίδραση στον δείκτη ROA. Η αρνητική αυτή συσχέτιση είναι η αναμενόμενη καθώς, όπως προαναφέρθηκε, μια αύξηση του δείκτη συνεπάγεται χειροτέρευση της λειτουργικής αποτελεσματικότητας και τελικά μείωση της κερδοφορίας.

γ) Οι συντελεστές των ψευδομεταβλητών DUM_{psi} και DUM_{2015} έχουν αρνητικό πρόσημο και είναι στατιστικά σημαντικοί (τιμές-P: 0,000 και 0,012 αντίστοιχα). Αυτό σημαίνει ότι οι επιπτώσεις των περιόδων του PSI, και της κρίσης του 2015 είχαν σημαντική αρνητική επίπτωση στον δείκτη κερδοφορίας των συστημικών τραπεζών. Παρόμοια αρνητική επίδραση στην κερδοφορία φαίνεται να είχε και η κρίση του COVID-19, αφού ο συντελεστής της αντίστοιχης ψευδομεταβλητής έχει αρνητικό πρόσημο, το επίπεδο σημαντικότητας του όμως είναι αρκετά μικρότερο (τιμή-P: 0,11)

Συμπερασματικά, η στατιστική διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν την κερδοφορία των τεσσάρων ελληνικών συστημικών τραπεζών κατέδειξε ότι ο δείκτης της λειτουργικής αποτελεσματικότητας ασκεί σημαντική επίδραση στον δείκτη ROA, ενώ οι δείκτες του καθαρού περιθωρίου επιτοκίου, και του μεριδίου αγοράς (με βάση το συνολικό ενεργητικό) δεν φαίνεται να επηρεάζουν τον δείκτη αυτόν στην υπό

εξέταση περίοδο (2007-21). Τέλος διαπιστώνεται ότι τα γεγονότα του PSI και της κρίσης του 2015 είχαν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην κερδοφορία των τραπεζών.

Πίνακας 5.8.1: Εμπειρική Διερεύνηση των Προσδιοριστικών Παραγόντων του ROA

Στατιστικά παλινδρόμησης	
Πολλαπλό R	0,88
R ²	0,78
Προσαρμοσμένο R ²	0,75
Τυπικό σφάλμα	1,42
Μέγεθος δείγματος	60

ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗΣ	Βαθμοί				
	<i>ελευθερίας</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>Στατ. F</i>	<i>Σημαντικότητα F</i>
Παλινδρόμηση	6	375,352	62,559	30,988	0,000
Υπόλοιπο	53	106,997	2,019		
Σύνολο	59	482,349			

Μεταβλητές	Συντελεστές	Τυπικό σφάλμα	t	τιμή-P
a	3,96	1,636	2,417	0,019
ΚΠΕπ	0,04	0,439	0,087	0,931
ΔΛΑπ	-0,07	0,022	-3,067	0,003
Mshare	-1,42	6,044	-0,234	0,816
DUMpsi	-9,59	0,754	-12,713	0,000
DUM2015	-1,99	0,761	-2,611	0,012
DUMcov	-0,95	0,599	-1,585	0,119

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσω των παραπάνω κεφαλαίων γίνεται κατανοητό πως η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2008 επηρέασε σε καταστροφικό βαθμό και την Ελλάδα οδηγώντας την σε μια δημοσιονομική κρίση χρέους. Οι συνέπειες της δημοσιονομικής κρίσης χρέους μεταφέρθηκαν από την ελληνική οικονομία στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα λόγω της σχέσεως αλληλεξάρτησης την οποία παρουσιάζουν.

Οι ελληνικές τράπεζες αν και δεν επηρεάστηκαν αρχικά σε μεγάλο βαθμό από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, εξαιτίας της επεκτατικής τους πολιτικής στο εξωτερικό αλλά και της μικρής τους έκθεσης σε «τοξικά» χρεόγραφα, δεν κατάφεραν να αποφύγουν τις επιπτώσεις της λόγω της άμεσης σύνδεσης τους με την πορεία της ελληνικής οικονομίας. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δέχτηκε τεράστιες πιέσεις και βρέθηκε αντιμέτωπο με μια πληθώρα προβλημάτων για την επίλυση των οποίων έπρεπε να ληφθούν άμεσα μέτρα. Οι εκτεταμένες αναλήψεις καταθέσεων, η παύση της αποπληρωμής ενός μεγάλου ποσοστού των χορηγηθέντων δανείων λόγω οικονομικής αδυναμίας των πελατών τους, ο αποκλεισμός τους από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές, η συνεχής υποβάθμιση της πιστοληπτικής τους ικανότητας και πολλά ακόμα ουσιαστικά προβλήματα οδήγησαν στην παύση της λειτουργίας και στις εξαγορές και συγχωνεύσεις ενός τεράστιου τμήματος του συνόλου των ελληνικών τραπεζών με αποτέλεσμα την μεταφορά του ελέγχου του ελληνικού τραπεζικού συστήματος κάτω από την ομπρέλα των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.

Ο σκοπός της παραπάνω εργασίας ήταν η συγκριτική χρηματοοικονομική ανάλυση των τεσσάρων συστημικών τραπεζών στην Ελλάδα για την περίοδο 2007 με 2021. Η ανάδειξη της πορείας τους μέσα στην κρίση και η συνεχής επιδίωξη της σταθεροποίησης και ανάκαμψης τους μέσω της αντιμετώπισης των οικονομικών, πολιτικών και ακόμα και υγειονομικών συνθηκών λόγω της πανδημίας αποτέλεσε βασικό στόχο της ανάλυσης.

Εξαιτίας της έλλειψης ρευστότητας από την οποία χαρακτηρίζονταν οι ελληνικές τράπεζες κατέστη αναγκαία, σε περισσότερες από μια περιπτώσεις, η οικονομική τους ενίσχυση από το ελληνικό κράτος και τους ευρωπαϊκούς θεσμούς μέσω των ανακεφαλαιοποιήσεων. Ένα από τα ισχυρότερα χτυπήματα που δέχθηκε το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ήταν το Πρόγραμμα Ανταλλαγής Ομολόγων Ελληνικού Δημοσίου (PSI) μέσω του οποίου η κεφαλαιακή τους επάρκεια αλλά και οι δείκτες

κερδοφορίας εμφάνισαν κατακόρυφη πτώση, με την εξαίρεση της Eurobank της οποίας η κεφαλαιακή επάρκεια δεν επηρεάστηκε το ίδιο έντονα λόγω της μικρότερης έκθεσης στα ομόλογα ελληνικού δημοσίου. Ωστόσο, η κεφαλαιακή τους επάρκεια τα τελευταία έτη παρουσιάζει μεγάλη άνοδο και οι δείκτες κερδοφορίας τους επανέρχονται ξανά σε θετικά επίπεδα. Οι τέσσερις ελληνικές συστημικές τράπεζες τηρούσαν όλες τα μέτρα για την κεφαλαιακή τους επάρκεια σύμφωνα με τη Βασιλεία III για όλα τα έτη που εξετάσαμε με την Alpha Bank να έχει την υψηλότερη ανάμεσα τους συνολικά κατά την τελευταία περίοδο. Ένα ακόμα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετώπισε το ελληνικό τραπεζικό σύστημα κατά την περίοδο που εξετάσαμε ήταν αυτό των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Η ραγδαία τους αύξηση οδήγησε τις τράπεζες να αυξήσουν τις προβλέψεις απομείωσης με στόχο της κάλυψη τους, γεγονός που τις αναγκάζει να έχουν ζημίες. Η ποιότητα του δανειακού τους χαρτοφυλακίου όμως παρουσιάζει σταθερή βελτίωση κατά τα τελευταία έτη λόγω της εμφανής μείωσης των «κόκκινων» δανείων μέσω κουρέματος τους, της τακτικής τους εξυπηρέτησης (curings), της πώλησης τους σε funds και άλλων τακτικών, με την Eurobank να κατέχει την πρώτη θέση ανάμεσα τους.

Όσον αφορά την παραγωγικότητα τους και για τους δύο δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν παρατηρείται μια συνεχή του άνοδο και για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες, με εξαίρεση κάποιων συγκεκριμένων ετών. Η Alpha Bank κατά την τελευταία περίοδο έχει λιγότερους εργαζομένους και επομένως υψηλή παραγωγικότητα στον τομέα αυτό ενώ η Εθνική Τράπεζα έχει αντίστοιχα υψηλή παραγωγικότητα σε σχέση με τα υποκαταστήματα της.

Η κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών ήταν αυτή που επηρεάστηκε περισσότερο από τα γεγονότα που χαρακτήρισαν την ταραγμένη περίοδο που εξετάστηκε. Η ανάγκη υψηλών προβλέψεων εξαιτίας της ραγδαίας αύξησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, οι αρνητικές επιπτώσεις του PSI το 2011 και η ελληνική πολιτική κρίση του 2015, η οποία και διέκοψε την επαναφορά των δεικτών που εξετάσαμε σε θετικά επίπεδα λόγω της ανακεφαλαιοποίησης, είχαν τεράστιες επιπτώσεις στην κερδοφορία των τραπεζών. Σε συνολικό επίπεδο ολόκληρο το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ακολούθησε παρόμοια πορεία με μία συνεχή πτωτική τάση έως και το 2016 όπου και ξεκίνησε μια μικρή άνοδος, χωρίς όμως τα επίπεδα κερδοφορίας να βρίσκονται κοντά στα μεγέθη του 2007 και των προηγούμενων ετών. Εξαίρεση αποτέλεσε η Τράπεζα Πειραιώς εξαιτίας της αύξησης των αναμενόμενων

ζημιών απομείωσης αξίας δανείων και απαιτήσεων κατά πελατών στο αποσβεσμένο κόστος δεν ήταν κερδοφόρα και κατά το 2020 και 2021.

Παράλληλα, στην εμπειρική διερεύνηση των παραγόντων που επηρέασαν την κερδοφορία που επιχειρήθηκε στην παρούσα μελέτη, η εκτίμηση του υποδείγματος έδειξε πως ο δείκτης Καθαρού Περιθωρίου Επιτοκίου και το Μερίδιο Αγοράς των τραπεζών δεν είναι στατιστικά σημαντικοί παράγοντες στον καθορισμό της κερδοφορίας. Αντίθετα, ο δείκτης της Λειτουργικής Αποτελεσματικότητας φαίνεται να ασκεί σημαντική αρνητική επίδραση στον δείκτη ROA. Η αρνητική αυτή συσχέτιση είναι η αναμενόμενη καθώς αύξηση του δείκτη συνεπάγεται χειροτέρευση της λειτουργικής αποτελεσματικότητας και τελικά μείωση της κερδοφορίας. Οι ψευδομεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν για τις επιπτώσεις του PSI, της κρίσης του 2015 και της αρχής της πανδημίας του COVID-19 είναι στατιστικά σημαντικοί και επηρεάζουν αρνητικά την κερδοφορία.

Εν κατακλείδι, με την χρήση των χρηματοοικονομικών αριθμοδεικτών γίνεται εμφανές πως μέσω όλων των τακτικών που ακολουθήθηκαν και μέτρων που επιβλήθηκαν στους περισσότερους τομείς η πορεία των τεσσάρων ελληνικών συστημικών τραπεζών είναι ανοδική και καταφέρνουν με σταθερούς ρυθμούς να ξεπεράσουν τα προβλήματα τα οποία αντιμετώπιζαν κατά την τελευταία δεκαπενταετία. Όμως, η πανδημία του COVID-19 και η πρόσφατη ενεργειακή κρίση είναι σε εξέλιξη και πιθανόν να υπάρξει επιδείνωση της κατάστασης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στο μέλλον παρόλα τα μέτρα που έχουν ληφθεί.

Βιβλιογραφία

- Alpha Bank, (2007-2021) «Ετήσια Οικονομική Έκθεση», Alpha Bank, Αθήνα
- Alpha Bank, (2007-2021) «Απολογισμός Δραστηριοτήτων», Alpha Bank, Αθήνα
- EFG Eurobank Ergasias (2007-2021) «Ετήσια Οικονομική Έκθεση», Eurobank, Αθήνα
- EFG Eurobank Ergasias (2007-2021) «Ετήσιος Απολογισμός», Eurobank, Αθήνα
- Εθνική Τράπεζα (2007-2021) «Ετήσια Οικονομική Έκθεση», Εθνική Τράπεζα, Αθήνα
- Εθνική Τράπεζα (2007-2021) «Έκθεση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης», Εθνική Τράπεζα, Αθήνα
- Τράπεζα Πειραιώς (2007-2021) «Ετήσια Οικονομική Έκθεση», Τράπεζα Πειραιώς, Αθήνα
- Χαρδούβελης Γκίκας, (2009). Η χρηματοοικονομική κρίση και το μέλλον της παγκόσμιας οικονομίας. Οικονομία & Αγορές, Eurobank Research, Τόμος IV, Τεύχος 8
- Τράπεζα της Ελλάδος (2011), «Έκθεση του Διοικητή της Τραπέζης της Ελλάδος για το έτος 2010», Τράπεζα της Ελλάδος
- Τράπεζα της Ελλάδος (2013a), «Έκθεση του Διοικητή της Τραπέζης της Ελλάδος για το έτος 2012», Τράπεζα της Ελλάδος
- Τράπεζα της Ελλάδος (2014), «Έκθεση του Διοικητή της Τραπέζης της Ελλάδος για το έτος 2013», Τράπεζα της Ελλάδος
- Τράπεζα της Ελλάδος (2015a), «Έκθεση του Διοικητή της Τραπέζης της Ελλάδος για

το έτος 2014», Τράπεζα της Ελλάδος

Τράπεζα της Ελλάδος (2016a), «Έκθεση του Διοικητή της Τραπέζης της Ελλάδος για το έτος 2015», Τράπεζα της Ελλάδος

Τράπεζα της Ελλάδος (2020), «Έκθεση του Διοικητή της Τραπέζης της Ελλάδος για το έτος 2019», Τράπεζα της Ελλάδος

Τράπεζα της Ελλάδος (2021a), «Έκθεση του Διοικητή της Τραπέζης της Ελλάδος για το έτος 2020», Τράπεζα της Ελλάδος

Τράπεζα της Ελλάδος (2007-2021b) «Νομισματική Πολιτική»

Χαρδούβελης Γ. (2009) «Η σπουδαιότητα της αγοράς κατοικίας στην οικονομία» στον τόμο Αγορές Ακινήτων: Εξελίξεις και Προοπτικές, Τράπεζα της Ελλάδος

Ζωγραφάκης, Σ. και Σπάθης, Π. (2011), «Οικονομική κρίση και ελληνική οικονομία: το τέλος των αποκλίσεων και επιπτώσεις», στο: Τράπεζα της Ελλάδος, Η ελληνική αγορά εργασίας: χαρακτηριστικά, εξελίξεις και προκλήσεις, Ομιλίες Ημερίδας 22 Μαρτίου 2010

Σαπουντζόγλου, Χ. Ν. Πεντότης, (2017), «Τραπεζική οικονομική», εκδ. Μπένου

Γκλεζάκος, Μ., (2008), «Αξιολόγηση επιχειρήσεων»

«Διδάγματα από την ελληνική οικονομική κρίση, οι προκλήσεις και οι ευκαιρίες για το μέλλον» - Ομιλία του Γιάννη Στουρνάρα, Διοικητή της Τραπέζας της Ελλάδος στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη, την ημέρα μνήμης του Ιωάννη και της Ανθής Γενναδίου 24/02/2020

Μιχαλόπουλος, Γ. (2011), «Χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών στη διάρκεια της κρίσης», Alpha Bank

Ιστοτόποι

www.nbg.gr

www.piraeusbank.gr

www.alpha.gr

www.eurobank.gr

www.bankofgreece.gr

www.hba.gr

www.hfsf.gr

www.imf.org

www.ecb.europa.eu